

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องการปฏิบัติตามภารกิจสถาบันอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ
เขตภูมิศาสตร์ภาคกลางตามทัศนะผู้บริหาร อาจารย์ พนักงานสายสนับสนุน เพื่อให้การศึกษา
ค้นคว้าเป็นไปตามขั้นตอน ผู้วิจัยจึงกำหนดลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ประวัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ
  - 1.1 ประวัติจากวิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี วิวัฒนาการเป็นมหาวิทยาลัย
  - 1.2 ประวัติมหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภูมิศาสตร์ภาคกลาง
2. การจัดการศึกษาตามภารกิจสถาบันอุดมศึกษา
  - 2.1 ความหมายของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา
  - 2.2 ความสำคัญของการศึกษาระดับอุดมศึกษา
  - 2.3 วัตถุประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษา
  - 2.4 การศึกษาระดับอุดมศึกษาในอนาคต
  - 2.5 บทบาทและภารกิจ 4 ด้าน ของสถาบันอุดมศึกษา
  - 2.6 นโยบายในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนะ
  - 3.1 ความหมายของทัศนะ
  - 3.2 องค์ประกอบและความสำคัญของทัศนคติ
  - 3.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม KAP
  - 3.4 การใช้หลักการ แนวคิด ทฤษฎี มาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาหรือหน่วยงาน
4. กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2552
  - 4.1 ความหมายของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ
  - 4.2 หลักการสำคัญของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ
  - 4.3 วัตถุประสงค์ของการจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ
5. การปฏิบัติตามภารกิจสถาบันอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภูมิศาสตร์
ภาคกลาง
  - 5.1 ด้านการผลิตบัณฑิต
  - 5.2 ด้านการวิจัย
  - 5.3 ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม
  - 5.4 ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

6.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

ประวัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ

1. ประวัติจากวิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี วิทยาลัยราชภัฏ

สภาสถาบันราชภัฏ (2549, หน้า 2-12) กล่าวว่า การขาดแคลนครู คือ สาเหตุแห่งปัญหา เมื่อการศึกษาขยายตัวมากขึ้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการเพิ่มครูเพิ่มขึ้นและรัฐจำเป็นต้องฝึกหัดครูให้สามารถสอนได้อย่างมีคุณภาพและหลากหลายวิชา สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงทำหนังสือกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อขอตั้งงบประมาณ ปี ร.ศ. 110 (พ.ศ. 2535) สำหรับฝึกสอนผู้ที่จะเป็นอาจารย์ และฝึกหัดวิชาซอดแฮนด์เพิ่มขึ้นอีกเดือนละ 5 ชั่ง 10 บาท และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราชานุญาต ดังนั้นกระทรวงธรรมการซึ่งมีเจ้าพระยาภาสกรวงศ์เป็นเสนาบดี จึงได้ดำเนินการเปิดสถาบันการฝึกหัดครูขึ้น เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2535 ที่โรงเรียนเลี้ยงเด็ก ถนนบำรุงเมือง โดยใช้ตึกสายสวัสดิ์สถานการเป็นอาคารเรียน มีชื่อเรียกว่าโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ที่สร้างขึ้นใน พ.ศ. 2435 เป็นโรงเรียนหลวงสังกัดกรมศึกษาธิการ กระทรวงธรรมการ เนื่องจากโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์รับนักเรียนได้น้อย แต่ความจำเป็นที่จะต้องผลิตครูให้ได้จำนวนมากนั้น กระทรวงธรรมการขอย้ายโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ไปอยู่ที่ตึกแมนนฤมิตรในวัดเทพศิรินทราวาส เรียกชื่อว่า โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์เทพศิรินทร์ และโรงเรียนฝึกหัดครูฝั่งตะวันตกปี พ.ศ. 2449 กรมศึกษา กระทรวงธรรมการ ได้มีคำสั่งให้ย้ายโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์เทพศิรินทร์ ไปรวมอยู่กับโรงเรียนฝึกหัดครูฝั่งตะวันตกแล้วใช้ชื่อว่า “โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ฝั่งตะวันตก” ทั้งนี้เพื่อให้สามารถรับนักเรียนประจำทั้งที่มาจากหัวเมืองและกรุงเทพฯ ได้ทุกคน กำเนิดสถานศึกษาสตรีฝึกหัดครู โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ ที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นการรับนักเรียนฝึกหัดครู ที่เป็นนักเรียนชายโดยเฉพาะ ส่วนการฝึกหัด ครูหญิงมาเริ่มเมื่อตั้งโรงเรียนฝึกหัดครู ในปี พ.ศ. 2456

ในปี พ.ศ. 2499 เป็นสมัยรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีนโยบายจะขยายและผลิตครูให้ได้ทั้งปริมาณและคุณภาพ กรมการฝึกหัดครู จึงได้เริ่มปรับปรุงสถานศึกษาโดยมีการประกาศจัดตั้ง ยุบ โอน และยกฐานะโรงเรียนฝึกหัดครูหลายแห่งโดยเริ่มในปี พ.ศ. 2501 โรงเรียนฝึกหัดครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้รับการยกฐานะเป็นวิทยาลัยครูแห่งแรก และมีโรงเรียนประถมสาธิตและมัธยมสาธิตอยู่ด้วย ในปี พ.ศ. 2507 ได้จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูสกลนคร สำหรับโรงเรียนฝึกหัดครูพระนคร ซึ่งเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูแห่งแรกที่วิวัฒนาการ มาจากโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์นั้นได้ยกฐานะขึ้นเป็นวิทยาลัยครูพระนคร ใน พ.ศ. 2509

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2501 เป็นต้นมา กรมการฝึกหัดครูได้ยกฐานะโรงเรียนฝึกหัดครูขึ้นเป็นวิทยาลัยครูจนครบทั้ง 25 แห่งตามแผนพัฒนาฉบับที่ 7 พ.ศ. 2510-2514 หลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน คือ หลักสูตร ป.กศ. (ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา) รับนักเรียนที่จบชั้นมัธยมปีที่ 6 ใช้เวลาเรียน 2 ปี และหลักสูตร ป.กศ.ชั้นสูง รับผู้ที่จบ ป.กศ. ใช้เวลาเรียน 2 ปี โรงเรียนฝึกหัดครูที่ได้รับการยกฐานะเป็นวิทยาลัยครู 25 แห่ง เรียงตามลำดับ ดังนี้

พ.ศ.2501 วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา วิทยาลัยครูสวนสุนันทา วิทยาลัยครูจันทระเกษม วิทยาลัยครูเทพสตรี จังหวัดลพบุรี และวิทยาลัยครูอุบลราชธานี

พ.ศ.2502 วิทยาลัยครูนครราชสีมา

พ.ศ.2504 วิทยาลัยครูเชียงใหม่ วิทยาลัยครูอุดรธานี วิทยาลัยครูสงขลา วิทยาลัยครูสวนดุสิต และวิทยาลัยครูพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก

พ.ศ.2505 วิทยาลัยครูมหาสารคาม

พ.ศ.2506 วิทยาลัยครูยะลา

พ.ศ.2509 วิทยาลัยครูพระนคร

พ.ศ.2510 วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา

พ.ศ.2511 วิทยาลัยครูนครสวรรค์ และวิทยาลัยครูอุตรดิตถ์

พ.ศ.2512 วิทยาลัยครูเพชรบุรี และวิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช

พ.ศ.2513 วิทยาลัยครูบุรีวิทยาสงครณ วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึงวิทยาลัยครูธนบุรี วิทยาลัยครูนครปฐม วิทยาลัยครูสกลนคร และวิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา

พ.ศ.2515 มีวิทยาลัยครูกำเนิดขึ้นใหม่อีก 4 แห่ง คือ วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ วิทยาลัยครูภูเก็จ วิทยาลัยครูลำปาง และวิทยาลัยครูจันทบุรี (จำไพพรรณี)

พ.ศ.2516 กำเนิดวิทยาลัยครูอีก 7 แห่ง คือ วิทยาลัยครูสุรินทร์ วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี วิทยาลัยครูเลย วิทยาลัยครูกำแพงเพชร วิทยาลัยครูเขียงราย วิทยาลัยครูกาญจนบุรี และวิทยาลัยครูเพชรบูรณ์

ในยุคปฏิวัติของรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจร ระหว่างปี พ.ศ. 2502-2516 รัฐบาลได้กำหนดแผนการพัฒนาศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504-2509 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2510-2514 ซึ่งควบคู่กันไปกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 และ 2 ได้กำหนดนโยบายที่จะเร่งผลิตครูให้พอเพียงกับความต้องการในระยะต่อมามีการเร่งผลิตครูให้มากขึ้นและเปิดสถาบันการผลิตครูคือวิทยาลัยเพิ่มขึ้น รวมกับที่มีอยู่เดิมเป็น 36 แห่ง แต่ปัจจุบันวิทยาลัยครูได้เปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏและเพิ่มเป็น 41 แห่งทั่วประเทศ และวิทยาลัยครูจากกลุ่มสหวิทยาลัยศรีอยุธยาปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภูมิศาสตร์ภาคกลาง เรียงตามลำดับที่จัดตั้งได้แก่ 1) วิทยาลัยครูเทพสตรี ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2501 ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี 2) วิทยาลัยครูเพชรบุรี วิทยาลัยสงครณ กำเนิดในปี พ.ศ. 2475 ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

3) วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา ก่อเกิดในปี พ.ศ. 2479 ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา 4) วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา ก่อเกิดในปี พ.ศ. 2483 ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ และ 5) วิทยาลัยครูรำไพพรรณี ก่อเกิดในปี พ.ศ. 2515 ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู ฉบับแรก การผลิตครูถึงระดับปริญญาตรี เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518 ให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2518 เป็นต้นไป โดยกำหนดภาระหน้าที่ของวิทยาลัยครู มาตรา 5 ไว้ว่า “ให้วิทยาลัยครูเป็นสถาบันการศึกษาและวิจัย” มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาและผลิตครูถึงระดับปริญญาตรี ทำการวิจัย ส่งเสริมวิทยฐานะของครูอาจารย์ และบุคลากรประจำการทางการศึกษา ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและให้บริการทางวิชาการแก่สังคม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ระบุว่ามีความไม่เพียงพอกับความต้องการ เนื่องจาก การขยายโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อรองรับประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว กรมการฝึกหัดครูจึงขยายจำนวนรับนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น โดยรับนักเรียนที่สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเข้าเรียน นักศึกษาครูจึงเพิ่มมากขึ้น ด้วยเหตุที่วิทยาลัยครู 36 แห่ง ได้เปิดสอนนักศึกษาครูทั้งภาคปกติ และนอกเวลา หรือภาคสมทบ จึงทำให้มีการผลิตครูออกมาเป็นจำนวนมาก จนไม่สามารถควบคุมปริมาณการผลิตได้ในช่วงสุดท้ายของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ปรากฏว่าการผลิตครูได้ปริมาณเกินเป้าทั้งระดับประกาศนียบัตรชั้นต้น และประกาศนียบัตรชั้นสูง ปัญหาที่ติดตามมาคือ มีครูที่จบจากวิทยาลัยครูทั่วประเทศจำนวนมากไม่มีงานทำ และคุณภาพครูไม่ดีพอ เมื่อเป็นเช่นนี้รัฐบาลจึงจำกัดปริมาณการผลิตครูของวิทยาลัยครูทั่วประเทศให้ลดน้อยลง ทำให้ครู อาจารย์ในวิทยาลัยครูมีเวลาว่างมากขึ้น จึงเกิดแนวคิดให้วิทยาลัยครูจัดสอนวิทยากรชั้นสูงในสาขาวิชาอื่น และเป็นเหตุผลหนึ่งที่มีการผลักดันให้เกิดการจัดการศึกษาในสาขาวิชาการอื่นๆ นอกเหนือจากสายครู และมีการเคลื่อนไหวให้มีการออกพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2527 ในเวลาต่อมา โดยมีพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2527 มาตรา 5 วรรค 3 ได้บัญญัติไว้ว่า เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิทยาลัยครูร่วมกัน สภาการฝึกหัดครูกำหนดให้วิทยาลัยครูหลายแห่งอาจรวมกันเป็นวิทยาลัยได้ จำนวนกลุ่ม หลักเกณฑ์ และวิธีการแบ่งกลุ่มให้เลือกอธิการบดีเป็นประธานกลุ่มวาระของการประเป็นประธานกลุ่ม การดำเนินงานของกลุ่ม และกิจการอื่นๆ ให้เป็นไปตามข้อบังคับสภา

พระราชบัญญัติดังกล่าว เป็นจุดเริ่มต้นของการรวมวิทยาลัยครูเข้าเป็นกลุ่ม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้วิทยาลัยครูที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกันมีการดำเนินงานร่วมกันตามภารกิจหลัก และเพื่อให้ได้ทรัพยากรของวิทยาลัยให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษา จึงมีการรวมวิทยาลัยครูที่อยู่ใกล้เคียงกันให้เป็นกลุ่มวิทยาลัยครู รวมทั้งหมด 8 กลุ่ม ในการบริหารงานของกลุ่มวิทยาลัยครูเหล่านั้น สภาการฝึกหัดครูได้ออกข้อบังคับว่าด้วยการบริหาร

กลุ่มวิทยาลัยครู พ.ศ. 2527 ลงวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2527 และต่อมาสภาการฝึกหัดครูได้ออกข้อบังคับสภาการฝึกหัดครูว่าด้วยกลุ่มวิทยาลัยครู พ.ศ. 2528 ซึ่งประกาศ ณ วันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2528 อันส่งผลให้กลุ่มวิทยาลัยครูที่มีอยู่แล้วนั้นพัฒนาไปเป็น สหวิทยาลัยครูตามข้อบังคับสภาการฝึกหัดครู ว่าด้วยกลุ่มวิทยาลัยครู พ.ศ. 2528 และได้เริ่มนำมาใช้ในทางปฏิบัติ ตั้งแต่ พ.ศ. 2529 เป็นต้นมาสหวิทยาลัย 8 แห่ง พร้อมด้วยวิทยาลัยครูที่อยู่ในกลุ่มสหวิทยาลัย มีดังนี้

1. สหวิทยาลัยล้านนา มีวิทยาลัยครู 4 กลุ่ม ดังนี้ วิทยาลัยครูเชียงใหม่, วิทยาลัยครูอุตรดิตถ์, วิทยาลัยครูลำปาง และวิทยาลัยครูเชียงราย
2. สหวิทยาลัยพุทธชินราช มีวิทยาลัยครู 4 กลุ่ม ดังนี้ วิทยาลัยครูนครสวรรค์ วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม, วิทยาลัยครูเพชรบูรณ์ และวิทยาลัยครูกำแพงเพชร
3. สหวิทยาลัยอีสานเหนือ มีวิทยาลัยครู 4 กลุ่ม ดังนี้ วิทยาลัยครูอุตรธานี วิทยาลัยครูมหาสารคาม, วิทยาลัยครูสกลนคร และวิทยาลัยครูเลย
4. สหวิทยาลัยอีสานใต้ มีวิทยาลัยครู 4 กลุ่ม ดังนี้ วิทยาลัยครูนครราชสีมา วิทยาลัยครูอุบลราชธานี, วิทยาลัยครูสุรินทร์ และวิทยาลัยครูบุรีรัมย์
5. สหวิทยาลัยศรีอยุธยา มีวิทยาลัยครู 5 กลุ่ม ดังนี้ วิทยาลัยครูเทพสตรี วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลัยสงครณีในพระราชาูปถัมภ์, วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา, วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา และวิทยาลัยรำไพพรรณี
6. สหวิทยาลัยทวารวดี มีวิทยาลัยครู 4 กลุ่ม ดังนี้ วิทยาลัยครูเพชรบุรี วิทยาลัยครูนครปฐม, วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง และวิทยาลัยครูกาญจนบุรี
7. สหวิทยาลัยทักษิณ มีวิทยาลัยครู 4 กลุ่ม ดังนี้ วิทยาลัยครูยะลา, วิทยาลัยครูสงขลา, วิทยาลัยครูภูเก็ต และวิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี
8. สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ มีวิทยาลัยครู 5 กลุ่ม ดังนี้ วิทยาลัยครูพระนคร วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, วิทยาลัยครูสวนดุสิต, วิทยาลัยครูจันทระเกษม และวิทยาลัยครูธนบุรี

การรวมกลุ่มของวิทยาลัยเป็นสหวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อการดำเนินงานร่วมกันเพื่อใช้ทรัพยากรของสหวิทยาลัยให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศไทยส่วนรวม เพื่อให้การดำเนินงานร่วมกันตามภารกิจหลักต่างๆ ของวิทยาลัยครูในสหวิทยาลัยที่ระบุให้ตามกฎหมายให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และเพื่อพัฒนากลุ่มวิทยาลัยครูให้เป็นสถาบันระดับอุดมศึกษา ระดับปริญญาที่สมบูรณ์

สหวิทยาลัยมีภาระหน้าที่ที่สำคัญ ตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2527 ในมาตรา 5 คือ 1) ให้การศึกษาวิชาการต่างๆ ตามความ

ต้องการของท้องถิ่น 2) ผลิตครู 3) ทำการวิจัย 4) ส่งเสริมวิทยฐานะของครู อาจารย์และบุคลากรประจำการ 5) ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม 6) ให้บริการวิชาการแก่สังคม

จากภาระหน้าที่ดังกล่าวจะเห็นว่า สหวิทยาลัยมีภาระหน้าที่เช่นเดียวกับกับวิทยาลัยครูและขณะเดียวกันก็เป็นองค์กรบริหารที่ดำเนินการให้วิทยาลัยครูทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์ในงานที่รับผิดชอบ สหวิทยาลัยทั้ง 8 แห่ง ได้ปฏิบัติภาระหน้าที่ทุกด้านดังกล่าว ก่อให้เกิดความร่วมมือและความสำเร็จดีเยี่ยมระหว่างวิทยาลัยครูสหวิทยาลัยเดียวกันระหว่างสหวิทยาลัยทั้ง 8 แห่ง และระหว่างสหวิทยาลัยทั้งหมดกับกรมการฝึกหัดครู ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529-2538 สหวิทยาลัยได้ผลักดันให้เกิดการพัฒนาในภาระหน้าที่ทั้ง 6 ด้าน และก้าวไปสู่สถาบันอุดมศึกษาของท้องถิ่นอย่างเด่นชัด จนได้เป็นสถาบันราชภัฏ

สถาบันฝึกหัดครูพัฒนาก้าวหน้า จากเดิมที่เป็นแต่เพียงการผลิตครูระดับประกาศนียบัตร ก็ได้พัฒนาตนเองจนถึงขั้นผลิตครูระดับครุศาสตรบัณฑิต อันเป็นบุคคลระดับผู้นำของประเทศ และได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ระยะเวลาได้พัฒนาถึงขั้นผลิตบัณฑิตสาขาวิชาการต่างๆ ทั้งศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ แต่ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและค่านิยมที่ไม่ถูกต้องของสังคม สร้างปัญหาวิกฤตที่ไม่สามารถแก้ไขได้ตามลำพังให้เกิดขึ้นแก่วิทยาลัยครู ในที่สุดวิทยาลัยครูได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา 111 ปี วิวัฒนาการของโรงเรียนฝึกหัดครู จนกระทั่งได้รับนามพระราชทานเป็นสถาบันราชภัฏ สถานภาพ บทบาท และพันธกิจของสถาบันฯ ได้รับการพัฒนามาโดยลำดับ ก้าวต่อไปก็คือการปรับเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัย ด้วยเหตุผล 5 ประการคือ

1. ความมีประสิทธิภาพ สิ่งที่สถาบันฯ ยึดมั่นอย่างชัดเจนมาโดยตลอดตั้งแต่เมื่อเริ่มเป็นสถาบันอุดมศึกษา โดยมีอุดมการณ์ คือ "เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น" ในช่วงเวลาที่ยังเป็นสถาบันราชภัฏอยู่นั้นสถาบันฯ ยังไม่สามารถทำหน้าที่ดังกล่าวได้อย่างเต็มที่ เพราะระบบบริหารเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่ง ดังนั้นเพื่อให้สามารถทำหน้าที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมบูรณ์ และชัดเจนมากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนระบบการบริหารจากระบบสถาบันเป็นระบบมหาวิทยาลัย

2. ความสมบูรณ์ สถาบันราชภัฏได้รับการพัฒนาให้สามารถจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างกว้างขวางและสูงขึ้นมาโดยตลอดระยะเวลาอันยาวนาน ทั้งยังมีวิทยฐานะภารกิจ และบทบาทหน้าที่เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยทั้งหลาย ดังนั้นเมื่อถึงวาระที่เหมาะสมสถาบันฯ ก็จะต้องเปลี่ยนระบบบริหารให้เป็นแบบมหาวิทยาลัย วิวัฒนาการเช่นนี้คล้ายกับมหาวิทยาลัยเก่าที่มีชื่อเสียงอื่นๆ ทั่วโลก ที่มีก็จะเริ่มต้นจากการเป็นโรงเรียนมาก่อนแล้วค่อยๆ พัฒนามาบทบาทและพันธกิจให้สูงขึ้นตามลำดับจนกระทั่งเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยในที่สุด

3. ความเป็นนิติบุคคล การปรับเป็นเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นไปเพื่อตอบสนองความปรารถนาที่จะได้เป็นนิติบุคคล และเป็นมหาวิทยาลัยโดยสมบูรณ์เนื่องจากสถาบันราชภัฏทั้ง 41 แห่ง ต้องรับผิดชอบพันธกิจทางด้านการจัดการศึกษาหลายคณะและหลายสาขาวิชา

มีสถานภาพเป็นสถาบันอุดมศึกษาเหมือนกับมหาวิทยาลัยอื่นๆ แต่ทุกแห่งยังขึ้นอยู่กับสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ ซึ่งเป็นนิติบุคคลเพียงแห่งเดียว ดังนั้น สถาบันราชภัฏทั้ง 41 แห่ง จึงต้องการที่จะเป็นนิติบุคคลเพื่อความเป็นอิสระในการบริหาร บุคลากร การบริหารวิชาการ และการบริหารงบประมาณจากรัฐบาล ฯลฯ และที่สำคัญอย่างยิ่งอีกประการหนึ่งก็คือ ความต้องการได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณ

4. ความสอดคล้องกับกฎหมายการศึกษา สถาบันราชภัฏจำเป็นต้องเปลี่ยนสถานะให้เป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของรัฐบาล และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดว่า “มาตรา 36 ให้สถาบันการศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติบุคคลและอาจจัดเป็นส่วนราชการหรือเป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐยกเว้นสถานศึกษาเฉพาะทางตามมาตรา 21”

5. ค่านิยมของสังคม เหตุผลอีกประการหนึ่งในการปรับเปลี่ยน “มหาวิทยาลัย” ก็คือความต้องการให้สอดคล้องกับ “ค่านิยม” ของคนในสังคมไทย ซึ่งมักจะเข้าใจผิดๆ ว่ามหาวิทยาลัยมีวิถึฐานะที่สูงกว่าสถาบันอุดมศึกษาที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น ความเข้าใจผิดดังกล่าวทำให้ผู้สำเร็จการศึกษา จากสถาบันฯ ได้รับการปฏิบัติจากสังคมต่ำกว่าผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัย นับเป็นความไม่เป็นธรรมอย่างหนึ่งของสังคมการศึกษา

สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏตระหนักดีว่าสถาบันราชภัฏแต่ละแห่งสามารถบริหารและจัดการศึกษาของตนเองได้อย่างอิสระ ตามกรอบอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายว่าด้วยสถาบันราชภัฏกำหนดอยู่แล้ว เพียงแต่ว่าสถานะเดิมยังไม่เป็นนิติบุคคล ประจวบกับในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกันนี้ได้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 36 ดังกล่าวแล้ว ดังนั้นสำนักงานสภาสถาบันจึงเห็นสมควรตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏขึ้นในปี พ.ศ. 2547 เพื่อให้สถาบันราชภัฏทั้ง 41 แห่งเป็นนิติบุคคล และเปลี่ยนชื่อเป็น “มหาวิทยาลัยราชภัฏ” โดยออกนามเดิมของสถาบันราชภัฏต่อท้ายชื่อมหาวิทยาลัยราชภัฏแต่ละแห่ง และอยู่ในสายบังคับบัญชาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

จากพระบรมราชโองการได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนาม “สถาบันราชภัฏ” แทนคำว่า “วิทยาลัยครู” เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 คำว่า ราชภัฏหมายถึง ความเป็นคนของพระราชอาสาศาของแผ่นดิน หรือนักปราชญ์ของพระราชอา นอกจากนั้นยังทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานตราพระราชลัญจกรประจำพระองค์ให้เป็นราชภัฏ สัญลักษณ์ คือ เป็นตราประจำสถาบันราชภัฏทั้ง 41 แห่ง

2. ประวัติมหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภูมิศาสตร์ภาคกลาง

สภาสถาบันราชภัฏ (2549, หน้า 3-8) กล่าวว่า พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2527 มาตรา 5 วรรค 3 ได้บัญญัติไว้ว่า “เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิทยาลัยครูร่วมกัน” สภาการฝึกหัดครูกำหนดให้วิทยาลัยครูหลายแห่งอาจรวมกันเป็นกลุ่ม

วิทยาลัยได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้วิทยาลัยครูที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกันมีการดำเนินงานร่วมกัน ตามภารกิจหลัก และเพื่อให้ได้ทรัพยากรของวิทยาลัยให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนา การศึกษาระดับอุดมศึกษาจึงมีการรวมวิทยาลัยครูที่อยู่ใกล้เคียงกันให้เป็นกลุ่มวิทยาลัยครู สหวิทยาลัยศรีอยุธยา ปัจจุบันคือกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภูมิภาคกลาง ประกอบด้วยมหาวิทยาลัยราชภัฏ 5 แห่ง ดังนี้

2.1 มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

รายงานประจำปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี (2551) กล่าวว่า มหาวิทยาลัย ราชภัฏเทพสตรี มีลำดับขั้นตอนของการพัฒนา ดังนี้

พ.ศ. 2463 กำเนิดเป็นโรงเรียนประถมศึกษาลวะศรี

พ.ศ. 2479 โรงเรียนลวะศรีที่เปิดสอนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาได้เปลี่ยนชื่อ เป็นโรงเรียนฝึกหัดครูสตรีลพบุรีเริ่มเปิดรับนักเรียนฝึกหัดครูเป็นครั้งแรกเป็นนักเรียนฝึกหัด ครูผู้หญิง

พ.ศ. 2483 ย้ายโรงเรียนฝึกหัดครูสตรีลพบุรีจากถนนวิชาเยนทร์มาอยู่ ณ ที่อยู่ปัจจุบันถนนนารายณ์มหาราช ซึ่งหน่วยราชการทหารยกที่ดินและสร้างอาคารเรียนให้ และได้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนสตรีลพบุรี "เทพสตรีวิทยาลัย" สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. 2498 ได้เปลี่ยนชื่อจากโรงเรียนสตรีลพบุรีเป็นโรงเรียนเทพสตรี วิทยาลัย เปิดสอนหลักสูตร ประกาศนียบัตรชั้นสูง

พ.ศ. 2500 เปิดสอนประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ประกาศนียบัตร ชั้นสูง)

พ.ศ. 2501 โรงเรียนสตรีลพบุรี "เทพสตรีวิทยาลัย" ได้เลื่อนฐานะเป็น วิทยาลัยครูเทพสตรี (ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการเปลี่ยนชื่อโรงเรียนฝึกหัดครู ลงวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2501) นับเป็นวิทยาลัยครูแห่งแรกในส่วนภูมิภาค

พ.ศ. 2535 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระราชทานนามใหม่แก่ วิทยาลัยครูทั่วประเทศว่า "สถาบันราชภัฏ" มีผลทำให้วิทยาลัยครูเทพสตรี เปลี่ยนชื่อเป็น "สถาบันราชภัฏเทพสตรี"

พ.ศ. 2547 สถาบันราชภัฏเทพสตรีได้ยกฐานะเป็น "มหาวิทยาลัยราชภัฏ เทพสตรี" ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีมีปรัชญาของมหาวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏ เทพสตรี เป็นมหาวิทยาลัยอุดมศึกษาที่มุ่งความเป็นเลิศทางวิชาการบนพื้นฐานแห่งคุณธรรม ร่วมชี้นำการพัฒนาท้องถิ่นและสังคม และมีวิสัยทัศน์ คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี เป็น แหล่งความรู้ เป็นที่พึ่งของท้องถิ่นและภูมิภาคเสริมสร้างคุณภาพคน สังคมไทยให้เข้มแข็ง ยั่งยืนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มีคณะรวม 6 คณะได้แก่ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ และคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

2.2 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

รายงานประจำปีมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา (2551) กล่าวว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา มีลำดับขั้นตอนของการพัฒนา ดังนี้

พ.ศ. 2448 โรงเรียนฝึกหัดครูเมืองกรุงเก่า ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ตั้งอยู่บริเวณหลังพระราชวังจันทร์เกษม สอนวิชาสามัญนุโลมตามหลักสูตรมัธยมศึกษา 1-2-3 แต่เพิ่มวิชาครู ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2485 ได้มีการเปลี่ยนแปลงระเบียบการฝึกหัดครูมูลหัวเมือง ของกระทรวงธรรมการดำเนินการผลิตครูมูล (ครู ป.) อยู่ 28 ปี ก็เลิกไป

พ.ศ. 2509 โรงเรียนฝึกหัดครูพระนครศรีอยุธยา ได้ย้ายมาอยู่ ณ ที่ปัจจุบัน เลขที่ 96 หมู่ 2 ถนนโรจนะ และได้ยกฐานะขึ้นเป็นวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา

พ.ศ. 2511 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศรวมโรงเรียนสตรีฝึกหัดครูพระนครศรีอยุธยาเข้ากับวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยาทำการผลิตครูหลายระดับ

พ.ศ. 2535 เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ ได้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญคือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานนาม "ราชภัฏ" อันหมายถึง "ปราชญ์ของพระราชา" และตราสัญลักษณ์ราชภัฏ แก่วิทยาลัยครูทั่วประเทศ ส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนพระราชบัญญัติวิทยาลัยครูเป็นพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยาจึงได้เปลี่ยนชื่อเป็นสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

พ.ศ. 2547 สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยาได้ยกฐานะเป็น "มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา" ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ปรัชญาของมหาวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยามีคุณภาพ คุณธรรม นำการพัฒนาท้องถิ่น และวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย คือ ภายในปี พ.ศ. 2550 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาจะทำหน้าที่มหาวิทยาลัยราชภัฏที่สมบูรณ์แบบ โดยจะเป็นผู้นำทางวิชาการและการวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา มีคณะรวม 4 คณะได้แก่ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ และคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

2.3 มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์

รายงานประจำปี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ (2551) กล่าวว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ มีลำดับขั้นตอนของการพัฒนา ดังนี้

สถานที่ตั้งแห่งแรกของมหาวิทยาลัยราชชนรินทร์ เดิมเป็นที่ตั้งของโรงเรียนฝึกหัดครูสตรีกรรมชาย ต่อมาเมื่อโรงเรียนฝึกหัดครูสตรีกรรมชายย้ายไปตั้งใหม่ที่จังหวัดปราจีนบุรี ทางราชการได้ขยายสถานที่เดิมให้กว้างขึ้น แล้วย้ายนักเรียนสตรีแผนกฝึกหัดครู ซึ่ง

เรียนรวมอยู่กับนักเรียนสตรีประจำจังหวัดฉะเชิงเทรา “ดัดดรุณี” มาเรียนแทนในปี พ.ศ. 2483 โดยใช้ชื่อโรงเรียนว่า “โรงเรียนฝึกหัดครูประกาศนียบัตรจังหวัด” เปิดสอนหลักสูตรครูประกาศนียบัตรจังหวัด จึงถือได้ว่าสถาบันราชภัฏราชชนครินทร์กำเนิดในปี พ.ศ. 2483

พ.ศ. 2493 เปิดสอนหลักสูตรครุมูล ต่อมาในปี พ.ศ. 2494 มีการเปิดสอนหลักสูตรฝึกหัดครูประถม ซึ่งเป็นการเปิดสอนนักเรียนฝึกหัดครูประถมหญิง เป็นแห่งแรกใน ส่วนภูมิภาคของไทย กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นสถานที่ทดลองปรับปรุงส่งเสริมการศึกษา โดยความร่วมมือขององค์การระหว่างประเทศหลายองค์การ

พ.ศ. 2495 ใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา แทนหลักสูตร ฝึกหัดครูประถม โดยรับนักเรียนชายเข้าเรียนด้วย จึงเปลี่ยนชื่อ “โรงเรียนสตรีฝึกหัดครูฉะเชิงเทรา” เป็น “โรงเรียนฝึกหัดครูฉะเชิงเทรา”

ต่อมาวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2513 โรงเรียนฝึกหัดครูฉะเชิงเทรา ได้รับการสถาปนาเป็น “วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา” เปิดสอนถึงระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ทั้ง นักศึกษาภาคปกติและภาคค่ำ

พ.ศ. 2541 สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ได้ประทานนามสถาบันราชภัฏฉะเชิงเทราว่า “สถาบันราชภัฏ ราชชนครินทร์”

พ.ศ. 2547 สถาบันราชภัฏราชชนครินทร์ได้ยกฐานะเป็น “มหาวิทยาลัยราชชนครินทร์” ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ มีปรัชญาของมหาวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ เป็นสถาบันอุดมศึกษาให้โอกาสทางการศึกษาและวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น และมีวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ เป็นมหาวิทยาลัยแห่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาเพื่อปวงประชาชนและท้องถิ่น ปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์มีคณะรวม 5 คณะได้แก่ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

2.4 มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

รายงานประจำปีมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (2551) กล่าวว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีลำดับขั้นตอนของการพัฒนา ดังนี้

พ.ศ. 2512 จังหวัดจันทบุรีประสงค์จะจัดตั้งวิทยาลัยวิชาการการศึกษาขึ้นในบริเวณที่ดินสาธารณประโยชน์หนองตะพอง อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี แต่การจัดตั้งไม่อาจดำเนินการได้ทันกับความต้องการ ต่อมาจังหวัดจึงได้ทำหนังสือถึงกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อขอให้จัดตั้งวิทยาลัยครูขึ้นก่อนแล้วจึงขยายเป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษายหลัง กรมการฝึกหัดครู เห็นว่าสวนบ้านแก้วพระราชฐานส่วนพระองค์ของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี

พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7 เป็นสถานที่ที่เหมาะสมในการจัดตั้งวิทยาลัยครู กระทรวงศึกษาธิการได้กราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานสวนบ้านแก้วเพื่อก่อตั้ง โดยทูลเกล้าถวายเงินเพียง 18 ล้านบาท สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานให้ด้วยความเต็มพระราชหฤทัยกระทรวงศึกษาธิการจึงได้ตั้งวิทยาลัยครูจันทบุรี เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2515 ต่อมาในปี

พ.ศ. 2516 สถาบันฯ ได้รับการพระราชทานตรา "ศักดิ์เดชณี" ซึ่งเป็นตราประจำพระองค์ในรัชกาลที่ 7 เป็นตราประจำสถาบันฯ และปี พ.ศ. 2528 ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้อันเชิญพระนามาภิไธยของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีเป็นนามของสถาบัน คือ "วิทยาลัยครูรำไพพรรณี" เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2528

พ.ศ. 2535 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระราชทานนามใหม่แก่วิทยาลัยครูทั่วประเทศว่า "สถาบันราชภัฏ" มีผลทำให้วิทยาลัยครูรำไพพรรณี เปลี่ยนชื่อเป็น "สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี"

พ.ศ. 2547 สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี ได้ยกฐานะเป็น "มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี" ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีปรัชญาของมหาวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และมีวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนและมุ่งสู่ความเป็นสากล ปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีมีคณะรวม 9 คณะได้แก่ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะเทคโนโลยีการเกษตร คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและอัญมณีศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ และคณะนิเทศศาสตร์

2.5 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

รายงานประจำปีมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ (2551) กล่าวว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์มีลำดับขั้นตอนของการพัฒนา ดังนี้

พ.ศ. 2475 สมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร ได้ประทานสถานที่บริเวณถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี ให้กระทรวงธรรมการจัดตั้งเป็นโรงเรียนเมื่อ ใช้ชื่อว่า "โรงเรียนฝึกหัดครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์"

ต่อมาขยายเขตการศึกษาไปตั้งที่ ถนนพหลโยธิน กิโลเมตรที่ 48 ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ในปี พ.ศ. 2515 และได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงรับไว้ใน "พระบรมราชูปถัมภ์" เมื่อ พ.ศ. 2517 ซึ่งเป็นแห่งเดียวของวิทยาลัยครูทั่วประเทศ

พ.ศ. 2535 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระราชทานนามใหม่แก่วิทยาลัยครูทั่วประเทศว่า "สถาบันราชภัฏ" มีผลทำให้วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยา ลงกรณ์ในพระราชูปถัมภ์ เปลี่ยนชื่อเป็น "สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยา ลงกรณ์ในพระราชูปถัมภ์"

พ.ศ. 2546 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อสถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยา ลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นสถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2546

พ.ศ. 2547 สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ได้เปลี่ยนชื่อเป็น มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ มีปรัชญามหาวิทยาลัย คือ วิชาการเด่น เน้นคุณธรรม นำท้องถิ่นพัฒนา ก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี วิสัยทัศน์มหาวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นและสังคม รวมทั้งการสืบสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์มีคณะรวม 6 คณะ ได้แก่ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะเทคโนโลยีการเกษตร และคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

การจัดการศึกษาตามภารกิจสถาบันอุดมศึกษา

1. ความหมายของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 12) กล่าวว่า การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา หมายถึง การศึกษาที่เน้นการเรียนรู้เพื่อความก้าวหน้าของบุคคลและสังคม การจัดการศึกษาแต่ละระดับมีความแตกต่างกัน ซึ่งการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นการศึกษาในระดับหลังการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา มีจุดมุ่งหมายตามที่กำหนดในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ว่าการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และทักษะวิชาชีพในระดับกลาง รวมทั้งมีความสามารถในการริเริ่มประกอบการ และการศึกษาระดับปริญญา ซึ่งประกอบด้วยปริญญาตรีและสูงกว่านั้น กำหนดว่าการศึกษาระดับปริญญาตรีมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ความสามารถในสาขาวิชาต่างๆ ในระดับสูง โดยเฉพาะการประยุกต์ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ การริเริ่ม การพัฒนาทั้งวิชาการและวิชาชีพ ส่วนการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และทักษะในสาขาวิชาการเฉพาะทางให้มีความชำนาญมากยิ่งขึ้น มุ่งสร้างสรรค์ความก้าวหน้า และความ

เป็นเลิศทางวิชาการ โดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้าวิจัย (แนวทางการปฏิรูปการศึกษา ระดับอุดมศึกษา)

วิจิตร ศรีสอาน (2545, หน้า 1) กล่าวว่า การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา หมายถึง การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาระยะที่สาม คือเป็นการศึกษาที่จัดหลังมัธยมศึกษา นั่นคือ การจัดการศึกษาในระดับวุฒิมัธยมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาตรี ระดับปริญญาตรี และระดับสูงกว่าปริญญาตรี หรือบัณฑิตศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2552, หน้า 1) กล่าวว่า การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา หมายถึง การศึกษาหลังระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งเป็น 3 ระดับ 1) การศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และทักษะวิชาชีพในระดับกลาง รวมทั้งมีความสามารถในการริเริ่มประกอบการ 2) การศึกษาระดับปริญญาตรี มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถในสาขาวิชาชีพต่างๆ ในระดับสูงโดยเฉพาะการประยุกต์ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ การริเริ่มการพัฒนาทางวิชาการและวิชาชีพ การสร้างสรรค์และเผยแพร่ความรู้ การริเริ่มพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งส่งเสริมบทบาทของประเทศในประชาคมโลก 3) การศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี มุ่งพัฒนาความรู้ทักษะสาขาวิชาการเฉพาะทาง ให้มีความชำนาญมากยิ่งขึ้น มุ่งสร้างสรรค์ความก้าวหน้าและเป็นเลิศทางวิชาการ โดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้าวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีด้านวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ การประยุกต์ใช้วิทยาการสากลและภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมไทย

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา หมายถึง การศึกษาที่เน้นการเรียนรู้เพื่อความก้าวหน้าของบุคคลและสังคม การจัดการศึกษาแต่ละระดับมีความแตกต่างกัน ซึ่งการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นการศึกษา ระดับหลังการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญาตรี ระดับสูงกว่าปริญญาตรี หรือบัณฑิตศึกษา

2. ความสำคัญของการศึกษาระดับอุดมศึกษา

การศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีสถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมสถาบันหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ในการชี้นำสังคมเนื่องจากภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาระดับสูง เป็นแหล่งรวมวิทยาการสาขาต่างๆ ที่สำคัญต่อสังคม วิทยาการเหล่านี้ จะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความเจริญ ความเสื่อม รวมถึงสภาวะของบุคคลในสังคม นอกจากนี้ยังส่งผลต่อความก้าวหน้าและมั่นคงของวัฒนธรรมประจำชาติ และอารยธรรมของสังคมนั้นๆ และการศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพมีความสามารถเต็มศักยภาพ มีการพัฒนาที่สมดุลทั้งสติปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม (2550, กันยายน 20) กล่าวว่า การศึกษาเป็นกระบวนการถ่ายทอดและเรียนรู้ในการที่จะสร้างสรรค์และ พัฒนาคนทั้งในแง่ความรู้ ความคิด ตลอดจนคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สามารถสนองตอบทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติ ซึ่งประเทศที่ต้องการความก้าวหน้าต่างให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนโดยอาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือ สำหรับประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาและมีปัญหาเกี่ยวกับกำลังคนที่จะตอบสนองนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมค่อนข้างมาก อันสืบเนื่องมาจากระบบและวิธีการจัดการศึกษาที่ไม่สามารถสร้างและกระจายโอกาส รวมทั้งคุณภาพการศึกษาได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทิศทางการเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคอุตสาหกรรมที่ผ่านมาและการก้าวสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ในทศวรรษที่ 21 ดังนั้น ระบบการศึกษาของประเทศไทยจึงถูกท้าทายจากแรงผลักดันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมค่อนข้างมาก

สุขุม สวาสดิ์ (2543, หน้า 11-12) กล่าวว่า ความสำคัญของการศึกษาระดับอุดมศึกษาไว้ว่า การศึกษาระดับอุดมศึกษา ต้องมีหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ความเป็นเลิศทางวิชาการ คือ สถาบันการศึกษาที่เป็นการศึกษาชั้นสูง ต้องสร้างสรรค์จรรยาบรรณเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ การกระทำภารกิจด้านการสอน ผลิตบัณฑิต และบริการวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ความมีอิสระในการดำเนินการ คือ เป็นความรับผิดชอบในการดำเนินกิจการภายในของสถาบันอุดมศึกษา ปราศจากการควบคุม หรือแทรกแซงจากอิทธิพลภายนอก ในลักษณะการปกครองตนเอง
3. เสรีภาพทางวิชาการ คือ ความมีเสรีภาพของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาที่จะปฏิบัติภารกิจตามบทบาท

กองส่งเสริมปฏิบัติการ กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2544, หน้า 1) กล่าวว่า มนุษย์จะมีชีวิตที่ดีที่มีประโยชน์จะต้องฝึก ต้องเรียนรู้ การเรียนรู้ การฝึกฝนพัฒนานี้เป็นความพิเศษของมนุษย์ มนุษย์ที่ฝึกตนหรือมีการเรียนรู้ จึงเปลี่ยนแปลงไปและทำให้โลกเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย

กรมวิชาการ (2550, กันยายน 20) กล่าวว่า การศึกษามีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุค โลกาภิวัตน์ที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประชาชนในชาติจำเป็นต้องได้รับการศึกษาในหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้มีการพัฒนาที่สมดุล ทั้งสติปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งการจัดการศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคมอันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนที่ยั่งยืนและความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ เท่าเทียมอารยประเทศ

จำลอง สุวรรณเรือง (2546, หน้า 30 - 31) กล่าวว่า ความสำคัญของการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย การจัดการศึกษาในอดีตเป็นลักษณะการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ก่อนที่จะจัดตั้งโรงเรียนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และการจัดการศึกษามีวิวัฒนาการ มีการปรับเปลี่ยน ปฏิรูปให้ อนุวัตรตามสากลเรื่อยมา สำหรับการจัดการศึกษาที่ไม่ใช่การศึกษาในระบบโรงเรียนส่วนใหญ่จะเป็นไปตามวิถีชีวิตและรูปแบบอื่นๆ ที่ไม่ได้กำหนดชื่อเรียกที่ชัดเจน จนถึง พ.ศ. 2483 จึงได้มีการจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ที่อยู่นอกวัยเรียนขึ้น ต่อมาได้ดำเนินการทางราชการกำหนดให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องนี้โดยตรงเรียกว่า กองการศึกษาผู้ใหญ่ และเปลี่ยนเป็นกรมการศึกษานอกโรงเรียนในลำดับต่อมา ซึ่งการจัดการศึกษาทุกระยะล้วนให้ความสำคัญของการศึกษาต่อการพัฒนาประเทศเสมอมา และพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาต่อการพัฒนาประเทศ โดยกำหนดไว้ในหมายเหตุว่าสมควรให้มีกฎหมายเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้เป็นไปอย่างมีระบบและต่อเนื่อง มีการบริหารและจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพเพื่อทำให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้ และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนได้ตามศักยภาพ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และภูมิปัญญา อันจะมีผลในการพัฒนากำลังคนและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการศึกษาระดับอุดมศึกษาการศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพมีความสามารถเต็มศักยภาพ มีการพัฒนาที่สมดุลทั้งสติปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ การศึกษาเป็นกระบวนการถ่ายทอดและเรียนรู้ในการที่จะสร้างสรรค์และพัฒนาค้นทั้งในแง่ความรู้ ความคิด ตลอดจนคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สามารถสนองตอบทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติ การศึกษาควมมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่ง เพราะการศึกษาเปรียบเสมือนเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ ซึ่งหากสังคมหรือประเทศใดประชาชนโดยเฉลี่ยมีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำสังคมหรือประเทศนั้นก็ด้อยการพัฒนามากว่าสังคมหรือประเทศที่ประชาชนโดยเฉลี่ยมีการศึกษาอยู่ในระดับสูง

3. วัตถุประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษา

อรุณ ภาณุพงศ์ (2540, หน้า 19-20) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการศึกษาในระดับอุดมศึกษาว่ามีสิ่งสำคัญ 2 ด้าน ด้านแรกก็เพื่อเพิ่มพูนหรือขยายมิติในทางปัญญาเพื่อสนองธรรมชาติของมนุษย์ที่อยากจะรู้มากขึ้นไปเรื่อยๆ ส่วนด้านที่สองเป็นวัตถุประสงค์ในด้านที่จะนำเอาความรู้ ความคิดนั้นมาใช้ปฏิบัติ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ของตนเองและสังคม

ป่วย อึ้งภาภรณ์ (2540, หน้า 28) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยว่า

1. อบรมให้นิสิตนักศึกษาเป็นปัญญาชน มีความรอบรู้ สามารถพิจารณาทั้งกรณีโลก และกรณีธรรม และสามารถใช้สติปัญญาคิดอ่านโดยชอบธรรม
2. ฝึกสอนให้นิสิตนักศึกษามีวิชาชีพพระดับสูง เพื่อนำไปใช้ประกอบสัมมาอาชีพะเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม
3. ส่งเสริมวิชาการให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ ทั้งทันเหตุการณ์และนำหน้าเหตุการณ์

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2540, หน้า 3) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต้องมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของมหาวิทยาลัยซึ่งประกอบด้วย

1. ฝึกฝนคนให้เป็นคนสมบูรณ์ คือ มีความรู้ มีคุณธรรม และเสียสละเพื่อประโยชน์ของสังคมอย่างเพียงพอ
2. ทำให้เกิดความก้าวหน้าในวิชาการ และประยุกต์วิชาการนั้นเพื่อประโยชน์ของคนและสังคม
3. ส่งเสริมการพัฒนาสังคม ประเทศ โดยเป็นอุปกรณ์ให้เกิดการประเมิณผล และการพัฒนาในตัวของสังคมเอง
4. สนับสนุนและส่งเสริมวิชาชีพและอาชีพต่างๆ (โดยไม่จำกัดสาขา) โดยการให้ภาคทฤษฎีสอดคล้องต้องกันกับภาคปฏิบัติอย่างมากที่สุด
5. จะต้องเปิดโอกาสทางการศึกษาให้แก่มวลชนอย่างมากที่สุดและกว้างที่สุด

เทียนฉาย กิระนันท์ (2540, หน้า 10) กล่าวว่า การศึกษาระดับอุดมศึกษาควรจะมีวัตถุประสงค์ คือ การหาความรู้ การแสวงหาหรือเสาะหาความรู้ในรูปแบบของ การระดมและการสะสมความรู้ซึ่งแหล่งความรู้จะได้จากสถาบันอุดมศึกษาที่จะเป็นแหล่งสร้างความรู้ใหม่พร้อมทั้งเผยแพร่ความรู้ที่สะสมไว้ ความรู้ที่สร้างขึ้นใหม่ ออกไปเพื่อเป็นประโยชน์รวมถึงการแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยเพราะนอกจากนี้ความรู้ที่ได้รับจะต้องมีการตรวจสอบ ทบทวน พิสูจน์ความรู้ ว่าถูกต้องและจริงหรือไม่

วิทย์ วิศวเวทย์ (2540, หน้า 2) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยของไทยมีแบบอย่างมาจากโลกตะวันตก เหตุผลในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยในโลกตะวันตกมีความแตกต่างกันออกไป นักคิดชาวตะวันตกยังถกเถียงปัญหานี้จนกระทั่งปัจจุบันมีความเห็นแยกได้กว้างเป็น 3 กลุ่ม โดยกลุ่มแรกเห็นว่ามหาวิทยาลัยมีไว้เพื่อแสวงหาความจริงและถ่ายทอดความจริงที่ตนค้นพบ กลุ่มที่สองเห็นว่ามหาวิทยาลัยมีไว้เพื่อสนองความต้องการของสังคม และกลุ่มที่สามเห็นว่ามหาวิทยาลัยมีได้เป็นแหล่งผลิตความรู้เพื่อความรู้หรือผลิตกำลังคนเพื่อสนองต่อระบบการเมือง เศรษฐกิจ หรือวัฒนธรรมแบบใดแบบหนึ่ง แต่มีไว้เพื่อทำคนให้เป็นคน อันที่จริงในปัจจุบันไม่มีมหาวิทยาลัยใดในโลกยึดตามกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดโดยตลอด มหาวิทยาลัยโดยทั่วไปมีความมุ่งหมายทั้ง 3 แนวนี้ทั้งนั้น แต่เน้นแตกต่างกัน และเสนอแนวคิดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของมหาวิทยาลัยไทย ดังนี้

1. ฝึกฝนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ คือมีความรู้กว้างและคุณธรรมอย่างเพียงพอ
  2. ทำให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการและประยุกต์วิชาการนั้น เพื่อประโยชน์ของสังคมไทย
  3. ส่งเสริมพัฒนาสังคมไทยโดยเป็นอุปกรณ์ให้เกิดการประเมิณผลการพัฒนาไปด้วยตัวสังคมเอง
  4. สนับสนุนส่งเสริมวิชาชีพและอาชีพต่างๆ อย่างไม่จำกัดสาขา โดยการให้ภาคทฤษฎีสอดคล้องกับภาคปฏิบัติให้มากที่สุด
  5. จะต้องเปิดโอกาสทางการศึกษาให้แก่มวลชนมากที่สุดและกว้างขวางที่สุด
- พจน์ น้อยแสงศรี (2547, หน้า 4-13) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษามีดังต่อไปนี้

1. มุ่งบุกเบิก แสวงหา บำรุงรักษาและถ่ายทอดความรู้ เพื่อสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าและความเป็นเลิศทางวิชาการ
2. ใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยถือว่ามหาวิทยาลัยเป็นแหล่งวิชาการขั้นสูงที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อความจริงของมนุษยชาติ
3. ทำนุบำรุง ส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม

บลิช (Bligh, 2000, p.19) กล่าวว่า การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพและอารมณ์ ให้สามารถฝึกทักษะในการประกอบอาชีพ การพัฒนาจิตใจ มีความรู้ระดับสูงนำไปพัฒนาวัฒนธรรมและความเป็นพลเมืองดี

สรุปได้ว่า จากจุดประสงค์ของการศึกษาระดับอุดมศึกษาดังกล่าว มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นสถาบันหลักของการศึกษาระดับอุดมศึกษา จึงจำเป็นต้องดำเนินการจัดการศึกษาในระดับนี้ให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้นมหาวิทยาลัยจึงต้องทำหน้าที่หลัก 4 ประการ ดังนี้

1. หน้าที่สอนวิชาการและวิชาชีพ เพื่อสนองความต้องการกำลังคนของสังคม
2. ทำหน้าที่วิจัย ค้นคว้า เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ
3. ทำหน้าที่บริการวิชาการแก่หน่วยงานและสังคม
4. ทำหน้าที่ทำนุบำรุงและถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมและปลูกฝังความเป็นพลเมืองดี สร้างสรรค์และจรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ เพื่อสถาบันอุดมศึกษาจะได้ใช้ความเป็นเลิศทางวิชาการพัฒนาบุคคลและให้บริการทางวิชาการ เพื่อประโยชน์ของสังคมและมนุษยชาติ

4. การศึกษาระดับอุดมศึกษาในอนาคต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 13) กล่าวว่า ในปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษาอย่างรุนแรง ในฐานะที่การอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญในการสนองตอบนโยบายการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องการอุดมศึกษา จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลง

สุธรรม อารีกุล, และคนอื่นๆ (2541, หน้า 2) กล่าวว่า การศึกษาระดับอุดมศึกษา
ในอนาคตมี 4 ประการ คือ

1. ความทันสมัย คือ สถาบันอุดมศึกษาไทยต้องมีความทันสมัย เป็นคลังแห่ง
ความรู้ ทั้งทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถ จะต้องปฏิรูปการเรียนรู้ที่ทันสมัย เพื่อให้ผู้เรียนได้
ความรู้ที่ทันต่อเหตุการณ์

2. การเปิดเสรี คือ การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต้องเป็นลักษณะเปิดเสรี
ไม่ใช่เพื่อคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งเป็นเจ้าของ มีการประเมินและประกัน
คุณภาพทางการศึกษาโดยเสมอภาค

3. เป็นการศึกษาสู่ปวงชน คือ การศึกษาระดับอุดมศึกษาจะต้องเข้าถึงชุมชนได้
ทุกระดับมีความหลากหลาย เสมอภาค ทุกคนมีโอกาสศึกษาอย่างต่อเนื่องไม่จำกัดคุณวุฒิและ
วัยวุฒิ

4. ความเป็นสากล คือการศึกษาระดับอุดมศึกษาจะต้องพัฒนาสู่นานาชาติ ถ่ายเท
ความรู้และแข่งขันกับนานาชาติได้ ต้องมีความสัมพันธ์กับนานาชาติ เพื่อการอยู่ร่วมกันได้โดย
สันติในประชาคมโลก

สุธรรม อารีกุล, และคนอื่นๆ (2542, หน้า 4) กล่าวว่า ลักษณะอันพึงประสงค์ของ
สถาบันอุดมศึกษาไทยในอนาคตไว้ 10 ประการ คือ

1. มีขนาดพอเหมาะ เหมาะแก่การบริหารและจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้ได้
ประโยชน์สูงสุด

2. มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลรักษา
ประโยชน์และใช้ประโยชน์จากสถาบัน

3. มีการใช้เทคโนโลยีอันทันสมัยในการเรียนการสอน เพื่อถ่ายทอดวิชาการต่างๆ

4. มีการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อประโยชน์ของสังคมและความ
เจริญก้าวหน้าของชาติบ้านเมือง

5. มีการพัฒนาบุคลากรภายในสถาบันและพัฒนานิสิตนักศึกษาให้มีคุณภาพ
จริยธรรมและคุณธรรม

6. มีการผลิตบัณฑิตมุ่งให้คุณภาพพอๆ กับปริมาณ

7. มีความหลากหลายในหลักสูตรการเรียนการสอนที่สนองตอบต่อความต้องการ
ของชุมชน

8. มีการร่วมลงทุนเพื่อประโยชน์ของสถาบันและชุมชน

9. มีเครือข่ายสัมพันธ์ร่วมกับองค์กรอื่น เพื่อดูดัดซึ่มองค์ความรู้และถ่ายทอดองค์
ความรู้ต่างๆ

10. มีความเป็นนานาชาติเข้าถึงระดับสากล

ประกอบ คุปรัตน์ (2545, หน้า 2-8) กล่าวว่า ลักษณะของสถาบันอุดมศึกษาที่เหมาะสมในอนาคตนั้น มี 10 ประการ คือ

1. การพัฒนาระบบอุดมศึกษาด้านการทำให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ประชาชนจะมีส่วนในการกำกับการทำงานของสถาบันอุดมศึกษา ร่วมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายมากขึ้น แต่สถาบันอุดมศึกษาต้องตอบสนองต่อมหาชนโดยผลิตบัณฑิต วิจัย บริการวิชาการให้มากขึ้น
2. การสร้างความหลากหลายให้เกิดขึ้นในระบบอุดมศึกษา ระบบอุดมศึกษาจะเป็นระบบที่หลากหลายตอบสนองต่อระบบเศรษฐกิจที่เป็นเสรีภาพของระบบการผลิตที่แตกต่างกันไป
3. อุดมศึกษาจะเน้นที่คุณภาพมากขึ้น กลไกในการตรวจสอบคุณภาพมีมากขึ้น สถาบันอุดมศึกษาที่ไม่มีคุณภาพจะไม่ได้รับความนิยมจะต้องปรับเปลี่ยนหรือเลิกกิจการไป
4. เน้นการลดขนาดของการดำเนินงาน ลดต้นทุน ค่าใช้จ่าย แต่คงคุณภาพและประสิทธิภาพ มีขนาดพอเหมาะ ไม่เสียค่าใช้จ่ายหรือทรัพยากรไปโดยได้ประโยชน์ไม่คุ้มค่า
5. การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจะเป็นไปอย่างกว้างขวาง ในอนาคตสถาบันอุดมศึกษาจะต้องพัฒนาให้ทันต่อเทคโนโลยี เพื่อใช้ในการศึกษา
6. ระบบการบังคับบัญชาเปลี่ยนเป็นระบบเครือข่าย จากเดิมที่เป็นสายการบังคับบัญชาแนวตั้ง ต่างต้องพึ่งพาอาศัยกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน แต่มีอิสระในการดำเนินการโดยเน้นการตอบสนองผู้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพ คล่องตัว ทันเหตุการณ์
7. มีการลงทุนร่วม การผลิตบัณฑิต การวิจัยหรือการบริการวิชาการแก่สังคม จำเป็นต้องเชื่อมโยงและสัมพันธ์กับภายนอกและองค์กรเอกชนเพื่อรับประโยชน์จากกิจกรรม
8. ความเป็นนานาชาติ สถาบันอุดมศึกษาต้องส่งเสริมสังคมสัมพันธ์กับโลกปรับตัวให้สอดคล้องกับความเป็นนานาชาติ
9. การวิจัยพื้นฐานและการวิจัยเพื่อการพัฒนา สถาบันอุดมศึกษาไทยต้องสามารถสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ขึ้นได้เอง เพื่อประกันการพัฒนาทางเศรษฐกิจและความกินดีอยู่ดี ต้องให้ความสำคัญต่อบัณฑิตศึกษามากขึ้น และดำเนินการได้อย่างมีคุณภาพ
10. การพัฒนาบัณฑิตที่มีความเพียบพร้อมในด้านบุคลิกภาพ การพัฒนาความรู้จะเป็นหน้าที่ของภาคเอกชน ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษา จึงต้องหันมาเน้นทางด้านการพัฒนาบุคลิกภาพให้มากขึ้น บทบาทของผู้สอนจะเปลี่ยนแปลงไป มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น การเป็นผู้แนะนำการเรียน ผู้ประเมินผลการเรียน เป็นต้น

เกษม วัฒนชัย (2545, หน้า 33) กล่าวว่า การศึกษาระดับอุดมศึกษาต้องสอดคล้องกับภารกิจที่สนองตอบนโยบายการพัฒนาประเทศ ได้แก่ การเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การปรับเปลี่ยนบทบาทของสถาบันอุดมศึกษานั้น มีทิศทางดังนี้

1. ด้านการเรียนการสอน ต้องมีความยืดหยุ่น หลากหลายเพื่อให้สามารถสนองความต้องการด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ รูปแบบการถ่ายทอดความรู้

เปลี่ยนแปลงไป มีการใช้ดาวเทียมเพื่อช่วยในการกระจายโอกาสทางการศึกษาอย่างกว้างขวาง หลักสูตรต้องได้รับการพัฒนาขึ้น เช่น หลักสูตรสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ หลักสูตร การศึกษานานาชาติ เพื่อเสริมสร้างความเป็นสากล เพื่อให้มีความสามารถในการแข่งขันและ การมีความสัมพันธ์กับต่างประเทศมากขึ้น เน้นการให้คิดเป็น การคิดและใช้เหตุผลทาง วิทยาศาสตร์ การคิดสร้างสรรค์ การวิพากษ์วิจารณ์เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ

2. ด้านการวิจัย การวิจัยต้องมุ่งเน้นการวิจัยพื้นฐานเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ และรองรับความสามารถในการพึ่งตนเอง และการวิจัยประยุกต์เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคม สถาบันอุดมศึกษาต้องมีบทบาทสูงขึ้นไปในการวิจัยเชิงนโยบาย และการวิจัยในกลุ่ม สังคมศาสตร์ที่มุ่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบของการพัฒนาและการให้ทางเลือกที่เหมาะสมใน การพัฒนาประเทศที่เอื้ออำนวยสูงสุดต่อเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อม

3. ด้านการบริการวิชาการ บทบาทด้านนี้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาสังคมสารสนเทศ และสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรมีการพัฒนาองค์การบริการวิชาการ กิจกรรมควรเลี้ยง ตนเองหรือหารายได้เพิ่ม และควรมีการเพิ่มความร่วมมือกับองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐและ เอกชน รวมทั้งองค์กรระหว่างประเทศ

4. ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ควรมีขอบเขตที่กว้างขวาง เน้นการศึกษาให้ เข้าใจความเป็นไทยอย่างต่อแท้ เพื่อนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในประชาคมโลกอย่างมีเอกลักษณ์ และศักดิ์ศรี รวมถึงการสร้างสรรค์ บรรยากาศทางวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษา การจัด กิจกรรมนักศึกษาตลอดจนการจัดการเรียนการสอนให้สัมพันธ์กัน

พจน์ สะเพียรชัย (2547, หน้า 2-11) กล่าวว่า การศึกษาระดับอุดมศึกษาในอนาคต ต้องมีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละด้าน คือ ด้านการสอน จะต้องทำคู่ไปกับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่ม ความสามารถในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทุกระดับอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการผลิตและ พัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต้องมุ่งเน้นให้เป็นการศึกษาเพื่อมหาชน เพื่อ เสริมสร้างบทบาทด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษาต่อเนื่อง ด้านการวิจัย จะต้องเน้นการวิจัยในลักษณะผสมผสานกับการสอนและการกิจอื่นๆ นอกจากนี้ยังควรมีการ ปรับโครงสร้างการบริการงานวิชาการให้มีลักษณะเป็นโครงสร้างเพื่อการวิจัยมากขึ้น ด้านการ บริการวิชาการ จะต้องเน้นการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการพัฒนาสังคมสารสนเทศ เสริมสร้าง เครือข่ายงานวิชาการกับสถาบันอื่นๆ ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม จะต้องเน้นการสร้าง จิตสำนึกทางวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานเพื่อการอยู่ร่วมในประชาคมนานาชาติอย่างมีศักดิ์ศรี ต้อง สร้างสรรค์สภาพและปัจจัยแวดล้อมให้เอื้อต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะทางวัฒนธรรมที่ พึ่งประสงค์ นอกจากภารกิจทั้งสี่ด้านแล้ว สถาบันอุดมศึกษาจะต้องปรับเปลี่ยนระบบการบริหาร จากการควบคุมโดยรัฐ (state-control) มาเป็นระบบรัฐส่งเสริมสนับสนุน (state-supervision) พึ่งตนเองได้

สรุปได้ว่า การศึกษาระดับอุดมศึกษาต้องสอดคล้องกับภารกิจที่สนองตอบนโยบายการพัฒนาประเทศ ได้แก่ การเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม นอกจากภารกิจทั้งสี่ด้านแล้ว สถาบันอุดมศึกษาจะต้องปรับเปลี่ยนระบบการบริหารจากการควบคุมโดยรัฐ มาเป็นระบบรัฐส่งเสริมสนับสนุน พึ่งตนเองได้

5. บทบาทและภารกิจ 4 ด้าน ของสถาบันอุดมศึกษา

วิจิตร ศรีสอาน (2540, หน้า 11) กล่าวว่า หน้าที่หลักของมหาวิทยาลัย 4 ประการ คือ

1. การสอนวิชาการ และวิชาชีพเพื่อสนองความต้องการกำลังคนของสังคม
2. การวิจัย ค้นคว้าเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ
3. บริการวิชาการแก่สังคม
4. ถ่ายทอดวัฒนธรรมและปลูกฝังความเป็นพลเมืองดี

สุธรรม อารีกุล,และคนอื่นๆ (2541, หน้า 13-14) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค ดังนี้ ทำการสอน สนับสนุนการวิจัยให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น นำความรู้ที่ได้รับร่วมมือกันรักษาและฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม และประเพณี ซึ่งเป็นรากฐานของความเป็นชาติและพร้อมที่จะให้บริการสังคมในด้านต่าง ๆ ภายใต้ขอบเขตของจุดมุ่งหมายของมหาวิทยาลัย ดังที่ได้กล่าวแล้วนั้น มหาวิทยาลัยกระทำหน้าที่หลักหรือประกอบภารกิจสำคัญเพื่อดำเนินการ ตามจุดมุ่งหมาย 4 ประการ คือ

1. การสอนเพื่อผลิตบุคคลที่มีคุณสมบัติตามจุดมุ่งหมายออกไปรับใช้สังคม
2. การวิจัยค้นคว้าเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ และการประยุกต์ผลงานวิจัยค้นคว้าเพื่อช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ
3. การให้บริการทางวิชาการแก่สังคมในรูปแบบต่าง ๆ
4. การถ่ายทอดวัฒนธรรมและปลูกฝังความเป็นพลเมืองดี เพื่อเสริมสร้างรสนิยมและค่านิยมทางสุนทรีย์ภาพ และจริยธรรมในหมู่นักศึกษาและประชาชน

บรรพต วีระสัย (2541, หน้า 9-10) กล่าวว่า มหาวิทยาลัยควรมีบทบาทต่อการพัฒนาได้อย่างน้อย 4 ประการด้วยกันคือ

1. ค้นหาว่าอะไรคือความจำเป็นทางสังคมและปัญหาสังคม
2. เตรียมสถาบันเจริญขึ้นเพื่อช่วยส่งเสริมการพัฒนา
3. การประยุกต์วิชาการเพื่อเร่งแก้ปัญหา
4. สร้างเสริมคุณภาพการศึกษาในระดับอื่น

อภิชัย พันธเสน,และคนอื่นๆ (2541, หน้า 35-36) กล่าวว่า สิ่งที่อุดมศึกษาควรปฏิบัติคือ เริ่มเข้าไปศึกษาภูมิปัญญาของชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อศึกษาดูว่าในสภาพปัจจุบัน ชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจอะไรบ้าง มีขีดความสามารถในการแก้ไขปัญหาของตนเองได้มากน้อยเพียงใด ขบวนการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาพร้อมกับชาวบ้าน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะยกระดับภูมิปัญญาของชาวบ้าน เพิ่มขีดความสามารถของชาวบ้านในการแก้ไขปัญหาของ

ตนเอง ดังนั้นในการแก้ปัญหา จะต้องเริ่มจากการปรับการเข้าใจปัญหาของสถาบันอุดมศึกษาที่มีต่อสาเหตุปัญหาของชาวชนบทที่ยากจน แก้ไขวิธีการค้นคว้าวิจัยในอดีตที่แสวงหาความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในรูปแบบที่ปฏิบัติเหมือนกันหมดมาเป็นรูปแบบที่สอดคล้องกับปัญหาและสภาพความเป็นจริงในชนบทให้มากขึ้นและบทบาทของสถาบันอุดมศึกษากับการพัฒนาทางการเมืองว่า สถาบันอุดมศึกษาได้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย ทั้งภายในตัวสถาบันการศึกษาเองและประชาธิปไตยระดับประเทศ ซึ่งในมหาวิทยาลัยที่มีแบบแผนการบริหารงานเป็นประชาธิปไตยได้ดีพอสมควร สามารถควบคุมและตรวจสอบได้โดยประชาคมภายในมหาวิทยาลัยและภายนอก ก็สามารถเพิ่มบทบาทที่สำคัญได้อีกประการหนึ่ง คือ การทำหน้าที่ในการเตือนสติสังคม และการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลและข้าราชการ เพื่อให้การบริหารงานดังกล่าวรับใช้ผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศในที่สุด อันเป็นหัวใจสำคัญของประชาธิปไตย

วิชิต สุวรรณรัตน์ (2545, หน้า 23) กล่าวว่า สถาบันอุดมศึกษา มีหน้าที่และภารกิจ 4 ประการคือ

1. ด้านการสอน สถาบันอุดมศึกษาทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้ ถ่ายทอดความรู้และคิดค้นใหม่
2. ด้านการวิจัย การวิจัยเป็นการแสวงหาความจริง อันจะเกิดประโยชน์แก่โลกและมนุษยชาติ การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นสถาบันที่ต้องแสวงหาความรู้เพื่อให้เป็นที่ประจักษ์
3. ด้านการให้บริการวิชาการแก่สังคม มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันทางสังคม จึงต้องทำหน้าที่เผยแพร่ ให้บริการในขอบเขตและความเชี่ยวชาญ รวมถึงการวิจัย ความต้องการของสังคม
4. ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาที่ต้องดำเนินการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมตามภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมไทย

สิปปนนท์ เกตุทัต (2545, หน้า 62-63) กล่าวว่า หน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาที่ยึดความเป็นเลิศทางวิชาการว่าจะต้องมีหน้าที่ ดังนี้

1. ให้การศึกษาวิชาชีพชั้นสูงเพื่อให้นักศึกษาประกอบสัมมาอาชีพโดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ
2. ให้การศึกษาด้านวิทยาการมูลฐาน คือ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ศิลปะ วิทยาการ เพื่อให้นักศึกษาเป็นผู้รอบรู้กว้างขวาง
3. ให้มีการวิจัยและแสวงหาความรู้ใหม่เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ การค้นคว้ามุ่งให้นักศึกษาเป็นผู้มีความคิด วิจัย สร้างสรรค์และจินตนาการ

4. ถ่ายทอดความรู้และวัฒนธรรมท้องถิ่นและประเทศ ปลูกฝังและถ่ายทอดความเป็นพลเมืองดีให้แก่นักศึกษา

โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ (2546, หน้า 18) กล่าวว่า ในประเด็นของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการพัฒนาประเทศนั้นก็สอดคล้องกับได้กล่าวถึงบทบาทของมหาวิทยาลัยในกาพัฒนาประเทศว่า ประเด็นสำคัญในเรื่องนี้อยู่ที่การให้น้ำหนักระหว่างบทบาทของมหาวิทยาลัยที่จะมีต่อการพัฒนาประเทศโดยตรงคือ โดยตัวของมหาวิทยาลัยเอง หรือโดยผ่านผลผลิตของมหาวิทยาลัย ในขณะที่มหาวิทยาลัยทั้งหลายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศโดยตรงทั้งที่ผ่านงานวิจัย และการดำเนินโครงการพัฒนาต่างๆ โดยตัวเองหรือร่วมกับผู้อื่นเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีความเห็นว่า การที่มหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศโดยตรงนั้นเป็นทางดี แต่บทบาทของมหาวิทยาลัยที่สำคัญกว่านั้น ก็คือความพยายามผลิตคนที่มีคุณภาพซึ่งเป็นหลักใหญ่ของการพัฒนาประเทศ

อดุลย์ วิริยเวชกุล (2548, หน้า 4) กล่าวว่า มหาวิทยาลัยมีหน้าที่ทั้ง 3 ประการคือ การสอน การวิจัยและการบริการวิชาการหน้าที่หลักทั้ง 3 ประการนี้นักวิชาการ ให้ความเห็นว่าเป็นหน้าที่ของมหาวิทยาลัยที่คุ้นเคยและทราบกันดีมาเป็นเวลานานนับศตวรรษ ซึ่งเป็นหลักหน้าที่ที่นิยมและยอมรับของมหาวิทยาลัยในประเทศทางตะวันตก แต่ในประเทศไทยนั้น มักจะเติมหน้าที่ทางศิลปวัฒนธรรมเข้าไปอีกข้อหนึ่ง รวมเป็น 4 ข้อ ความจริงไม่แตกต่างกันนักเพราะหน้าที่ด้านศิลปวัฒนธรรมนั้น อาจจะเป็นภาระที่อยู่ในหน้าที่ด้านการสอน การวิจัยและด้านการบริการได้อยู่แล้ว เพียงแต่ต้องการเน้นถึงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้เป็นบทบาทของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้นเท่านั้น

งามพิศ สัตย์สงวน (2548, หน้า 73) กล่าวว่า ก่อนการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของสถาบันอุดมศึกษานั้น จำเป็นจะต้องเข้าใจความหมายของคำว่า "บทบาท" ซึ่งได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาทคือ การกระทำตามสิทธิหน้าที่ของสถานภาพ โดยที่สถานภาพเป็นตำแหน่งและมักจะเป็นของคู่กันกับบทบาทคือ เมื่อมีสถานภาพจะต้องมีบทบาทด้วยแต่ไม่เสมอไป นอกจากนี้ บทบาทคือพฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคม เพื่อทำให้คู่สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้ รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้จากความหมาย ดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปได้ว่า บทบาทหมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกตามสิทธิหน้าที่ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในบริบทที่เกี่ยวข้องสำหรับบทบาทของสถาบันอุดมศึกษานั้นก็เช่นกัน คือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบของสถาบันอุดมศึกษาตามภารกิจ 4 ด้าน คือ ด้านการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งมหาวิทยาลัยมีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องกระทำตามภารกิจ ดังกล่าวคือ นอกจากบทบาทตามภารกิจทั้ง 4 ประการแล้ว มีผู้กล่าวถึงบทบาทในด้านต่างๆ ของมหาวิทยาลัยไว้ว่าเป็นการสร้างผู้นำทั้งในด้านผู้นำในวิชาชีพต่างๆ ผู้นำทางวิชาการด้านความคิด ผู้นำทางการเมือง และผู้นำในวงราชการ

อุดมศึกษาจึงมีผลต่อเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมือง หากจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ก็จะเป็นการสร้างพื้นฐานของการสร้าง

จรัส สุวรรณเวลา (2549, หน้า 13-14) กล่าวว่า สำหรับการดำเนินการตามภารกิจ 4 ประการดังกล่าว ได้มีผู้กล่าวถึงจุดเน้นของการดำเนินการได้ว่า มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งอาจมีจุดเน้นแตกต่างกันได้ กล่าวว่า หน้าทีหลักของมหาวิทยาลัยเป็นหน้าที่แยกออกจากกันไม่ได้ แท้จริงแล้วหน้าที่ทั้ง 4 ด้านนี้ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่มีการประสิทธิ์ประสาทวิทยาการที่มีคุณค่า หากไม่ได้หมายถึงการถ่ายทอดวิชาการศึกษาที่มีพื้นฐานจากการวิจัยด้วยจุดมุ่งหมายที่เห็นประโยชน์ของชุมชนเป็นเป้าหมายปลายทางและเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ในทำนองตรงกันข้าม การวิจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์แต่อย่างใดกับเป้าหมายของการถ่ายทอดวิทยาการ ไม่คิดว่าจะมีคุณประโยชน์อย่างใดแก่ชุมชน และไม่มีส่วนสร้างเสริมวัฒนธรรมเลยก็ไม่น่าจะเป็นการกระทำที่พึงทำในมหาวิทยาลัย

ไจรเนอร์ (Greiner, 1994, pp. 2-3) กล่าวว่า บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการแก้ปัญหาสังคมนั้น กล่าวว่า มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันที่รับฟังปัญหา เข้าใจปัญหา และตอบสนองต่อปัญหาของสังคมอเมริกัน มากกว่าสถาบันทางสังคมอื่นๆ ดังนั้นในศตวรรษที่ 21 การที่จะตัดสินว่ามหาวิทยาลัยใดจะเป็นมหาวิทยาลัยที่ยิ่งใหญ่ได้ ก็ตัดสินด้วยความสามารถในการช่วยเหลือและแก้ปัญหาที่จำเป็นจำเป็นของสังคม

สรุปได้ว่า สถาบันอุดมศึกษา มีหน้าที่และภารกิจ 4 ประการคือ 1) ด้านการสอน สถาบันอุดมศึกษาทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้ ถ่ายทอดความรู้และคิดค้นใหม่ 2) ด้านการวิจัย 3) ด้านการให้บริการวิชาการแก่สังคม และ 4) ด้านการทํานุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาที่ต้องดำเนินการทํานุบำรุงศิลปวัฒนธรรมตามภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมไทย

6. นโยบายในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีนโยบายการดำเนินการตั้งแต่แผนระดับชาติระดับทบวงมหาวิทยาลัย จนถึงระดับสถาบัน ซึ่งมีแนวนโยบายในการจัดการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน และการทํานุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ดังนี้

6.1 แผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2535

ราชกิจจานุเบกษา (2543 มิถุนายน 23) กล่าวว่า ตามแผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2535 ได้กำหนดแนวนโยบายการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษาไว้ว่า "ส่งเสริมให้การอุดมศึกษามีความเป็นเลิศในการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยี และให้มีการประสานวิทยาการสากลกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้การอุดมศึกษามีบทบาทนำการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไปในทิศทางที่พึงประสงค์

6.2 แผนอุดมศึกษาระยะยาว (พ.ศ. 2533-2547)

แผนอุดมศึกษาระยะยาวเป็นแผนแม่บทระยะยาวกำกับทิศทางการพัฒนา ระดับอุดมศึกษาเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประเทศในช่วงเวลาแห่งการปรับตัว แสวงหาภาวะการณ์ดำรงอยู่ที่เหมาะสมทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคสมัยที่การแข่งขันและการติดต่อกับประเทศต่างๆ ในประชาคมโลกจะต้องอาศัยความยืดหยุ่นและพลวัตที่สูงขึ้น อีกทั้งสามารถชี้แนะและชักนำให้พัฒนาประเทศไปสู่สภาพที่พึงประสงค์ โดยมีแนวทางการพัฒนาสำคัญในการกิจแต่ละด้านซึ่งมีนโยบายทั่วไปและนโยบายเฉพาะ ดังนี้

1. ด้านการผลิตบัณฑิตมีนโยบายทั่วไปและนโยบายเฉพาะ ประกอบด้วย

1.1 การกิจด้านการสอนระดับอุดมศึกษาจะต้องปรับเปลี่ยนให้มีพลวัตและความหลากหลายมากขึ้นในอนาคต ทั้งในเชิงวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย วิธีการและสาระเพื่อสนองความต้องการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศทั้งในภาคการผลิตสมัยใหม่และภาคการผลิตดั้งเดิม

1.2 กิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องของสถาบันอุดมศึกษาจะต้องทวีความสำคัญยิ่งขึ้น รูปแบบของเครือข่ายการเรียนรู้ในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารต่างๆ ระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับประชาชนต้องได้รับการพัฒนาขึ้น โดยความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษากับองค์กรต่างๆ ในสังคม

1.3 เงื่อนไขการได้รับโอกาสทางการศึกษา ต้องได้รับการปรับให้สอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจสังคมของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย

1.4 การพัฒนากำลังคนระดับปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตลอดจนสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์บางสาขา จำเป็นต้องขยายตัวอย่างต่อเนื่องให้ทันต่อความต้องการของระบบเศรษฐกิจของประเทศ

1.5 รูปแบบหลักสูตรใหม่ๆ ควรได้รับการพัฒนามากยิ่งขึ้น เพื่อสนองวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

1.6 สาระของการเรียนการสอนต้องเน้นการให้การศึกษาพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ การคิดและใช้เหตุผลทางวิทยาศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ การวิพากษ์วิจารณ์ ตลอดจนต้องเน้นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกสมัยใหม่ เช่น ทักษะด้านการแสวงหาความรู้ ทักษะด้านภาษาและการสื่อสาร ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะด้านการจัดการ เป็นต้น ซึ่งการเพิ่มพูนประสิทธิภาพของสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระดับต่างๆ เพื่อสนองทั้งความต้องการกำลังคนระบบเศรษฐกิจที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วตามความต้องการการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตลอดจนความต้องการของประเทศในการก้าวข้ามมามีบทบาททางการเมืองและเศรษฐกิจในประชาคมโลก ทั้งนี้โดยการระดมสรรพกำลังและความร่วมมือจากองค์กรต่างๆ ในสังคมในการจัดการศึกษา รวมทั้งการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมนักศึกษาที่ทันสมัยและหลากหลาย

สอดคล้องกับระดมการพัฒนาเทคโนโลยีในปัจจุบันและสามารถเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน และยังมีนโยบายเฉพาะด้านการผลิตบัณฑิต ดังนี้

1.6.1 ให้ขยายโอกาสในการได้รับการศึกษาระดับอุดมศึกษา ของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม

1.6.2 ให้สถาบันอุดมศึกษาปรับปรุงบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อนำและรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเพื่อสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการตามศักยภาพและสถานภาพที่ต่างกัน

1.6.3 สนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ทั้งในด้านการปฏิบัติตามภารกิจให้สมบูรณ์ทุกด้านการระดมเงินทุนและการให้สิ่งจูงใจด้านการเงิน การพัฒนาบุคลากร และการให้อิสระในการบริหารวิชาการเพื่อให้สามารถจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพิ่มขึ้น

1.6.4 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและภาคเอกชน ในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการถ่ายทอดเทคโนโลยี

1.6.5 ปรับปรุงระบบอุดมศึกษาไทยให้ส่งเสริมบทบาทของประเทศที่เพิ่มขึ้น ด้านการเมืองและเศรษฐกิจในประชาคมโลก

1.6.6 ให้ปรับปรุงสาระและรูปแบบการจัดการศึกษา เพื่อให้บัณฑิตมีความเป็นมนุษย์มีโลกทัศน์ที่กว้าง มีความเข้าใจในมรดกและวัฒนธรรมไทย สามารถวิเคราะห์ด้วยเหตุผลและมีทักษะใหม่ที่จำเป็นในยุคสารสนเทศและการเพิ่มบทบาทของประเทศในประชาคมโลก

1.6.7 ปรับปรุงเนื้อหาสาระ ระบบและวิธีการเรียนการสอน เพื่อแก้ปัญหาความสูญเปล่าทางการศึกษา และเพื่อส่งเสริมการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.6.8 ให้สถาบันอุดมศึกษาปรับปรุงกลไก สาระและรูปแบบของการจัดกิจกรรมนักศึกษา เพื่อให้บัณฑิตมีโลกทัศน์ที่กว้าง สามารถบูรณาการกิจกรรมนักศึกษากับงานจัดการศึกษา งานบริการวิชาการแก่ชุมชน และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

1.6.9 มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ สนองต่อความต้องการกำลังคนและความต้องการอาชีพของท้องถิ่น โดยผลิตกำลังคนทั้งระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา ทั้งสาขาวิชาการศึกษา สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ และสาขาวิชาศิลปศาสตร์ ให้มีคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ความสามารถ ทักษะกระบวนการคิดที่สร้างสรรค์ สามารถพัฒนาตนเองและท้องถิ่นได้ ตลอดจนสามารถสร้างงานและประกอบอาชีพอิสระได้ นอกจากนี้มุ่งเร่งรัดพัฒนา กำลังคนทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มุ่งขยายโอกาสในการได้รับการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปสู่ผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมให้มากขึ้น ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยครูด้วยกันและวิทยาลัยครูกับสถานประกอบการเอกชน และการถ่ายทอด

เทคโนโลยี สุดท้ายคือ มุ่งเน้นให้วิทยาลัยครูปรับปรุงรูปแบบของกิจการนักศึกษาเพื่อให้บัณฑิตได้พัฒนาครบทุกด้าน

2. ด้านการวิจัยมีนโยบายทั่วไปและนโยบายเฉพาะ ประกอบด้วย

2.1 การกิจด้านการวิจัยต้องมุ่งเน้นความเป็นเลิศและความสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยมีการพัฒนาองค์การการวิจัยเพื่อความเป็นเลิศเฉพาะทางและกำลังคนด้านการวิจัยขึ้นรองรับอย่างพอเพียง

2.2 การวิจัยต้องเป็นทั้งการวิจัยพื้นฐาน เพื่อรองรับความสามารถในการพึ่งตนเองของประเทศในระยะยาว และการวิจัยประยุกต์เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการสร้างสมทรัพย์สินทางปัญญาและอุตสาหกรรมสมัยใหม่ และการวิจัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร และการฟื้นฟูและอนุรักษ์สภาพแวดล้อม เป็นต้น

2.3 สถาบันอุดมศึกษา ควรขยายบทบาทด้านการวิจัยเชิงนโยบายเพื่อศึกษาผลกระทบของการพัฒนา และชี้แนะรูปแบบที่เหมาะสมของการพัฒนาต่างๆ ที่จะเอื้อประโยชน์สูงสุดต่อเศรษฐกิจสังคม และสภาพแวดล้อม

2.4 ควรมีบูรณาการสอน การวิจัยและการบริการวิชาการทั้งในเชิงเป้าหมาย และการดำเนินงาน เพื่อสร้างเสริมประสิทธิภาพและความสามารถในการตอบสนองความต้องการภายนอกของภารกิจแต่ละด้านให้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งเพิ่มความตระหนักด้านทรัพย์สินทางปัญญาในชุมชนอุดมศึกษา อีกทั้งยังพัฒนาขีดความสามารถของสถาบันอุดมศึกษาในด้านการวิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ และเพื่อสนองตอบความต้องการองค์ความรู้และเทคโนโลยีในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ทั้งนี้โดยการปรับปรุงการบริหารและการดำเนินงานวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนการวางแผนงานวิจัยที่ชัดเจนและการระดมทรัพยากรและความร่วมมือเพื่อการวิจัยจากแหล่งต่างๆ อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้นทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ และยังมีนโยบายเฉพาะด้านการวิจัย ดังนี้

2.4.1 ให้พัฒนากลไกการบริหารและการดำเนินงานการวิจัย เพื่อบูรณาการ การวิจัยกับการจัดการศึกษาเพื่อให้มีบรรยากาศของการสร้างสรรค์ทางวิชาการและนวัตกรรม และการถ่ายทอดเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ

2.4.2 ให้สถาบันอุดมศึกษากำหนดทิศทางการวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีเพื่อการพึ่งตนเอง

2.4.3 ให้เพิ่มงบประมาณเพื่อการวิจัยทั้งจากงบประมาณแผ่นดินและอื่นๆ

2.4.4 ให้ใช้งานวิจัยของระดับอุดมศึกษาไทยให้ส่งเสริมบทบาทของประเทศในประชาคมโลก

2.4.5 มุ่งพัฒนาขีดความสามารถของวิทยาลัยครูในด้านการวิจัยและพัฒนาให้มีการระดมทุนจากแหล่งต่างๆ เพื่อใช้ในการวิจัยนอกเหนือจากงบประมาณแผ่นดิน และสนับสนุนให้ใช้การวิจัยของวิทยาลัยครูเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน พัฒนาองค์การ พัฒนาระบบการเรียนรู้อ พัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยี เพื่อการพึ่งพาตนเองและพัฒนาท้องถิ่น

3. ด้านการบริการวิชาการมีนโยบายทั่วไปและนโยบายเฉพาะ ประกอบด้วย

3.1 การกิจด้านการบริการวิชาการควรมีเป้าหมายสำคัญ เพื่อพัฒนาสภาพสังคมสารสนเทศและสังคมแห่งการเรียนรู้ ที่จะเป็พื้นฐานที่แข็งแกร่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการป้องกันแก้ไขปัญหาลังคมต่างๆ

3.2 องค์การบริการวิชาการรูปแบบใหม่ๆ ควรได้รับการพัฒนาขึ้น เช่น องค์การการศึกษาต่อเนื่อง องค์การบริการสารสนเทศ อุทยานวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

3.3 งานบริการวิชาการในระยะยาวควรเป็นกิจกรรมที่สามารถเลี้ยงตนเองหรือเป็นแหล่งรายได้เพิ่มเติมของสถาบัน นอกจากนี้ กิจกรรมบริการวิชาการบางประเภทยังอาจมีการร่วมลงทุนและดำเนินการกับภาคเอกชนของไทยและต่างประเทศมากยิ่งขึ้นในอนาคต

3.4 ควรมีการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับองค์กรต่างๆ ภายนอกในการดำเนินการให้บริการวิชาการรูปแบบต่างๆ แก่หน่วยงานและประชาชน รวมถึงความร่วมมือกับองค์กรวิชาการวิชาชีพต่างๆ และองค์กรต่างประเทศขยายขอบเขตการบริการวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงประโยชน์ต่างๆ อันพึงได้รับจากการศึกษาอันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต การทำงานและการรักษาสุขภาพแวดล้อม ทั้งนี้โดยระดมทรัพยากรเพื่อขยายงานบริการวิชาการจากแหล่งต่างๆ ควบคู่ไปกับการพัฒนาองค์การบริการวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา และการพัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกและสื่อมวลชน เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถจัดบริการวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น และยังมีนโยบายเฉพาะด้านการบริการวิชาการ ดังนี้

3.4.1 ให้สถาบันอุดมศึกษาสร้างและปรับปรุงกลไกสำหรับการบริการทางวิชาการ เพื่อสนองความต้องการของชุมชนและภาคการผลิตต่างๆ

3.4.2 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก และชุมชนในการกำหนดทิศทางและการให้บริการทางวิชาการ

3.4.3 พัฒนาขีดความสามารถในการใช้สื่อมวลชน และเทคโนโลยีการสื่อสารในการให้บริการวิชาการ

3.4.4 ให้เพิ่มงบประมาณ เพื่อกิจกรรมบริการวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาทั้งจากงบประมาณแผ่นดินและแหล่งอื่นๆ

3.4.5 ให้วิทยาลัยครูปรับปรุงกลไกและปัจจัยสำหรับการให้บริการวิชาการให้มีศักยภาพและความพร้อมที่จะสนองความต้องการของท้องถิ่น ส่งเสริมให้มีการจัดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นและให้มีการระดมทุนจากองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อบริการวิชาการแก่ท้องถิ่น

4. การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมีนโยบายเฉพาะและนโยบายทั่วไปประกอบด้วย

4.1 ภารกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ควรมีขอบเขตที่กว้างขวางขึ้น โดยไม่จำกัดอยู่เฉพาะการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมไทยเท่านั้น แต่รวมถึงการศึกษาให้เข้าใจความเป็นไทยอย่างถ่องแท้และการพัฒนาคุณลักษณะใหม่ที่ต้องการ เพื่อนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในประชาคมนานาชาติอย่างมีเอกลักษณ์และศักดิ์ศรี

4.2 สถาบันอุดมศึกษา ควรมุ่งส่งเสริมคุณลักษณะทางวัฒนธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นแก่บุคคล องค์กรและสังคม รวมถึงการสร้างสรรคปรียากาศทางวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นต้นแบบแก่นักศึกษา อาจารย์และบุคคลภายนอก

4.3 สถาบันอุดมศึกษา ควรผสมผสานงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเข้าเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมนักศึกษา ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมต่างๆ ในสถาบัน

4.4 องค์กรทางศิลปวัฒนธรรมควรมีรูปแบบและโครงสร้างที่หลากหลายขึ้น และมีทรัพยากรพอเพียงทั้งในแง่กำลังคน เงินทุน และความร่วมมือกับหน่วยงานภายในและภายนอกสถาบัน (วัชรวิ หิรัญพันธ์ุ, พิกภ สมเวทีและชนกันต หิรัญพันธ์ุ, 2548, หน้า 25) สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมและการพัฒนาองค์กรของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ ตลอดจนเสริมสร้างบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการปลูกฝังวัฒนธรรมที่พึงประสงค์และเป็นที่ต้องการของสังคมปัจจุบันให้แก่ผู้เรียน รวมทั้งบทบาทในการสร้างความพร้อมให้แก่บุคคลและสังคมในการรับและปรับตัวต่อวัฒนธรรมสากล อันเนื่องจากการที่ปฏิสัมพันธ์ในระดับนานาชาติมากยิ่งขึ้นของประเทศ และยังมีนโยบายเฉพาะด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ดังนี้

4.4.1 ให้สถาบันอุดมศึกษาดำเนินกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ

4.4.2 สนับสนุนกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมที่พึงประสงค์และสอดคล้องตามแนวทางการพัฒนาประเทศ ได้แก่ สำนึกของการเป็นพลเมืองดี มีระเบียบวินัย มีมนุษยธรรม ประกอบอาชีพสุจริต มีวัฒนธรรมทางกีฬาที่ถูกต้อง สามารถปรับตัวได้ตามการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและมีสำนึกของการรักษาสมดุลของสภาวะแวดล้อม

4.4.3 สนับสนุนกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างให้นักศึกษามีโลกทัศน์สากล มีความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของความหลากหลายทางวัฒนธรรมและอารยธรรม ความเชื่อทางศาสนาและปรัชญา

4.4.4 มุ่งเน้นให้วิทยาลัยครูจัดกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์พัฒนาและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ทั้งในเชิงวิชาการ และการนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน และสนับสนุนกิจกรรมนักศึกษา เพื่อสร้างวัฒนธรรม คุณธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศ

6.3 แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539)

แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 7 เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาการศึกษาของประเทศ โดยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ไว้ดังนี้

1. มุ่งพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ให้สามารถปฏิบัติงานตามภารกิจหลักด้วยความเป็นเลิศทั้งในด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อนำประเทศไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมที่พึงประสงค์
2. มุ่งป้องกันและหาทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระบบบริหารอุดมศึกษา เพื่อให้มีประสิทธิภาพ ความคล่องตัวในการบริหารและพัฒนาวิชาการ
3. มุ่งกระจายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาในรูปแบบต่างๆ ไปยังกลุ่มประชากรผู้ด้อยโอกาสในการเข้ารับการศึกษาให้มากขึ้น
4. มุ่งพัฒนา และสร้างความพร้อมของสถาบันอุดมศึกษาให้สามารถพึ่งตนเองในเรื่องค่าใช้จ่ายได้มากยิ่งขึ้น
5. มุ่งพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาให้มีศักยภาพและความพร้อมที่จะจัดการศึกษาที่มีความเป็นสากลและร่วมมือกับต่างประเทศให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ควบคู่ไปกับการเผยแพร่เอกลักษณ์ไทยในประชาคมโลก

6.4 แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)

แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 8 เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาและความเป็นเลิศทางวิชาการ
2. เพื่อขยายโอกาสการเข้าสู่อุดมศึกษา และความเท่าเทียมกันของโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา
3. เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารและระบบการตรวจสอบ
4. เพื่อพัฒนาผลผลิตของระบบอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมทั้งด้านปริมาณและคุณภาพและทันการ
5. เพื่อพัฒนาความเป็นสากลของอุดมศึกษาไทยและการเปิดสู่ภูมิภาค

6. เพื่อส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการระดับอุดมศึกษาและการใช้การบริหารจัดการแบบเอกชนให้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

6.5 กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565)

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2552, หน้า 1-5) ได้กล่าวถึงกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565) ไว้ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่สอนและถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชนและผู้เรียนพร้อม ๆ กับทำหน้าที่รวบรวม สังเคราะห์ วิเคราะห์ สร้าง และเผยแพร่ “ความรู้” ผ่านกระบวนการศึกษาวิจัยโลกในอดีต สิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และสิ่งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ผลที่สังคมควรได้รับจากมหาวิทยาลัยคือ “บัณฑิต” ที่มีความรู้ สามารถเข้าสู่ชีวิตการทำงาน เป็นพลเมืองที่ได้รับการขัดเกลาทางสังคมและวัฒนธรรมมาเป็นอย่างดี ส่วนความรู้และองค์ความรู้ที่เป็นผลิตผลจากมหาวิทยาลัย นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางเศรษฐกิจแล้ว ยังจะต้องช่วยนำพาสังคมไปสู่ความเป็นอารยประเทศอย่างยั่งยืนอีกด้วย

2. ในรอบหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา การพัฒนาประเทศโดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 8 เป็นต้นมามุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และพยายามสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของบริบทต่างๆ ตั้งแต่กระแสโลกาภิวัตน์นำโดยการรวมตัวของกลุ่มเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงในตลาดการเงินของโลก ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด ปัญหาการก่อการร้ายโรคระบาด ความเสื่อมโทรมด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และภัยธรรมชาติอันเกิดผลกระทบที่ตามมา

3. สถานภาพภายในประเทศเองยังมีปัญหาคุณภาพของคนอยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นภาพสะท้อนจากผลิตภาพของแรงงานไทย ซึ่งยังมีประสิทธิภาพต่ำเมื่อเทียบกับหลาย ๆ ประเทศ ความอ่อนแอของการสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรมและการวิจัยเพื่อการพัฒนา ยังคงเป็นจุดจุดรั้งการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ประกอบกับการประสบกับวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในช่วงต้นทศวรรษ ส่งผลสะท้อนต่อประชาชนอย่างกว้างขวาง ประเทศยังคงพึ่งพิงในเชิงโครงสร้างการผลิตที่ต้องนำเข้าวัตถุดิบ พลังงาน เงินทุน และเทคโนโลยีในสัดส่วนที่สูง ประชาชนยากจนยังคงมีอยู่กว่าร้อยละสิบ วิกฤติค่านิยมอันเป็นผลมาจากการแพร่กระจายของวัฒนธรรมจากภายนอก ผ่านสื่อสารมวลชน และเทคโนโลยีสารสนเทศ และล่าสุดภาคการเมืองที่ขาดเสถียรภาพอย่างรุนแรง

4. การพัฒนาประเทศในอนาคตตั้งอยู่บนฐานของพันธกิจและเป้าหมายที่เหมาะสมกับยุคสมัยและมีความก้าวหน้า มีสมดุลกับพลวัตการเปลี่ยนแปลง ในบรรดาแผนระดับชาติทั้งหลายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้กำหนดพันธกิจ 4 ด้าน คือ พัฒนาค้น สร้างเศรษฐกิจ สร้างความมั่นคงทางทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อมและพัฒนาชนบทในระบอบบริหารจัดการประเทศ โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพคน พัฒนาชุมชนและแก้ปัญหาความยากจน ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุล และยั่งยืน รักษาฐาน กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551-2565) ทฤษฎีการและสิ่งแวดล้อม และพัฒนาระบบชนบทมาภิบาลทั้งของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ทั้งหมดนี้เป็นเป้าหมายระดับประเทศในช่วง 5 ปีข้างหน้า ในขณะที่เดียวกันก็เป็นเป้าหมายที่อุดมศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นการพัฒนาคน พัฒนาความรู้ และบทบาทของอุดมศึกษาที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม

5. การวางแผนอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับธรรมชาติของการพัฒนาและการจัดการการศึกษาระดับอุดมศึกษานั้น ต้องอาศัยความต่อเนื่องและการติดตามประเมินผลเป็นระยะเวลายาวกว่า 5 ปี โดยมีการปรับแผนเป็นระยะๆ “แผนอุดมศึกษาระยะยาว” ฉบับที่ 1 ถูกจัดทำขึ้นในปี พ.ศ. 2533 เพื่อเป็นแผนเชิงรุกไปสู่อนาคต โดยใช้ฐานข้อมูลจากงานวิจัยเชิงนโยบายที่เกี่ยวกับสภาพการณ์ และความเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ของประเทศ แผนดังกล่าวมีระยะ 15 ปี ครอบคลุมระหว่าง พ.ศ. 2533 - 2547 ซึ่งถือได้ว่าได้วางแนวทางการพัฒนาที่เป็นพื้นฐานสำคัญ และเพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง จึงมีความจำเป็นที่ต้องเร่งจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาวฉบับที่ 2 เพื่อมิให้กระบวนการพัฒนาอุดมศึกษาเชิงระบบต้องสะดุดหรือไร้ทิศทาง

6. โดยสรุป สาระสำคัญของแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 1 ได้วางหลักการพื้นฐานไว้ 4 ประการ คือ การกิจอุดมศึกษาเพื่อการกระจายโอกาสและความเสมอภาค การกิจเพื่อประสิทธิภาพของอุดมศึกษา การกิจเพื่อคุณภาพและความเป็นเลิศของอุดมศึกษา และความเป็นสากลของอุดมศึกษาไทย

7. ในบรรดาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่แผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 1 ได้เสนอไว้ต่อรัฐบาลนั้น ได้มีพัฒนาการของอุดมศึกษาในช่วงของแผนฯ ทั้งในส่วนที่มีสัมฤทธิ์ผลตามแผน และในส่วนที่ยังไม่ประสบสัมฤทธิ์ผล อาทิ เช่น

7.1 การจัดตั้งและดำเนินการกิจทางด้านมาตรฐานการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

7.2 การมีส่วนร่วมในการรับภาระค่าใช้จ่ายของผู้เรียน นอกเหนือจากค่าเล่าเรียนและค่าธรรมเนียมต่างๆ แล้วมีการร่วมรับภาระในรูปแบบของเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาตามที่ได้ออกไว้

7.3 คุณวุฒิของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐมีสัดส่วนปริญญา เอก :โท :ตรี เป็น 25:60:15 จากที่กำหนดไว้ 30:60:10

7.4 ได้มีการนำเอาแผนอุดมศึกษาระยะยาวมาใช้เป็นกรอบการปฏิบัติเพียงครั้งหนึ่งของช่วงเวลา

7.5 สถาบันอุดมศึกษาของรัฐเพียงจำนวนหนึ่งที่เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐที่มีความเป็นอิสระ คล่องตัว และมีประสิทธิภาพ

7.6 การผลิตบัณฑิตสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มีอัตราส่วน 25:75 จากที่ตั้งเป้าไว้ 50:50 กรอบแผนอุดมศึกษา ระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551-2565)

7.7 การจัดสรรงบประมาณด้านการวิจัยและพัฒนาโดยรวมของประเทศมี สัดส่วน 0.25 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ จากที่กำหนดไว้

8. นอกจากความต่อเนื่องของทิศทางการพัฒนาอุดมศึกษาแล้ว ปัจจัยความเปลี่ยนแปลงและพลวัตของสถานการณ์ในโลก และภายในประเทศ ก็มีผลกระทบต่อ การอุดมศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม อาทิเช่น การเปิดเสรีทางการค้าทั้งในระดับพหุภาคีและทวิภาคี ซึ่งเกี่ยวข้องกับการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งเกี่ยวข้องกับการวิจัยและพัฒนา ความขัดแย้งทางการเมือง การทหาร ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการสันติภาพและสันติศึกษา การขยายตัวทางเศรษฐกิจและการเมืองของ ประเทศใหญ่ เช่น จีนและอินเดีย ซึ่งมีสัมพันธภาพและความร่วมมือที่ดี ทั้งกับประเทศและ อุดมศึกษาไทยสำหรับบริบทการพัฒนาประเทศไทยก็มีพลวัตเช่นกัน อาทิ เช่น การเคลื่อน ตัวของสังคมในภาคการเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ ไปจนถึงภาคการผลิตใหม่ๆ เช่น อุตสาหกรรมฐานความรู้ รูปแบบการใช้พลังงาน ซึ่งพึงพาการนำเข้าเชื้อเพลิง และผลกระทบต่อ สภาพแวดล้อม ไปจนถึงบทบาทของแนวคิดการพัฒนาในรูปแบบใหม่ๆ เช่น การนำเอาปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ทั้งภาคเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น

9. ในขณะเดียวกัน การพัฒนาอุดมศึกษาไทยคงจะเฟิกเฉยต่อพัฒนาการใน ระดับอุดมศึกษาสากล มิได้ จากการสำรวจเบื้องต้น พบว่า วงการอุดมศึกษาโลกมีจุดเน้นและ นวัตกรรมหลายประการทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับวิชาการ เช่น แนวทางการเรียนการสอนในรูปแบบ ใหม่ การเฟ้นหานักศึกษาเชิงรุก และกระบวนการให้ได้มาซึ่งความเป็นเลิศทางการวิจัย เป็นต้น ในส่วนของโครงสร้างและการบริหารนั้น อุดมศึกษาในหลายประเทศให้ความสำคัญกับการ ทำงานในลักษณะภาคีความร่วมมือและเครือข่ายการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การส่งเสริม ความหลากหลายในมิติต่างๆ รวมไปถึงการปรับปรุงระบบบริหารจัดการที่มีความทันสมัย และมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมีวิวัฒนาการทางด้านสังคมและความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์สอด ดึงเจตนาารมณ์ของสถาบันการศึกษา เช่น การสนับสนุนให้ประชาคมมหาวิทยาลัยให้บริการแก่ สังคมในรูปแบบต่างๆ การสร้างกิจกรรมและบรรยากาศในมหาวิทยาลัยเพื่อเอื้อต่อการพัฒนา บุคลิกภาพและความมั่นคงในตัวนักศึกษา ตลอดจนการเตรียมความพร้อมและความเข้าใจที่ดี ให้แก่นักศึกษา ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์

10. การจัดทำกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 จึงเป็นพันธกิจที่ เหมาะสมแก่กาลเวลา และจำเป็นต่อการพัฒนาระบบอุดมศึกษาไทยไปสู่อนาคต ที่เต็มไปด้วย ความเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอน อาจกล่าวได้ว่า ณ ปี พ.ศ. 2550 อุดมศึกษาของประเทศไทยกำลังอยู่ในจุดเปลี่ยนที่สำคัญ ซึ่งหากออกแบบระบบอุดมศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพ

สังคมไทย พร้อมๆ กับติดตั้งระบบเพื่อขับเคลื่อนอุดมศึกษาอย่างก้าวกระโดด ก็จะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศสมดังเจตนารมณ์ที่มุ่งให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ได้ทั้งสร้างความเข้มแข็งในระบบกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551-2565) เศรษฐกิจที่สามารถแข่งขันได้ และการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนและสังคมโดยรวม

11. จุดเด่นของกระบวนการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 อยู่ที่ “การมีส่วนร่วม” อย่างกว้างขวางของประชาคมกลุ่มต่างๆ นำโดยคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งได้ร่วมกันคิดในการระดมสมองเฉพาะเรื่องดังกล่าวถึง 4 ครั้ง มีการรายงานความก้าวหน้าต่อคณะกรรมการแผนและนโยบายอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมทุก 2 เดือนกับทุกกลุ่มมหาวิทยาลัย ประกอบด้วยมหาวิทยาลัยรัฐเดิม 26 แห่ง มหาวิทยาลัยราชภัฏ 40 แห่ง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 9 แห่ง มหาวิทยาลัยเอกชน 67 แห่ง และวิทยาลัยชุมชน 19 แห่ง มีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์สูงหลายท่าน การประชุมคณะกรรมการกำกับจัดทำแผน (steering committee) ทุกสัปดาห์ เป็นจำนวนทั้งสิ้น 30 ครั้ง แต่ละครั้งมีสาระที่เป็นข้อมูลและแง่คิดทั้งที่เกี่ยวกับอุดมศึกษาโดยตรงและที่เป็นผลกระทบสำคัญต่ออุดมศึกษา มีการประชุมสัมมนาร่วมกับผู้เชี่ยวชาญของธนาคารโลกอย่างเต็มรูปแบบ และในสาระที่ได้กลั่นกรองมาจากประสบการณ์ของนานาประเทศทั่วโลก มีการเสวนากับกลุ่มสำคัญ เช่น กลุ่มเยาวชน นักศึกษา และบัณฑิต ภาคเอกชนซึ่งรวมถึงสภาอุตสาหกรรม และกลุ่มอุตสาหกรรมหลายสาขา จัดการสัมมนา 4 ภาค ร่วมกับสื่อมวลชนที่เน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้าน จัดให้มีคณะทำงานและมีการประชุมกลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่กำลังประสบปัญหาความรุนแรงหลายครั้ง มีการศึกษาเชิงลึกในเรื่องบทเรียนจากต่างประเทศและบทบาทของเครือข่ายอุดมศึกษาในการพัฒนาภูมิภาคและชุมชน มีคณะทำงานคิดเรื่องพัฒนาบุคลากร นอกจากนี้ การจัดทำแผนครั้งนี้ยังมีข้อมูลจากผลการศึกษาที่มีอยู่แล้วจำนวนหนึ่งและได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์จากการสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต ด้วยกระบวนการที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ ทำให้สามารถจัดทำแผนครั้งนี้ได้สำเร็จในช่วงเวลาที่จำกัดแต่เข้มข้นภายในประมาณ 6 เดือน

12. แผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 แบ่งออกเป็น 2 ภาค ภาคแรกวิเคราะห์ภาพอนาคตที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อโลก ต่อประเทศ และต่ออุดมศึกษาไทย การที่แผนฯ มีภาคอนาคต ก็เพราะบ่อยครั้งที่อุดมศึกษาถูกผลกระทบของปัจจัยภายนอกอุดมศึกษาทำให้เกิดอุปสรรค และความไม่พร้อมที่จะรับมือกับสภาพการณ์ต่างๆ จนกระทั่งอุดมศึกษาอยู่ในภาวะตั้งรับอยู่เนืองๆ นอกจากนี้ยังทำให้มีปัญหาในการบริหารแผนเนื่องจากขาดจุดเน้น การจัดลำดับความสำคัญและพลวัตในการปรับตัว ภาคที่สองเป็นประเด็นเชิงนโยบายของอุดมศึกษาไทย ซึ่งครอบคลุมมิติต่างๆ ทั้งที่เป็นการแก้ปัญหาที่ดำรงอยู่ในอุดมศึกษา และการพัฒนาอุดมศึกษาไปสู่อนาคตอย่างมั่นคงแข็งแรง มิติทางนโยบายเหล่านี้ยังมีความเชื่อมโยงระหว่างกันทั้งในลักษณะของการต่อยอดซึ่งกันและกัน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรและกระบวนการเดียวกัน

ในการรองรับเป้าหมายหลายด้านพร้อมๆ กัน ทั้งนี้ นอกเหนือจากการออกแบบแผนเพื่ออุดมศึกษาแล้ว แผนกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551-2565) อุดมศึกษาฉบับนี้ยังคำนึงถึงบทบาทของอุดมศึกษาที่มีต่อการพัฒนาประเทศโดยรวมอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทของอุดมศึกษาที่เอื้อต่อการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น และบทบาทของอุดมศึกษาที่สนับสนุนการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันเชิงเศรษฐกิจของประเทศ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนะ

1. ความหมายของทัศนะ

พงศ์ หรดาล (2540, หน้า 42) กล่าวว่า ทัศนะ หมายถึง ความรู้สึก ทำที่ ความคิดเห็น และพฤติกรรมของคณงานที่มีต่อเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหาร กลุ่มคน องค์กรหรือสภาพแวดล้อมอื่นๆ โดยการแสดงออกในลักษณะของความรู้สึกหรือทำที่ในทางยอมรับหรือปฏิเสธ

สร้อยตระกูล ติวานนท์ (2541, หน้า 64) กล่าวว่า ทัศนะ หมายถึง ผลผสมผสานระหว่างความนึกคิด ความเชื่อ ความคิดเห็น ความรู้ และความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด คนใดคนหนึ่ง สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งๆ ซึ่งออกมาในทางประเมินค่าอันอาจเป็นไปในทางยอมรับหรือปฏิเสธก็ได้ และความรู้สึกเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งขึ้น

เดโช สวานานนท์ (2542, หน้า 28) กล่าวว่า ทัศนะ หมายถึง เป็นบุคลิกภาพที่สร้างขึ้นได้เปลี่ยนแปลงได้และเป็นแรงจูงใจที่กำหนด พฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อสิ่งแวดล้อมต่างๆ

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2542 หน้า 122) กล่าวว่า ทัศนะ หมายถึง ดัชนีชี้ว่า บุคคลนั้น คิดและรู้สึกอย่างไร กับคนรอบข้าง วัตถุหรือสิ่งแวดล้อมตลอดจนสถานการณ์ต่างๆ โดยทัศนคติ นั้นมีรากฐานมาจาก ความเชื่อที่อาจส่งผลถึง พฤติกรรมในอนาคตได้ ทัศนคติจึงเป็นเพียงความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าและเป็นมิติของการประเมิน เพื่อแสดงว่า ชอบหรือไม่ชอบ ต่อประเด็นหนึ่งๆซึ่งถือเป็นการสื่อสารภายในบุคคล (interpersonal communication) ที่เป็นผลกระทบมาจากการรับสารอันจะมีผลต่อพฤติกรรมต่อไป

ศักดิ์ สุนทรเสณี (2543, หน้า 2) กล่าวว่า ทัศนะ หมายถึง ที่เชื่อมโยงไปถึง พฤติกรรมของบุคคลว่าทัศนะหมายถึง ความสลับซับซ้อนของความรู้สึก หรือการมีอคติของบุคคล ในการที่จะ สร้างความพร้อม ที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ตามประสบการณ์ของบุคคลนั้น ที่ได้รับมา ความโน้มเอียง ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลใดสิ่งหนึ่งในทางที่ดีหรือ ต่อต้าน สิ่งแวดล้อม ที่จะมาถึงทางหนึ่งทางใด

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545, หน้า 138) กล่าวว่า ทัศนะ หมายถึง สภาวะความพร้อมทางจิตที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึก และแนวโน้มของพฤติกรรมบุคคลที่มีต่อบุคคล

สิ่งของ สถานการณ์ต่าง ๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง และสภาวะความพร้อมทางจิตนี้จะต้องอยู่บนานพอสมควร

พรทิพย์ แฟงสุด (2540, หน้า 72) กล่าวว่า ความคิดเห็นที่ประกอบด้วยเหตุผล ซึ่งแม้จะแตกต่างหรือขัดแย้งกันก็นับว่ามีประโยชน์ เพราะจะเป็นแนวทางให้ผู้อื่นได้มีโอกาสใช้ดุลพินิจตัดสินใจเลือกวิถีทางแก้ปัญหาได้หลายทางด้วยความสุขุมรอบคอบขึ้น

เคลเลอร์ (Kendler, 2001, p.572) กล่าวว่า ทักษะ หมายถึง สภาวะความพร้อมของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรม ออกมาในทางสนับสนุนหรือต่อต้านบุคคล สถาบัน สถานการณ์หรือแนวความคิด

คาร์เตอร์ (Carter, 2006, p.48) กล่าวว่า ทักษะ หมายถึง ความพร้อมที่จะแสดงออกในลักษณะใด ลักษณะหนึ่งที่เป็นการสนับสนุนหรือต่อต้านสถานการณ์บางอย่าง บุคคล หรือสิ่งใด ๆ

นอร์แมน (Norman, 2006 p. 71) กล่าวว่า ทักษะ หมายถึง ความรู้สึกและความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อสิ่งของ บุคคล สถานการณ์ สถาบัน และข้อเสนอใดๆในทางที่จะยอมรับหรือปฏิเสธซึ่งมีผลทำให้บุคคลพร้อมที่จะแสดงปฏิกิริยาตอบสนอง ด้วยพฤติกรรมอย่างเดียวกันตลอด

นิวคอมบ์ (Newcomb, 2008, p 128) กล่าวว่า ทักษะคติ หมายถึง ลักษณะซึ่งมีอยู่ในเฉพาะคนนั้นขึ้นกับสิ่งแวดล้อมอาจแสดงออก ในพฤติกรรม ซึ่งเป็นไปได้ใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะชอบหรือพึงพอใจซึ่งทำให้ผู้อื่นเกิดความรักใคร่อยากใกล้ชิดสิ่งนั้นๆหรืออีก ลักษณะหนึ่งแสดงออกในรูปความไม่พอใจ เกลียดชัง ไม่อยากใกล้ชิดสิ่งนั้น

เมอร์ฟี, และ นิวคอมบ์ (Murphy, Murphy & Newcomb, 2008, p.887) กล่าวว่า ทักษะ หมายถึง ความชอบหรือไม่ชอบ พึงใจหรือไม่พึงใจที่บุคคลแสดงออกมาต่อสิ่งต่างๆ

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ทักษะ หมายถึง ความรู้สึก ความคิด หรือความเชื่อ และแนวโน้มที่จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมของบุคคล เป็นปฏิกิริยาโต้ตอบ โดยการประมาณค่าว่าชอบหรือไม่ชอบ ที่จะส่งผลกระทบต่อ การตอบสนองของบุคคลในเชิงบวกหรือเชิงลบต่อบุคคล สิ่งของ และสถานการณ์ ในสภาวะแวดล้อมของบุคคลนั้นๆ โดยที่ทักษะคตินี้สามารถเรียนรู้ หรือจัดการได้โดยใช้ประสบการณ์ และทักษะคตินั้นสามารถที่จะรู้ หรือถูกตีความได้จากสิ่งที่คนพูดออกมาอย่างไม่เป็นทางการ หรือจากการสำรวจที่เป็นทางการ หรือจากพฤติกรรมของบุคคล

2. องค์ประกอบและความสำคัญของทักษะคติ

ดารณี อุทัยรัตนกิจ (2542, หน้า 43) กล่าวว่า การแสดงออกทางทักษะคติมีองค์ประกอบ 3 ประเภท คือ

1. ทักษะคิดในทางบวก คือ ความรู้สึกต่อสิ่งแวดล้อมในทางที่ดีหรือยอมรับ ความพอใจ เช่น นักศึกษาที่มีทัศนคติที่ดีต่อการโฆษณา เพราะวิชาการโฆษณาก่อให้เกิดประโยชน์ อีสรระทางความคิด

2. ทักษะคิดในทางลบ คือ การแสดงออก หรือความรู้สึกต่อสิ่งแวดล้อมในทางที่ไม่พอใจ ไม่ดี ไม่ยอมรับ ไม่เห็นด้วย เช่น นิดไม่ชอบคนเลี้ยงสัตว์ เพราะเห็นว่าทารุณสัตว์

3. การไม่แสดงออกทางทัศนคติ หรือมีทัศนคติเฉยๆ คือ มีทัศนคติเป็นกลาง อาจจะเพราะว่าไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ หรือในเรื่องนั้นๆ ไม่มีแนวโน้มทัศนคติอยู่เต็มหรือไม่มีแนวโน้มทางความรู้ในเรื่องนั้นๆ มาก่อน เช่น มีทัศนคติที่เป็นกลางต่อตู้ไมโครเวฟ เพราะไม่มีความรู้เกี่ยวกับโทษหรือคุณของตู้ไมโครเวฟมาก่อน

ธีระพร อูวรรณโณ (2547, หน้า 162 - 163) กล่าวถึงองค์ประกอบของทัศนคติ ดังนี้

1 ทัศนคติมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านปัญญา ประกอบด้วย ความเชื่อ ความรู้ ความคิดและความคิดเห็น 2) องค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึก หมายถึง ความรู้สึกชอบ หรือ ไม่ชอบ หรือท่าทางที่ดี หรือ ไม่ดี 3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม หมายถึง แนวโน้มหรือความพร้อมที่บุคคลจะปฏิบัติ

2 ทัศนคติมี 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านปัญญา 2) องค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึก

3 ทัศนคติมีองค์ประกอบเดียว แนวคิดนี้จะระบุว่า ทัศนคติมีองค์ประกอบเดียว คือ อารมณ์ความรู้สึกในทางชอบหรือไม่ชอบที่บุคคลมีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด

ฮาวกินส์ เบส, และ โคนี (Hawkins, Best, & Coney, 1998, pp. 397 – 400) กล่าวถึงองค์ประกอบของทัศนคติไว้ 3 องค์ประกอบดังนี้

1. องค์ประกอบทางด้านความรู้ (cognitive component : learn) ประกอบด้วย ความเชื่อของผู้บริโภค เกี่ยวกับ "วัตถุ" อย่างไม่อย่างหนึ่ง เช่น เรามีความเชื่อว่า "ไดเอทโค้ก" (diet coke) เกือบจะไม่มีแคลอรี มีคาเฟอีน ราคาถูก และผลิตโดยบริษัทใหญ่ หรือ "มันฝรั่งมีแคลอรีสูง" ซึ่งความเชื่อนี้ไม่จำเป็นจะต้องถูกต้องหรือเป็นความจริงเสมอไป

2. องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (affective component : feel) คือ ปฏิกริยาทางด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ที่มีต่อวัตถุอย่างใดอย่างหนึ่งหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ เป็นความรู้สึกทั้งในแง่บวกหรือแง่ลบของผู้บริโภคที่มีต่อวัตถุอย่างใดอย่างหนึ่ง อันแสดงถึงระดับความชอบหรือไม่ชอบว่ามีมากน้อยเพียงไร ตัวอย่างเช่น ผู้บริโภคอาจกล่าวว่า "ฉันชอบไดเอทโค้ก" "ฉันชอบโยเกิร์ต" เป็นการแสดงผลของการประเมินทางด้านอารมณ์หรือความรู้สึกที่มีต่อผลิตภัณฑ์นั้น บุคคลอาจมีความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบแตกต่างกันจากความเชื่อเหมือนกัน จากตัวอย่างข้างต้นผู้บริโภคอาจมีความเชื่อว่า 1) ไดเอทโค้ก มีคาเฟอีน และ 2) คาเฟอีนทำให้ไม่ง่วงนอนความเชื่อเหล่านี้อาจเป็นเหตุให้บุคคลบางคนตอบสนองหรือแสดงความรู้สึกทางบวก

เช่น นักศึกษาที่กำลังเตรียมตัวสอบเป็นต้น ในขณะที่บางคนอาจตอบสนองหรือแสดงความรู้สึกในทางลบ เช่น ผู้ที่ต้องการดื่มบางอย่างก่อนนอน แต่ไม่ต้องการให้นอนไม่หลับ เป็นต้น

3. องค์ประกอบทางด้านพฤติกรรม (behavioral component : to) หมายถึง แนวโน้มที่จะตอบสนอง (tendency to response) ในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งต่อวัตถุหรือกิจกรรม เช่น ตัดสินใจที่จะซื้อหรือไม่ซื้อไดเอทโค้กหรือแนะนำให้ผู้อื่นหรือเสนอให้ซื้อตราใหม่ บางครั้งแม้ว่าผู้บริโภคมีทัศนคติในทางบวกต่อผลิตภัณฑ์ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า ผู้บริโภคจะรีบออกไปซื้อผลิตภัณฑ์นั้นทันทีก็หาไม่ เขาอาจจะยังไม่จำเป็นในขณะนั้น อาจไม่สามารถซื้อได้เพราะยังไม่มีเงินพอ อาจจะต้องซื้อสิ่งอื่นก่อนที่ความสำคัญมากกว่า หรืออาจจะรอให้สมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัวเข้าร่วมพิจารณาด้วย เป็นต้น

กิบสัน (Gibson, 2000, p.103) กล่าวว่า ทัศนคติ เป็นส่วนที่ยึดติดแน่นกับบุคลิกภาพของบุคคลเรา ซึ่งบุคคลเราจะมีทัศนคติที่เป็นโครงสร้างอยู่แล้ว ทางด้านความรู้สึก ความเชื่อ อันใดอันหนึ่ง โดยที่องค์ประกอบนี้จะมีความสัมพันธ์ซึ่งกัน และกัน ซึ่งหมายความว่า การเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบหนึ่งทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในอีกองค์ประกอบหนึ่ง ซึ่งทัศนคติ 3 องค์ประกอบ มีดังนี้

1. ความรู้สึก องค์ประกอบด้านอารมณ์หรือความรู้สึก ของทัศนคติ คือ การได้รับการถ่ายทอด การเรียนรู้มาจากพ่อ แม่ ครู หรือกลุ่มของเพื่อนๆ

2. ความรู้ ความเข้าใจ องค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจของทัศนคติ จะประกอบด้วย การรับรู้ของบุคคล ความคิดเห็น และความเชื่อของบุคคล หมายถึง กระบวนการคิด ซึ่งเน้นไปที่การใช้เหตุผล และตรรกะ องค์ประกอบที่สำคัญของความรู้ ความเข้าใจ คือ ความเชื่อในการประเมินผลหรือความเชื่อที่ถูกประเมินผลไว้แล้วโดยตัวเองประเมิน ซึ่งความเชื่อเหล่านี้จะแสดงออกมาจากความประทับใจในการชอบหรือไม่ชอบ ซึ่งบุคคลเหล่านั้นรู้สึกต่อสิ่งของ หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

3. พฤติกรรม องค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจของทัศนคติจะหมายถึง แนวโน้มหรือความตั้งใจ ของคนที่จะแสดงบางสิ่งบางอย่างหรือที่จะกระทำ (ประพฤติ) บางสิ่งบางอย่างต่อคนใดคนหนึ่ง สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในทางใดทางหนึ่ง เช่น เป็นมิตร ให้ความอบอุ่น ก้าวร้าว เป็นศัตรู เป็นต้น โดยที่ความตั้งใจนี้อาจจะถูกวัด หรือประเมินออกมาได้ จากการพิจารณาองค์ประกอบทางด้านพฤติกรรมของทัศนคติ

ฟรีดแมน (Freedman, 1970, pp. 246 – 247) เห็นว่าทัศนคติเป็นระบบที่มีสถานะมั่นคงอันหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการคือ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจ
2. องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก
3. องค์ประกอบทางด้านแนวโน้มในเชิงพฤติกรรม

แฮร์รี่ ซี เทรนดิส (Harry C. Triandis, 1971, p. 3) แบ่งองค์ประกอบของทัศนคติออกเป็น 2 ส่วนคือ

1. ส่วนของความรู้สึก (affective component) หมายถึง บรรดาความรู้สึกที่ชอบไม่ชอบ รัก หรือเกลียด หรือกลัว

2. ส่วนของสติและเหตุผล (cognitive component) ในส่วนนี้เป็นเรื่องของการใช้เหตุผลของบุคคลในการจำแนกแยกแยะความแตกต่าง ตลอดจนเหตุผลต่อเนื่อง ผลได้ผลเสียในส่วนนั้นๆ ถ้าพิจารณาอย่างลึกซึ้ง ก็คือ การที่บุคคลจะสามารถนำเอาคุณค่าทางสังคมที่ได้รับการอบรมสั่งสอนและถ่ายทอด มาใช้ในการวิเคราะห์พิจารณาประกอบเหตุผลของการที่ตนจะประเมินซึ่งถ้าเป็นกรณีของนักวิทยาศาสตร์ ก็รวมทั้งการใช้ความรู้ในสาขาที่ตนได้ร่ำเรียนเข้ามาประกอบการพิจารณา แยกแยะ ข้อแตกต่างระหว่างส่วนนี้กับความรู้สึกคือ การพิจารณาของบุคคลในส่วนนี้ จะมีลักษณะปลอดจากอารมณ์แต่จะเป็นเรื่องของเหตุผลอันเนื่องมาจากความเชื่อของบุคคล

จะเห็นได้ว่าการแสดงออกของทัศนคตินั้น เกิดจากการก่อตัวของทัศนคติที่สะสมไว้เป็นความคิดและความรู้สึก จนสามารถแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมา ตามทัศนคติต่อสิ่งนั้น การก่อตัวของทัศนคติ การเกิดทัศนคติแต่ละประเภทนั้น จะก่อตัวขึ้นมา และเปลี่ยนแปลงไปได้เนื่องจากปัจจัยหลายประการด้วยกัน ซึ่งในความเป็นจริง ปัจจัยต่างๆ ของการก่อตัวของทัศนคติ ไม่ได้มีการเรียงลำดับตามความสำคัญแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะแต่ละปัจจัย จะมีความสำคัญมากกว่าหรือน้อยกว่าขึ้นอยู่กับบริบทหรือการอ้างอิงเพื่อก่อตัวเป็นทัศนคตินั้น บุคคลดังกล่าวได้เกี่ยวข้องกับสิ่งของ หรือแนวความคิดที่มีลักษณะแตกต่างกันไปอย่างไร ปัจจัยที่ก่อให้เกิดทัศนคติ ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ได้แก่

1. พื้นฐานของแต่ละบุคคลหรือเบื้องหลังทางประวัติศาสตร์ (Historical Setting) หมายถึง ลักษณะทางด้านชีวประวัติของแต่ละคน ได้แก่ สถานที่เกิด สถานที่เจริญเติบโต สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่ผ่านมาจะเป็นตัวหล่อหลอมบุคลิกภาพของบุคคล และเป็นปัจจัยนำไปสู่การเกิด ทัศนคติของคนนั้นๆ

2. สิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ การปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มีต่อกัน และกัน เช่น การเปิดรับข่าวสาร กลุ่ม และบรรทัดฐานของกลุ่ม สภาพการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับบุคคล และประสบการณ์

3. กระบวนการสร้างบุคลิกภาพและสิ่งที่เกิดขึ้นมาก่อน เป็นกระบวนการขั้นพื้นฐานในการสร้างทัศนคติของแต่ละบุคคล

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม KAP (Knowledge Attitude and Practice)

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2542, หน้า 118) กล่าวว่า ทฤษฎี KAP (knowledge attitude and practice) เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับตัวแปร 3 ตัว คือ ความรู้ (knowledge)

ทัศนคติ (attitude) และการยอมรับปฏิบัติ (practice) ของผู้รับสารอันอาจมีผลกระทบต่อสังคมต่อไป จากการรับสารนั้นๆ การเปลี่ยนแปลงทั้งสามประเภทนี้ จะเกิดขึ้น ในลักษณะต่อเนื่อง กล่าวคือ เมื่อผู้รับสารได้รับสารก็จะทำให้เกิดความรู้ เมื่อเกิดความรู้ขึ้น ก็จะไปมีผลทำให้เกิดทัศนคติ และขั้นสุดท้าย คือ การก่อให้เกิดการกระทำ ทฤษฎีนี้อธิบาย การสื่อสาร หรือ สื่อมวลชน ว่า เป็นตัวแปรต้นที่สามารถ เป็นตัวนำ การพัฒนาเข้าไปสู่ชุมชนได้ ด้วยการอาศัย ทฤษฎี KAP เป็นตัวแปรตามใน การวัดความสำเร็จ ของ การสื่อสาร เพื่อการพัฒนาสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญใน การนำข่าวสารต่างๆ ไปเผยแพร่เพื่อให้ประชาชนในสังคมได้รับทราบ ว่าขณะนี้ในสังคมมีปัญหาอะไร เมื่อประชาชนได้รับทราบ ข่าวสารนั้นๆ ย่อมก่อให้เกิด ทัศนคติ และเกิดพฤติกรรมต่อไป ซึ่งมีลักษณะ สัมพันธ์ กันเป็นลูกโซ่เป็นที่ยอมรับกันว่า การสื่อสารมีบทบาทสำคัญ ในการดำเนินโครงการต่างๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ การที่คนเดินเท้ามีพฤติกรรมปฏิบัติตาม กฎจราจรได้ ก็ต้องอาศัย การสื่อสาร เป็นเครื่องมืออันสำคัญ ในการเพิ่มพูนความรู้ สร้าง ทัศนคติ ที่ดีและเกิด การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ไปในทางที่เหมาะสม โดยผ่านสื่อชนิดต่างๆ ไปยังประชาชน กลุ่มเป้าหมาย ทัศนคติ เป็นความรู้ เป็นการรับรู้เบื้องต้น ซึ่งบุคคลส่วนมาก จะได้รับผ่าน ประสบการณ์ โดย การเรียนรู้ จากการตอบสนอง ต่อสิ่งเร้าแล้วจัด ระบบเป็นโครงสร้าง ของ ความรู้ ที่ผสมผสานระหว่าง ความจำ (ข้อมูล) กับ สภาพจิตวิทยา ด้วยเหตุนี้ ความรู้จึงเป็นความจำ ที่เลือกสรร ซึ่งสอดคล้อง กับ สภาพจิตใจ ของตนเอง ความรู้ จึงเป็น กระบวนการภายใน อย่างไรก็ตามความรู้ก็อาจ ส่งผลต่อ พฤติกรรม ที่แสดงออกของมนุษย์ได้ และผลกระทบที่ผู้รับสารเชิง ความรู้ใน ทฤษฎีการสื่อสาร นั้นอาจปรากฏได้จากสาเหตุ 5 ประการคือ

1. การตอบข้อสงสัย การสื่อสารมักจะสร้างความ สับสนให้สมาชิกในสังคมผู้รับสาร จึงมักแสวงหา สารสนเทศ โดยการอาศัยสื่อ ทั้งหลาย เพื่อตอบ ข้อสงสัย และความ สับสนของตน
2. การสร้างทัศนะ ผลกระทบเชิงความรู้ ต่อ การปลูกฝังทัศนะ นั้น ส่วนมากนิยมใช้กับสารสนเทศที่เป็นนวัตกรรม เพื่อสร้าง ทัศนคติ ให้คนยอมรับ การแพร่ นวัตกรรมนั้นๆ (ในฐานะความรู้)
3. การกำหนดวาระ เป็นผลกระทบเชิงความรู้ที่สื่อกระจายออกไปเพื่อให้ประชาชนตระหนักและผูกพันกับประเด็นวาระที่สื่อกำหนดขึ้น หากตรงกับภูมิหลัง ของปัจเจกชน และ ค่านิยมของสังคมแล้ว ผู้รับสารก็จะเลือกสารสนเทศนั้น
4. การพอกพูนระบบความเชื่อการสื่อสารสังคมมักกระจายความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ด้านต่างๆ ไปสู่ประชาชน จึงทำให้ ผู้รับสาร รับทราบระบบความเชื่อถือ หลากหลาย และลึกซึ้งไว้ใน ความเชื่อของตนมากขึ้นไปเรื่อยๆ

5. การรู้แจ้งต่อค่านิยม ความขัดแย้งในเรื่องค่านิยมและอุดมการณ์เป็นภาวะปกติของสังคม สื่อมวลชนที่น่าเสนอข้อเท็จจริงในประเด็นเหล่านี้ ย่อมทำให้ ประชาชน ผู้รับสาร เข้าใจถึงค่านิยมเหล่านั้นแจ่มชัดขึ้น

ดาร์วอร์ธ ศรีสุกใส (2542, หน้า 41) กล่าวว่า การเกิดทฤษฎี KAP คือ การเกิดความรู้ไม่ว่า ระดับใดก็ตาม ย่อมมีความสัมพันธ์ กับความรู้สึกรู้สึกคิด ซึ่งเชื่อมโยงกับการเปิดรับข่าวสาร ของบุคคล รวมไปถึงประสบการณ์และลักษณะทาง ประชากร (ระดับการศึกษา เพศ อายุ ฯลฯ) ของแต่ละคน ที่เป็นผู้รับข่าวสาร ถ้าประกอบกับการที่บุคคลมีความพร้อมในด้านต่างๆ เช่น มีการศึกษามีการเปิดรับข่าวสาร เกี่ยวกับกฎจราจร ก็มีโอกาส ที่จะมี ความรู้ในเรื่องนี้ และสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ สามารถระลึกได้ รวบรวมสาระสำคัญเกี่ยวกับ กฎจราจร รวมทั้งสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ รวมทั้งประเมินผลได้ต่อไป และเมื่อประชาชน เกิดความรู้เกี่ยวกับ กฎจราจร ไม่ว่าจะในระดับใดก็ตาม สิ่งที่เกิดตามมาก็คือ ทศนคติ ความคิดเห็นในลักษณะต่างๆ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2546, หน้า 16) กล่าวว่า การเกิดทฤษฎี KAP เป็นทฤษฎีความรู้ เป็นพฤติกรรมขั้นต้น ซึ่งผู้เรียนเพียงแต่จำได้ อาจจะโดยการนึกได้หรือโดยการมองเห็นหรือได้ยิน จำได้ ความรู้ขั้นนี้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง และวิธีการแก้ปัญหาเหล่านี้

4. การใช้หลักการ แนวคิด ทฤษฎี มาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาหรือหน่วยงาน

4.1 การบริหารเชิงวิทยาศาสตร์

4.1.1 ทฤษฎีของเฟรดเดอริก ดับบิวเทเลอร์ (Frederic W. Taylor)

ดาร์วอร์ธ ศรีสุกใส (2542, หน้า 9-41) กล่าวว่า เฟรดเดอริก ดับบิวเทเลอร์ (Frederic W. Taylor) ถือว่าเป็นบิดาแห่งการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ สรุปความสำคัญของการบริหารไว้ว่า ความเป็นเลิศของการบริหารอยู่ที่การรู้อย่าง แน่นนอนว่าเราต้องการให้คนทำอะไร และดูแล้วว่าคุณคนได้ทำงานอย่างดีที่สุดและประหยัดค่าใช้จ่ายที่สุด ซึ่งไม่ควรนำแผนการบริหาร ในระยะยาว ก่อให้เกิดความไม่พอใจทั้งฝ่ายนายจ้าง และลูกจ้างมาใช้ และสิ่งที่คนงานต้องการจากนายจ้างนอกเหนือจากสิ่งอื่นๆ ก็คือ ค่าจ้างที่สูง และสิ่งที่นายจ้างต้องการจากคนงานมากที่สุดก็คือค่าใช้จ่ายในการผลิตต่ำและได้กล่าวถึง หลักการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ของเทเลอร์ (Taylor) มีดังนี้ 1) หลักเรื่องเวลา 2) หลักการกำหนดหน่วยค่าจ้าง 3) หลักการแยกงานวางแผนออกจากงานปฏิบัติ 4) หลักการทำงานโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ 5) หลักการควบคุมงานโดยฝ่ายบริหาร 6) หลักการจัดระเบียบการปฏิบัติงาน อีกทั้งแนวคิดของเทเลอร์ ได้มีการปรับปรุงและพัฒนา ได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในวงการบริหารการศึกษา เช่นเดียวกับวงการอื่นๆ มากมาย มีการประยุกต์วิธีทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการกำหนดมาตรฐานและผลผลิต (วิธีสอน) คุณสมบัติของผู้ผลิต (ตัวครู) การให้การฝึกอบรมผู้ทำการผลิต (การพัฒนาครู) และการแจ้งรายละเอียดความรับผิดชอบของงานที่

จะต้องทำ (กำหนดหน้าที่) เกณฑ์มาตรฐานของงานที่ควรทำให้ได้ (คุณภาพ) วิธีการคัดเลือกคนเข้าทำงาน (การบรรจุแต่งตั้ง) และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงาน (เทคโนโลยีการสอน) จุดอ่อนของหลักการทำงานเชิงวิทยาศาสตร์ของเทลเลอร์

1. มองเห็นคนงานเป็นเสมือนเครื่องจักร และพยายามทำลายคนงานเสมือนทำลายเครื่องจักรกล่าวคือให้ทำงานโดยให้ได้ผลผลิตมากที่สุด
2. ไม่ได้มองการบริหารในแง่พฤติกรรมศาสตร์ การบริหารสามารถดำเนินไปโดยไม่ต้องสนใจในตัวของคนงาน
3. ปฏิเสธถึงความร่วมมือในการทำงานระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายคนงาน คนงานต้องการแรงจูงใจในการทำงานเขาจะทำงานได้ดีหากมีความสัมพันธ์ที่ดีกับฝ่ายบริหาร

4.1.2 ทฤษฎีของเฮนรี เฟโยล์ (Henri Fayol)

ธีระพร อูวรรณโณ (2547, หน้า 9-41) กล่าวว่า ทศนะเกี่ยวกับการบริหารตามทศนะเฮนรี เฟโยล์ (Henri Fayol) นักวิศวกรอุตสาหกรรมชาวฝรั่งเศส ผู้เชี่ยวชาญเรื่องการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารไว้ว่า ต้องมีการแบ่งงานกันทำ โดยมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง ความมีระเบียบวินัยในการทำงาน ความมีเอกภาพในการบังคับบัญชารวมถึงเอกภาพในการอำนวยการ คำนี้ถึงประโยชน์ส่วนบุคคลถือว่าเป็นของจากประโยชน์ส่วนรวม มีการให้ผลประโยชน์ตอบแทน การรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลางตาม สายการบังคับบัญชา ซึ่งมีคำสั่ง มีความเสมอภาค มีความมั่นคงในหน้าที่การงาน เป็นบุคคลที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการทำงานต้องมีความสามัคคี การนำหลักการบริหารของเฮนรี เฟโยล์ (Henri Fayol) มาเป็นแนวทางเพื่อใช้ในการบริหารธุรกิจและการบริหารโดยทั่วไป ช่วยให้การบริหารมีการจัดการระบบระเบียบในเชิงของการจัดการมากขึ้น ประโยชน์ของการบริหารสมัยนี้จึงได้ปรับเปลี่ยนจากการที่เห็นเครื่องจักร มาเป็นใช้คนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้ปฏิบัติจึงมีโอกาที่จะถูกผู้บริหารให้ช่วยคิด ช่วยวางแผน และช่วยทำมากขึ้นกว่าเดิมที่เคยเป็นมาการประยุกต์ใช้หลักการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ในการบริหารการศึกษาผู้ที่จะเป็นผู้บริหารต้องมีคุณลักษณะคือ 1) จะต้องเป็นคนแจ่มใส 2) จะต้องเป็นคนรู้จักผ่อนหนักผ่อนเบา 3) จะต้องเป็นคนซื่อสัตย์ 4) ไม่ดูถูกผู้อื่น 5) จะต้องเป็นคนมีวินัยในตนเอง 6) จะต้องเป็นมากกว่าแต่ครูของครู 7) จะต้องมีความสำนึกที่ดี 8) จะต้องสามารถทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีโดยวิธีใช้คนอื่นทำงาน และ 9) จะต้องใช้เวลาสำหรับการสังเกต ศึกษา คิดวางแผน ให้คำแนะนำ แนะนำแนวทางและเป็นผู้ที่สามารถการประยุกต์ใช้กับการบริหารสถาบัน ได้มาก เพราะ มีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานที่มีความสร้างสรรค์มากขึ้น ในส่วนของผู้ปฏิบัติงานหรือพนักงานก็มีการร่วมกันคิดแก้ปัญหาในการทำงานจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ก่อให้เกิดหลักการบริหารที่มุ่งเน้นพิจารณาถึงเรื่องมนุษยสัมพันธ์ในการบริหารงาน ความสำคัญของบุคคลในฐานะที่เป็นองค์ประกอบของการบริหารมากกว่าวิธีการ

ทำงานและผลิตตามแนวคิดของการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ที่เน้นพฤติกรรมความร่วมมือของ
ผู้ร่วมงาน โดยใช้หลักการมนุษยสัมพันธ์ภาวะผู้นำ การจูงใจ การฝึกอบรม และการติดต่อสื่อสาร
เป็นเครื่องช่วย รัฐเข้ามามีบทบาทมากขึ้น แนวความคิดทางการบริหารจึงมีการเปลี่ยนแปลงไป
จากเดิมโดยการนำเอาแนวความคิดเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์ในการบริหารองค์การ โดยการ
พิจารณาองค์การอย่างเป็นระบบให้ความสำคัญต่อบุคคลและการมีส่วนร่วมในองค์การ

4.2 การบริหารเชิงมนุษยสัมพันธ์

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2546, หน้า 9-14) กล่าวว่า การบุกเบิกของเอลตัน
เมโย (Elton Mayo) ซึ่งเป็นบิดาแห่งการจัดการแบบมนุษยสัมพันธ์ เพื่อต้องการค้นคว้าว่า
สภาพแวดล้อม (physical) อะไรบ้างเช่น แสงสว่าง การหยุดพักระยะสั้นๆ ระหว่างการทำงาน
ช่วงเวลาการทำงาน วิธีการจ่ายค่าแรงที่มีผลต่อผลผลิตของกรรมกร การทดลองพบว่าเมื่อเพิ่ม
แสงสว่างในห้องทำงานของคนงาน ผลผลิตในการทำงานจะเพิ่มขึ้นเล็กน้อยตามลักษณะการ
เพิ่มแสงสว่างในห้องทำงานนั้นๆ แต่ภายหลังเมื่อลดแสงสว่างในห้องทำงานลงบ้าง ปรากฏว่า
ผลผลิตยังเพิ่มเช่นเคย ในที่สุดผู้วิจัยทั้งหมด จึงสรุปว่า ผลผลิตที่เพิ่มขึ้นนั้น เป็นสาเหตุทาง
จิตวิทยา เช่นสมาชิกมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น ความคิดเห็นของสมาชิกนั้นผู้บริหารรับฟัง
และหาทางแก้ไข ตัวแทนของสมาชิกมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางในการบริหารใน
หน่วยงานการบริหารเชิงมนุษยสัมพันธ์ได้เข้ามามีบทบาทแทนความสนใจในโครงสร้างของ
องค์การโดยมุ่งถึงการจูงใจและความพอใจ (motivation and satisfaction) ของพนักงานเป็น
หลัก เกิดความพอใจที่ผู้บริหารสนใจพวกเขา ทำให้ต่างก็รู้สึกว่าได้รับกานยกย่องและมีสถานะ
สูงขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่กระตุ้นหรือจูงใจให้พวกเขาเพิ่มผลผลิตได้สูงขึ้น นับว่าการวิจัยนี้เป็นเครื่อง
ชี้ให้เห็นว่ามนุษยสัมพันธ์มีความสำคัญยิ่งต่อการบริหาร

การบริหารเชิงมนุษยสัมพันธ์ จากการศึกษาทดลองของเมโย (Mayo) และ
คณะสรุปได้ดังนี้

1. คนงานมิใช่เศรษฐกิจที่ปฏิบัติได้เช่นเดียวกับปัจจัยทางกายภาพอื่นๆ
คนเป็นสิ่งมีชีวิต จิตใจ ขวัญกำลังใจ และความพึงพอใจเป็นเรื่องสำคัญในการทำงาน
2. เงินไม่ใช่แรงจูงใจที่สำคัญแต่เพียงอย่างเดียว รางวัลทางจิตใจมีผลต่อการ
จูงใจในการทำงานไม่น้อยไปกว่าเงิน
3. ปริมาณการทำงานของคนงานไม่ได้ขึ้นอยู่กับสภาพทางกายภาพแต่เพียง
อย่างเดียว หากขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคมของหน่วยงานด้วย ทำนองคืบที่อยู่ได้ คืบใจ
อยู่ยาก

4. อิทธิพลของกลุ่มมีความสำคัญยิ่งต่อการดำเนินงานของหน่วยงาน

4.2.1 การเคลื่อนไหวเกี่ยวกับเรื่องมนุษยสัมพันธ์

1. บรรยาภาคเผด็จการ ผู้นำจะเป็นผู้กำหนดนโยบาย เป็นผู้นำในการ
กระทำกิจกรรม เป็นผู้ออกคำสั่งกำหนดงานให้ทำ และตัดสินใจว่าใครควรทำงานอะไร

2. บรรยากาศของผู้บริหารประชาธิปไตย มีการใช้กระบวนการหมู่คณะ ใช้การอภิปรายเป็นหมู่คณะเกี่ยวกับนโยบาย การตัดสินใจ การประเมินผล การทำงาน การวางแผนเป้าหมายเป็นหมู่คณะ มีเสรีภาพในการเลือกงานและผู้ร่วมงาน ผู้นำจะให้ความช่วยเหลือ

3. กลุ่มแบบตามสบาย ให้เสรีภาพอย่างเต็มที่ แต่ละคนจะตัดสินใจในทุกๆ เรื่องด้วยตนเอง ผู้นำจะให้ความช่วยเหลือ แต่ผู้นำจะไม่มีส่วนร่วมในการอภิปราย ไม่มี การให้แนะนำในการทำงานเด็กจะต้องอาศัยตัวเองเป็นหลัก

4.2.2 การประยุกต์ใช้หลักมนุษยสัมพันธ์จากการศึกษาทดลองของเมโย (Mayo) และคณะสรุปได้ดังนี้

1. ผู้บริหารควรสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีกับครูเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม
2. ปัญหาเรื่องมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งเบื้องต้นไม่ค่อยมีความสำคัญแต่ต่อมา ได้มีการยอมรับมากขึ้น
3. ผู้อำนวยการโรงเรียนสามารถสร้างภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยได้มากกว่าเพราะตำแหน่งของเขาเอื้ออำนวยให้
4. ครูทุกคนรวมเป็นกลุ่มสังคมที่ซับซ้อน ผู้อำนวยการโรงเรียนจะต้องร่วมงานกับครูเหล่านี้ด้วยความระมัดระวัง
5. ครูและเจ้าหน้าที่ทุกคนที่ได้รับผลกระทบกระเทือนต่อการตัดสินใจ ควรจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนั้นด้วย

สามารถการประยุกต์ใช้กับการบริหารสถาบัน ได้มาก เพราะการสร้างมนุษยสัมพันธ์องค์การต่างๆ สามารถสร้างได้โดย การแก้ไขความแตกต่างสามารถกระทำได้ โดยการประชุมและร่วมมือมากกว่าการใช้กฎระเบียบบังคับ กลุ่มคนแต่ละกลุ่มจะต้องเข้าใจทัศนคติซึ่งกันและกัน มีเป้าหมายร่วมกัน และดำเนินงานด้วยความสามัคคี เพื่อให้เป้าหมายนั้น ประสพกับความสำเร็จ การบริหารเชิงมนุษยสัมพันธ์ได้เข้ามามีบทบาทแทนความสนใจในโครงสร้างขององค์การโดยมุ่งถึงการจูงใจและความพอใจ (motivation and satisfaction) ของพนักงานเป็นหลัก (ครู) การประสานงานต้องเป็นขบวนการต่อเนื่อง ฉะนั้นผู้บริหารจะต้องให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องเทคโนโลยีใหม่ๆ มีวิธีการมีข้อมูลที่ทันเหตุการณ์และมีความรู้ที่จะเป็นรากฐานในการพัฒนาองค์การและบุคลากรในองค์การของตนได้

4.2.3 การบริหารเชิงพฤติกรรม จากการศึกษาค้นคว้าของเมโย (Mayo) และคณะสรุปได้ดังนี้

ทฤษฎีการบริหารเชิงพฤติกรรม ในช่วงปี ค.ศ. 1950-1980 จนถึงปัจจุบันซึ่งเป็นยุคของการบริหารองค์การเชิงสถานการณ์ ในยุคนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดแนวคิดใหม่ทางการบริหารหลายประการ เช่น

1. การมองว่าองค์กรเป็นระบบเปิด ซึ่งจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม
2. องค์กรจะต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้หลายกลยุทธ์ทางการบริหารและการวางแผนโดยผู้บริหารต้องจัดให้มีการกระจายอำนาจ แทนการตัดสินใจสั่งการ และการแก้ปัญหา ในทุกระดับขององค์กร
3. ผู้บริหารจะต้องทำให้ผู้ปฏิบัติสามารถควบคุมตนเอง โดยการมองผู้ปฏิบัติในแง่ที่ดี และมีการสร้างขวัญและกำลังใจด้วยวิธีการจูงใจ
4. พฤติกรรมของบุคคล และพฤติกรรมของกลุ่ม มีผลต่อระบบการบริหารองค์กรและสิ่งแวดล้อม
5. การทำงานเป็นกลุ่มจะช่วยให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้บริหารจึงควรนำหลักการของทฤษฎีหมู่มาเชื่อมโยงมาใช้เนื่องจากเป็นกลุ่มบุคคลที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบสูงส่งผลให้การทำงานเกิดประสิทธิผล

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (Thai Qualifications for Higher Education) (TQF : HED)

1. ความหมายของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2552, หน้า 13) กล่าวว่า กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ หมายถึง กรอบที่แสดงระบบคุณวุฒิการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศ ซึ่งประกอบด้วย ระดับคุณวุฒิ การแบ่งสายวิชา ความเชื่อมโยงต่อเนื่องจากคุณวุฒิระดับหนึ่งไปสู่ระดับที่สูงขึ้น มาตรฐานผลการเรียนรู้ของแต่ละระดับคุณวุฒิซึ่งเพิ่มสูงขึ้นตามระดับของคุณวุฒิลักษณะของหลักสูตรในแต่ละระดับคุณวุฒิ ปริมาณการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเวลาที่ต้องใช้ การเปิดระบบและกลไกที่ให้ความมั่นใจในประสิทธิผลการดำเนินงานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของสถาบันอุดมศึกษาว่าสามารถผลิตบัณฑิตให้บรรลุคุณภาพตามมาตรฐานผลการเรียนรู้

2. หลักการสำคัญของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2552, หน้า 14) กล่าวว่า หลักการสำคัญของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ไว้ดังนี้

2.1 กรอบมาตรฐานคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการนำแนวนโยบายในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และมาตรฐานการอุดมศึกษาไปสู่การปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษามีแนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาหลักสูตร การปรับเปลี่ยนกลวิธีการสอนของอาจารย์ การเรียนรู้ของนักศึกษาตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2.2 มุ่งเน้นที่มาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต เพื่อประกันคุณภาพบัณฑิตและสื่อสารให้หน่วยงานได้เข้าใจและมั่นใจถึงกระบวนการผลิตบัณฑิต

2.3 มุ่งที่จะประมวลกฎเกณฑ์และประกาศต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการไว้แล้วเข้าด้วยกัน และเชื่อมโยงเป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งจะสามารถอธิบายให้ผู้เกี่ยวข้องได้เข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับความหมายและความมีมาตรฐานในการจัดการศึกษาของคุณวุฒิหรือปริญญาในระดับต่างๆ

2.4 มุ่งให้คุณวุฒิหรือปริญญาของสถาบันอุดมศึกษาใดๆ ของประเทศไทยเป็นที่ยอมรับและเทียบเคียงกันได้กับสถาบันอุดมศึกษาที่ดีทั้งในและต่างประเทศ เนื่องจากความมีมาตรฐานในการจัดการศึกษาในทุกชั้นตอนอย่างเป็นระบบโดยมั่นใจถึงผลผลิตสุดท้ายของการจัดการศึกษา คือ คุณภาพของบัณฑิตซึ่งจะมีมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามที่มุ่งหวัง สามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุขและภาคภูมิใจเป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต

3. วัตถุประสงค์ของการจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2552, หน้า 14 – 15) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติไว้ดังนี้

3.1 เพื่อเป็นกลไกหรือเครื่องมือในการนำแนวนโยบายการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรฐานการศึกษาไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ด้วยการนำไปเป็นหลักในการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษา

3.2 เพื่อกำหนดเป้าหมายในการผลิตบัณฑิตให้ชัดเจนโดยกำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิตที่คาดหวังในแต่ละคุณวุฒิ/ปริญญาของสาขา/สาขาวิชาต่างๆ เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญในสาขา และเป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการจัดการศึกษา เช่น การพัฒนาหลักสูตร การปรับเปลี่ยนกลวิธีการสอน วิธีการเรียนรู้ ตลอดจนงานการวัดและประเมินผลนักศึกษา

3.3 เพื่อเชื่อมโยงระดับต่างๆ ของคุณวุฒิในระดับอุดมศึกษาให้เป็นระบบ เพื่อบุคคลจะได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ได้อย่างต่อเนื่องและหลากหลายตามหลักการศึกษาดลอดชีวิต มีความชัดเจนและโปร่งใส สามารถเทียบเคียงกับมาตรฐานคุณวุฒิในระดับต่างๆ กับนานาประเทศได้

3.4 เพื่อช่วยให้เกิดวัฒนธรรมคุณภาพในสถาบันอุดมศึกษาและเป็นกลไกในการประกันคุณภาพภายในของสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง และใช้เป็นกรอบอ้างอิงสำหรับผู้ประเมินของการประกันคุณภาพภายนอกเกี่ยวกับคุณภาพบัณฑิต และการจัดการเรียนการสอน

3.5 เพื่อเป็นกรอบของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความเข้าใจและความมั่นใจในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น นักศึกษา ผู้ปกครอง ผู้ประกอบการ ชุมชน สังคมและสถาบันอื่นๆ ทั้งในและต่างประเทศเกี่ยวกับความหมายของคุณวุฒิ คุณธรรม จริยธรรม ความรู้ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะในการทำงาน รวมทั้งคุณลักษณะอื่นๆ ที่คาดว่าบัณฑิตพึงมี

3.6 เพื่อประโยชน์ในการเทียบเคียงมาตรฐานคุณวุฒิระหว่างสถาบันอุดมศึกษา ทั้งในและต่างประเทศในการย้ายโอนนักศึกษาระหว่างสถาบันอุดมศึกษา

3.7 เพื่อให้มีการกำกับดูแลคุณภาพการผลิตบัณฑิตของแต่ละสาขาวิชา

3.8 เพื่อนำไปสู่การลดขั้นตอนการดำเนินการให้กับสถาบันอุดมศึกษาที่มีความเข้มแข็ง

สรุปได้ว่ากรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติเกิดขึ้นเพื่อปรับปรุงระบบการศึกษาส่งเสริมการศึกษาดลอดชีวิตและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการจัดการศึกษาให้มีความใกล้เคียงกันกับสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่การเคลื่อนย้ายของนักศึกษาและการเทียบโอนหน่วยกิต พัฒนาระบบการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต ให้มีการปรับปรุงหลักสูตรและปรับเปลี่ยนวิธีการสอนเพื่อพัฒนานักศึกษาให้คิดเป็น แก้ปัญหาเป็นและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย มีการยกระดับของสถาบันราชภัฏขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้สถาบันอุดมศึกษาที่มีความหลากหลายมีการขยายตัวเพื่อให้ประชาชนมีโอกาสเข้าเรียนในสถาบันอุดมศึกษาพร้อมทั้งกรอบคุณวุฒิจะทำให้สังคมเชื่อมั่นได้ว่าคุณวุฒิที่บัณฑิตได้รับจากสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งมีคุณภาพและมาตรฐานที่สามารถเทียบกันได้ซึ่งจะสอดคล้องกับภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาที่ให้มหาวิทยาลัยราชภัฏดำเนินการจัดการกระบวนการเรียนการสอนให้มีคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งให้มีการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของมหาวิทยาลัยโดยทั่วไป

การปฏิบัติตามภารกิจสถาบันอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภูมิศาสตร์ภาคกลาง

1. การผลิตบัณฑิต

1.1 ความหมายของการผลิตบัณฑิต

ปวย อึ้งภาภรณ์ (2540, หน้า 2) กล่าวว่า การผลิตบัณฑิต หมายถึง มหาวิทยาลัยทำหน้าที่สอนโดยอาศัยปัจจัยหลายประการคือ อาจารย์ พื้นความรู้ของนักเรียน หลักสูตร วิธีสอน อุปกรณ์การสอน และระบบการบริหาร เพื่อให้เป็นบัณฑิตที่ดีได้งานทำตามสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา มหาวิทยาลัยสามารถผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีได้งานทำหรือประกอบอาชีพอิสระภายในระยะเวลา 1 ปี สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานหรือผู้ประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชน

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2544, หน้า 5) กล่าวว่า การผลิตบัณฑิต หมายถึง มหาวิทยาลัยมีหน้าที่สร้างบัณฑิตให้เป็นนักศึกษาหรือศิษย์เก่าที่ได้รับการประกาศเกียรติคุณยกย่องในด้านวิชาการ /วิชาชีพ /คุณธรรม จริยธรรม หรือรางวัลทางวิชาการ หรือด้านอื่นๆ

เกี่ยวข้องกับคุณภาพบัณฑิตในระดับชาติ เพื่อไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่พัฒนา ไม่ว่าจะเปลี่ยนความคิด เปลี่ยนวิชาการ หรือเปลี่ยนสังคมก็ตาม มหาวิทยาลัยจึงต้องสอนให้คนคิด วิเคราะห์ อยากรู้อยากเห็น และสร้างสรรค์พร้อมกันไป ผู้ที่จบเป็นบัณฑิตจึงควรเป็นนักคิด นักวิเคราะห์ นักพัฒนา ควบคู่กันไปเสมอ ดังนั้น กระบวนการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย ควรเป็น กระบวนการที่คน 2 คน มาอยู่ร่วมกันเพื่อการคว่ำหาความรู้ แสวงหาสิ่งจรรโลงใจในเรื่องและวิธีการต่างๆ เพื่อร่วมกันแสวงหาแล้วก็มาวิพากษ์วิจารณ์กัน วิพากษ์วิจารณ์แล้วก็นำไปทดสอบ ประเมิน และมองเห็นช่องทางที่จะใช้ความรู้นั้นต่อไปได้

จรัส สุวรรณเวลา (2545, หน้า 13) กล่าวว่า การผลิตบัณฑิต หมายถึงคุณภาพของบัณฑิต ต้องตรงตามข้อกำหนดเชิงปรัชญา หรือปณิธานของสถาบัน เปิดหลักสูตรที่หลากหลายเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของนักศึกษา ดำเนินการรับนักศึกษาที่มีคุณสมบัติ และจำนวนตรงตามแผนการรับนักศึกษาและสอดคล้องกับเป้าหมายการผลิตบัณฑิตอย่างมีคุณภาพ มหาวิทยาลัยมีระบบสารสนเทศในการประชาสัมพันธ์หลักสูตรต่อสาธารณะทั้งภายในและภายนอกสถาบัน และวัตถุประสงค์ของหลักสูตรนั้นๆ รวมทั้งตรงตามข้อกำหนดของความ ต้องการใช้หรือตลาด ซึ่งหมายถึงการออกไปทำงานได้ดี เป็นที่พอใจของนายจ้างหรือหน่วยงานนั้นๆ รวมทั้งตัวของบัณฑิตเอง

พัฒน์ น้อยแสงศรี (2547, หน้า 77) กล่าวว่า การผลิตบัณฑิต หมายถึง มหาวิทยาลัยควรผลิตบัณฑิตที่มีลักษณะเป็นนักคิด เป็นผู้มีสติปัญญาลึกซึ้งกว้างขวาง ครอบคลุมกาลเวลา ทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ในแง่บุคลิกภาพ ควรมีคุณธรรมสูงอย่างจริงจัง มีความรู้สึกลึกซึ้งกว้างขวาง มีความอดทน และมีความกล้าหาญในทางที่เหมาะสม มีความสุภาพ อ่อนน้อม ต่อมตคน รวมทั้งมีน้ำใจบริการและรู้จักใช้วิจารณ์ญาณในทางที่ถูกที่ควร ควรเป็นผู้ที่สามารถนำความรู้และคุณธรรมไปหาสู่ทางสร้างงาน สร้างสังคมด้วยตนเอง มิใช่ออกไปแสวงหางาน เพื่อการเลี้ยงชีพอย่างเดียว สำหรับแนวนโยบายในการรับศึกษานั้น ควรพิจารณาเปิดโอกาสที่เท่าเทียมกันในการเข้าศึกษา แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องรักษามาตรฐานทางวิชาการของสถาบันไว้ด้วยจากภารกิจด้านการเรียนการสอนที่มีกล่าวถึงไว้นั้น จะเห็นได้ว่าต้องอาศัยองค์ประกอบในหลายด้านทั้งตัวนักศึกษา หลักสูตร กระบวนการจัดเรียนการสอน อาจารย์ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่พึงประสงค์คือบัณฑิตของสถาบันการศึกษานั้นๆ ดังนั้น หากมีการจัดองค์ประกอบดังกล่าวได้ดี ผลผลิตที่ได้ก็ย่อมมีคุณภาพดีไปด้วย

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ (2547) การผลิตบัณฑิต หมายถึง สถาบันอุดมศึกษาดำเนินการรับนักศึกษาเข้าเรียนที่มีคุณสมบัติและจำนวนตรงตามแผนการรับนักศึกษาและสอดคล้องกับเป้าหมายการผลิตบัณฑิตอย่างมีคุณภาพ สถาบันผลิตบัณฑิตได้ตามคุณลักษณะ จุดเน้นของสถาบันตรงตามเป้าหมายที่กำหนด และจัดให้มีข้อเสนอแนะที่ชัดเจน เผยแพร่ต่อสาธารณะในเรื่องหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน คณาจารย์ที่ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการพัฒนาการเรียนรู้ทั้งในและนอกหลักสูตร และตอบสนองความต้องการของนักศึกษา

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ด้านการผลิตบัณฑิต หมายถึง สถาบันอุดมศึกษาสามารถผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีให้ประกอบอาชีพได้งานทำตรงตามสาขาที่สำเร็จการศึกษา ผลิตบัณฑิตตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานทั้งภาครัฐและเอกชน

1.2 ความสำคัญของการผลิตบัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษา

สุธรรม อารีกุล, และคนอื่นๆ (2541, หน้า 9) กล่าวว่า การผลิตบัณฑิตเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่สำคัญยิ่งเนื่องจากจะทำให้บัณฑิตมีคุณสมบัติเป็นที่ต้องการดังนี้

1. มีความเป็นเลิศในวิชาชีพของตน
2. มีความรอบรู้ในเชิงวิชาการ เพื่อจะอยู่ในสังคมได้อย่างดี
3. มีจริยธรรมและคุณธรรม
4. มีคุณภาพ อาทิ ความขยัน อดทน อดออม

เสริมศรี ไชยสร และคนอื่นๆ (2543, หน้า 31) กล่าวว่า คุณลักษณะบัณฑิตที่มีความสำคัญออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ คุณลักษณะที่บัณฑิตทุกคนควรได้รับการส่งเสริมให้มีประสบการณ์เหมือนกัน ซึ่งจะครอบคลุมจุดมุ่งหมายหรือความคาดหวังส่วนใหญ่ของสังคม และคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความรู้ความสามารถเฉพาะด้านที่บัณฑิตแต่ละคนจะนำไปใช้ประกอบอาชีพของตนเองภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาที่ต้องผลิตบัณฑิตให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับบัณฑิตระดับปริญญาตรีซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจในชีวิตและสังคม ผู้เรียนควรได้รับประสบการณ์ที่สร้างเสริมความเข้าใจในความคิดค่านิยมที่มักต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของบุคคลหรือสถาบันไม่ว่าจะเป็นในชีวิตประจำวัน หรือในชีวิตการทำงาน

2. ทักษะการเรียนรู้และการสื่อสาร ความสามารถในการใช้ภาษา ความสามารถในการอ่านและเขียนบุคคลที่จะมีทักษะที่ดีได้ต้องมีคุณสมบัติ คือ การรู้จักฟังผู้อื่น การรู้จักแลกเปลี่ยนความคิด และการคิดร่วมกัน และการนำเสนอความคิดหรือผลงาน

- 2.1 ความสามารถในการแสวงหาความจริงทั้งในเรื่องของมนุษย์และเรื่องของวิทยาศาสตร์ด้านต่างๆ บุคคลที่จะมีทักษะที่ดีได้ต้องมีคุณสมบัติ คือ ความสามารถในการใช้แหล่งข้อมูล หรือแหล่งวิทยาการ การรู้จักสืบค้นข้อมูล และการใช้ข้อมูลมีความสามารถในการค้นคว้าวิจัย

- 2.2 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เพื่อการสืบค้นข้อมูล เพื่อการนำเสนอข้อมูลความคิดหรือผลงาน

- 2.3 ความสามารถเรียนรู้ทำงานอย่างอิสระ
- 2.4 ความสามารถทำงานเป็นทีม
- 2.5 ความสามารถจัดการเวลาของตนเอง

2.6 ความสามารถวางแผน ประเมินและปรับปรุงตนเอง และการทำงาน
รวมทั้งผลงานของตนเอง

3. ทักษะการคิดและการเรียนรู้แบบลุ่มลึก

- 3.1 การคิดวิเคราะห์ข้อมูลความคิดอย่างจริงจัง
- 3.2 การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หรือวิจักษ์ณ์วิจารณ์
- 3.3 การคิดแบบสหวิทยาการ
- 3.4 การคิดสร้างสรรค์
- 3.5 การคิดแบบไตร่ตรอง หรือสะท้อนย้อนทวน
- 3.6 ความสามารถในการเผชิญสถานการณ์ปัญหาและการคิดแก้ปัญหา
- 3.7 การรู้จักตั้งประเด็นและตั้งคำถาม
- 3.8 ความสามารถเปรียบเทียบเชื่อมโยงข้อมูลความคิด
- 3.9 ความสามารถพิจารณาข้อขัดแย้งทางความคิด
- 3.10 ความสามารถใช้หลักการหรือทฤษฎีในการวิเคราะห์
- 3.11 ความสามารถสรุปจากหลักสรุปจากหลักฐานข้อมูล
- 3.12 ความสามารถสร้างความหมายให้กับข้อมูลความคิด

4. คุณลักษณะที่ต้องบ่มเพาะ

- 4.1 ความมีคุณธรรม จริยธรรม
- 4.2 ความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ความมีจิตวิจักษ์ ความมีอิสระในการแสวงหาความรู้
- 4.3 ความมีจิตสำนึกต่อสาธารณะหรือส่วนรวม ความมีจิตบริการ การมุ่ง

พัฒนาส่วนรวม

- 4.4 ความมีวัฒนธรรมในการทำงานอย่างจริงจัง
- 4.5 ความสามารถชี้นำสังคม
- 4.6 ความกล้าหาญทางวิชาการ
- 4.7 พลังตั้งใจมั่น
- 4.8 ความเปิดกว้างต่อข้อมูลความคิด
- 4.9 ความรับผิดชอบต่อพันธกิจ
- 4.10 ความสามารถปรับตัวได้ ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง
- 4.11 ความสามารถยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลงได้ด้วยหลักฐานข้อมูล
- 4.12 ความมีอิสระทางความคิด

จรัส สุวรรณเวลา (2545, หน้า 14) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการผลิต
บัณฑิตที่พึงประสงค์โดยสรุปเป็นกลุ่มๆ ได้ดังนี้

1. กลุ่มคุณลักษณะด้านวิชาชีพ มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และ
จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ

2. กลุ่มความเป็นนักวิชาการ มีความสามารถในการหาความรู้เพิ่มเติม มีนิสัยใฝ่รู้ ความสามารถทางภาษา ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสนเทศ ความซื่อสัตย์ สุจริตของการเป็นนักวิชาการ

3. กลุ่มความสามารถที่จะพัฒนาและปรับตนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปโดยมีวิสัยทัศน์ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น

4. กลุ่มความเป็นพลเมืองดีของประเทศ ของภูมิภาคและของโลก มีค่านิยมที่ถูกต้องทั้งด้านสังคมและมนุษยธรรม ความเสมอภาคและเอกภาพ สามารถยืนหยัดในหลักการเป็นที่พึ่งของสังคมได้

5. กลุ่มคุณธรรม จริยธรรม โดยสอดแทรกกำกับในพฤติกรรมทุกด้าน ทั้งกาย วาจา และใจ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2547, หน้า 14) กล่าวว่า เป้าหมายสำคัญในการพัฒนานักศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตให้มีลักษณะที่พึงประสงค์ 5 ประการ มีองค์ประกอบ ได้แก่

1. การพัฒนาเอกลักษณ์ ซึ่งรวมถึงการพัฒนาค่านิยมและคุณธรรม
2. การพัฒนาทักษะในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
3. การพัฒนาทักษะด้านการเรียนและสติปัญญา
4. การพัฒนาทางด้านสุนทรียภาพ
5. การพัฒนาทางด้านร่างกาย นันทนาการ

พัฒนา จันทนา (2550, หน้า 117-118) กล่าวว่า มหาวิทยาลัยควรปรับเปลี่ยนบทบาทและพันธกิจมุ่งสู่การเป็นสถาบันผลิตและพัฒนาครูแห่งอนาคต เพื่อให้เป็นผู้นำในการปฏิรูปการศึกษา จึงต้องเพิ่มบทบาทการพัฒนาครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาในลักษณะสถาบันเครือข่ายของสถาบันพัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่สำนักงานปฏิรูปการศึกษาเสนอจัดตั้งขึ้น จุดมุ่งหมายหลักของการจัดหลักสูตรการศึกษาวิชาชีพศึกษาศาสตร์ คือ การผลิตครูให้มีความรู้ และทักษะความสามารถในวิชาชีพครู เพื่อทำหน้าที่ครูผู้สอนหรือบุคลากรผู้บริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษา ดังนั้น บทบาทที่สำคัญของมหาวิทยาลัยจึงเกี่ยวข้องกับการสร้างและคุณลักษณะที่ดี มีสมรรถภาพให้แก่ นักศึกษา ซึ่งเป็นผลผลิตของมหาวิทยาลัย หากผลผลิตดีมีคุณภาพแล้ว การจัดการศึกษาย่อมบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรการศึกษาตามความต้องการของประเทศชาติ

สรุปได้ว่า มหาวิทยาลัยควรปรับเปลี่ยนบทบาทและพันธกิจมุ่งสู่การเป็นสถาบันผลิตและพัฒนาครูแห่งอนาคต เพื่อให้เป็นผู้นำในการปฏิรูปการศึกษา จึงต้องเพิ่มบทบาทการพัฒนาครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาในลักษณะสถาบันเครือข่ายของสถาบันพัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากร

1.3 องค์ประกอบของการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2544, หน้า 7) กล่าวว่า บัณฑิตที่ดีและมีคุณภาพต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ร่วมกันแสวงหาความรู้
2. วิเคราะห์วิจารณ์ความรู้นั้น
3. ประเมินความรู้ที่ได้
4. มองเห็นแนวทางที่จะใช้กันต่อไป
5. พัฒนาและปรับปรุงระบบการเรียนการสอน หลักสูตร และสถานศึกษาให้มีความยืดหยุ่นและปรับตัวให้ทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคม
6. พัฒนาคุณภาพอาจารย์โดยการสร้างโอกาส และสนับสนุนด้านงบประมาณให้สามารถศึกษาต่อและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
7. สร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและภาคเอกชนให้มากขึ้น
8. ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาพยายามขยายขอบข่ายการให้บริการอย่างทั่วถึง และมีบทบาทในการพัฒนาฝึกอบรมในตลาดแรงงาน
9. การผลิตกำลังคนโดยพิจารณาเรื่องความเสมอภาค
10. ร่วมมือกับสถาบันต่างประเทศให้มาก
11. จัดสรรงบประมาณทางด้านการวิจัยและพัฒนาให้มากขึ้น
12. ควรมีบทบาทสำคัญในการเป็นแหล่งข้อมูล และทรัพยากรปัญหาให้แก่สังคม

สำนักงานมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2547, หน้า 13) ทบวงมหาวิทยาลัยได้ออกประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของทบวงมหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2540 และให้ถือเป็นนโยบายในการปฏิบัติแก่สถาบันอุดมศึกษาในสังกัดและในกำกับของทบวงมหาวิทยาลัย โดยกำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. เป็นผู้รอบรู้ในวิชาการทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ มีความสามารถในการคิดและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ
  2. เป็นผู้มีความรู้ จริยธรรม สามารถครองตัวได้อย่างเต็มภาคภูมิ
  3. เป็นผู้มีความรู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน
  4. เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสังคมและดำรงชีวิตด้วยความเหมาะสม
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2547, หน้า 13) ได้กำหนดการผลิตบัณฑิตที่พึงประสงค์ 10 ประการต้องมีองค์ประกอบ คือ

1. มองเห็นทิศทางที่เหมาะสมของสังคมพร้อมรับผิดชอบ

2. เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของโลกและนานาชาติตลอดเวลาพร้อมมองเห็น

ผลกระทบ

3. มีความเชื่อมั่นและเป็นตัวของตัวเอง
4. มีหลักวิชาการสามารถประยุกต์ใช้ได้
5. รับรู้ปัญหาสังคม มีสำนึกร่วมกับสังคม
6. ติดต่อกับและทำงานร่วมกับผู้อื่นให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ
7. รู้ถึงปัญหามนุษยชาติ
8. มีความรับผิดชอบ
9. มีจริยธรรม มีเหตุผล
10. เป็นผู้นำ

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย ร่วมกันแสวงหาความรู้ วิเคราะห์ความรู้ ประเมินความรู้ที่ได้ พัฒนาและปรับปรุงระบบการเรียนการสอน หลักสูตรและสถานศึกษาให้มีความยืดหยุ่น สร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา มีความเชื่อมั่นและเป็นตัวของตัวเอง มีหลักวิชาการสามารถประยุกต์ใช้ได้ ติดต่อกับและทำงานร่วมกับผู้อื่นให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การวิจัย

2.1 ความหมายของการวิจัย

ระวีวรรณ ชินะตระกูล (2545, หน้า 1) กล่าวว่า การวิจัย หมายถึง การนำระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการหาข้อเท็จจริงทางการศึกษา ซึ่งช่วยพัฒนาแนวความคิดและทฤษฎีทางวิชาการหรือค้นหาข้อมูลเหตุแห่งปัญหา เพื่อให้สามารถประยุกต์หลักวิชาและประสบการณ์ กำหนดเป็นข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป มหาวิทยาลัยมีงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ หรือนำไปใช้ประโยชน์ในระดับชาติหรือระดับนานาชาติ ให้เงินสนับสนุนกับอาจารย์ในการจัดทำงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ภายในและภายนอกสถาบัน

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 9) กล่าวว่า การวิจัย หมายถึง เครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี ทั้งการนำกระบวนการวิจัยมาใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะการปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยเป็นแนวทางหนึ่งที่คุณสอนและผู้บริหารสามารถนำไปปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษาได้กล่าวถึง มาตรา 25 (5) ระบุให้ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถใช้การวิจัยเพื่อศึกษาเรื่องที่น่าสนใจและต้องการหาความรู้ใหม่ หรือต้องการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น การวิจัยจึงสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้กระบวนการคิด การจัดการ หาเหตุผลในการตอบปัญหาและรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไข

จันทรานี สงวนนาม (2545, หน้า 151) กล่าวว่า การวิจัย หมายถึง การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเป็นกระบวนการที่น่าเชื่อถือ และระบบในการแสวงหาคำตอบ เพราะเป็นการคิดค้นและพัฒนาที่เป็นการแก้ปัญหาในสภาพการณ์ที่เป็นจริงในชั้นเรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้เชิงวิทยาศาสตร์ ที่มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การแสวงหาคำตอบจากปัญหาและข้อสงสัยของครู เป็นการพัฒนาวัตกรรมการเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและการเรียนการสอนและมหาวิทยาลัยส่งเสริมให้มีบทความจากวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและปริญญาเอกได้รับการนำเสนอในการประชุม/สัมมนาวิชาการระดับชาติ ระดับนานาชาติ

กาญจนา วัฒนอายุ (2545, หน้า 83) กล่าวว่า การวิจัย หมายถึง กระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน โดยครู การพัฒนาทางเลือก ได้แก่ การพัฒนาวัตกรรมการ ซึ่งเป็นวิธีสอนหรือสื่อการเรียนรู้ โดยนำวิธีสอนหรือสื่อการเรียนรู้ไปทดลองใช้แล้ววิเคราะห์ผลและรายงานมหาวิทยาลัยมีการดำเนินพันธกิจด้านการวิจัยอย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และภายใต้จุดเน้นเฉพาะ ตามนโยบาย แผนงบประมาณ มีการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมคณาจารย์ นักวิจัยและบุคลากรให้มีสมรรถนะในการทำวิจัย

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ (2547) ด้านการวิจัย หมายถึง สถาบันอุดมศึกษามีการดำเนินการตามพันธกิจด้านการวิจัยอย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และภายใต้จุดเน้นเฉพาะโดยมีการดำเนินการตามนโยบาย แผน งบประมาณมีการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนคณาจารย์ นักวิจัย บุคลากรให้มีสมรรถนะในการทำวิจัย ส่งเสริมและสร้างเครือข่ายการทำวิจัยกับหน่วยงานภายนอกสถาบันเพื่อให้ได้ผลงานวิจัย ผลงานประดิษฐ์ และงานริเริ่มสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพ มีประโยชน์ สนองยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้ในวงกว้างและก่อให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณชน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การวิจัย หมายถึง การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเป็นกระบวนการที่น่าเชื่อถือ และระบบในการแสวงหาคำตอบ เพราะเป็นการคิดค้นและพัฒนาที่เป็นการแก้ปัญหาในสภาพการณ์ที่เป็นจริงในชั้นเรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้เชิงวิทยาศาสตร์ ที่มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การแสวงหาคำตอบจากปัญหาและข้อสงสัยของครู เป็นการพัฒนาวัตกรรมการเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและการเรียนการสอนและมหาวิทยาลัยส่งเสริมให้มีบทความจากวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและปริญญาเอกได้รับการนำเสนอในการประชุม/สัมมนาวิชาการระดับชาติ ระดับนานาชาติ หรือกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนโดยครู การพัฒนาทางเลือก

2.2 ความสำคัญของการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษา มีดังนี้

ณัฐพงษ์ เจริญทิพย์ (2543, หน้า 53) กล่าวว่า ความสำคัญองงานวิจัยไว้ว่า งานวิจัยเป็นงานที่สำคัญมากถือเป็นภารกิจหลักในสถาบันอุดมศึกษา ถ้าจะทำให้อุดมศึกษามี

ความก้าวหน้ากับคำว่าอุดมศึกษาจริงๆ จะต้องมิวิจัยเป็นตัวชี้หน้า นั่นคืองานวิจัยจะเป็นตัวการ เพื่อการได้ความรู้ใหม่ๆ เพื่อนำไปสอนในวงจรของการผลิตบัณฑิต วิจัยจะเป็นตัวส่งเสริมการให้บริการทางวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ

อาณัติ อภาภิรมย์ (2544, หน้า 40-41) กล่าวถึง ความสำคัญของงานวิจัยไว้ว่า งานวิจัยเป็นงานของสถาบันอุดมศึกษาโดยตรงในด้านผู้สอนมิใช่ถ้าแต่ละคนสอนได้ดีแล้วจะทำให้คุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยนั้นๆ ดีก็หาไม่ คุณภาพการศึกษาในมหาวิทยาลัยควรดูว่ามหาวิทยาลัยนั้นๆ มีแนวทฤษฎีและกฎเกณฑ์ทางวิชาการเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด และความเป็นเลิศทางวิชาการ ที่ไปสู่การวิจัยนี้ส่งผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ผลประโยชน์ทางอ้อมจะทำให้ผู้ที่ทำงานวิจัยอย่างสม่ำเสมอจะสามารถตามทันโลก และมีความสามารถในการที่จะรับความรู้ใหม่ๆ ได้อาจารย์ที่ขาดการวิจัย ไม่ว่าจะเก่งอย่างไรก็ตามจะขาดการติดต่อกับโลกภายนอก จะล้าหลังทางวิชาการและจะสอนหนังสือล้าหลังไปด้วย

สมใจ จิตพิทักษ์ (2544, หน้า 1) กล่าวถึง ความสำคัญของภารกิจด้านการวิจัยว่ามหาวิทยาลัยในสากลถือว่าการวิจัยเป็นภารกิจอย่างหนึ่งของมหาวิทยาลัยควบคู่กับภารกิจอื่นๆ เช่น การสอนเพื่อผลิตบัณฑิต และการเผยแพร่วิชาการสู่สังคมและถือว่าภารกิจด้านการวิจัยเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะบรรดามวลความรู้และหลักวิชาการที่จะใช้สอนหรือเผยแพร่สู่สังคมล้วนได้มาจากการวิจัย

นภา ศรีไพโรจน์ (2544, หน้า 20) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผลของการวิจัยช่วยให้เกิดความรู้ใหม่ ทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ
2. ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาได้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ
3. ผลการวิจัยช่วยให้เข้าใจปรากฏการณ์ และพฤติกรรมต่างๆ ได้ดีขึ้น และช่วยทำนายปรากฏการณ์ และพฤติกรรมต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพมากกว่าการคาดคะเนแบบสามัญสำนึก
4. ผลการวิจัยสามารถช่วยในด้านกำหนดนโยบาย และวางแผนต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง
5. ผลการวิจัยทำให้มีผลงานวิจัยเพิ่มมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยเสริมให้ทราบข้อเท็จจริงได้กว้างขวางขึ้น กระจ่างชัดยิ่งขึ้น
6. ผลการวิจัยช่วยในด้านการวินิจฉัยสั่งการ หรือตัดสินใจปัญหาได้อย่างถูกต้อง

พัฒน์ น้อยแสงศรี (2547, หน้า 40) กล่าวว่า งานวิจัยจะมีความสำคัญยิ่ง ดังนั้นมหาวิทยาลัยควรจัดพิมพ์เผยแพร่งานวิจัยให้แพร่หลายอย่างน้อยในกลุ่มบุคคลที่ทำงานวิจัยแขนงเดียวกัน เพื่อให้เกิดการแปลเอกสารงานวิจัยเป็นภาษาไทย เพื่อให้ผลงานวิจัยออกไปสู่คนส่วนใหญ่ ควรจัดให้มีศูนย์ประมวลเอกสารการวิจัยให้บริการแก่ผู้สนใจจะศึกษาค้นคว้าผลงานวิจัยต่างๆ ในการเผยแพร่ ผลงานวิจัยนั้นควรพยายามใช้ภาษาที่คนส่วนใหญ่จะเข้าใจได้

ง่าย ดังนั้น จะเห็นได้ว่าภารกิจด้านการวิจัยเป็นภารกิจในการแสวงหาความรู้และการสร้างความรู้ใหม่ และเป็นส่วนที่สัมพันธ์กับการเรียนการสอนและการใช้บริการทางวิชาการ

วิเชียร เกตุสิงห์ (2549, หน้า 118-119) กล่าวถึง ความสำคัญของการวิจัยไว้ว่า การวิจัยมีความสำคัญต่อการสนับสนุนงานวางแผนนโยบายและแผนการศึกษา เพราะการวางแผนที่ดีจะต้องอาศัยข้อมูลจากการวิจัยประกอบด้วย นอกจากนี้ผลการวิจัยยังช่วยงานบริหารการศึกษาอีกด้วย นั่นคือ ถ้าผู้บริหารการศึกษาใช้ผลการวิจัยเป็นประโยชน์ในการพิจารณาตัดสินใจจะทำให้การตัดสินใจหรือสิ่งการมีโอกาสผิดพลาดน้อยลงหรือไม่ผิดพลาดเลย

วิเวก ปางพุทธิพงศ์ (2549, หน้า 7) กล่าวว่า การวิจัยนอกจากจะมีบทบาทต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ ยังมีประโยชน์และความสำคัญต่อการแก้ปัญหา และนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุดในการขอเลื่อนตำแหน่งครู อาจารย์ ในระดับต่างๆ เช่น ในระดับมหาวิทยาลัย วิทยาลัย ในตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์ หรือในระดับมัธยมศึกษา จากตำแหน่งอาจารย์ 2 เป็นอาจารย์ 3 จำเป็นต้องมีผลงานวิจัยเป็นส่วนประกอบในการพิจารณา

จรัส สุวรรณเวลา, และคนอื่นๆ (2550, หน้า 139-140) กล่าวถึง ความสำคัญของการวิจัยไว้ว่า งานวิจัยเป็นหน้าที่หลักของสถาบันอุดมศึกษา ผู้บริหารจึงควรสนับสนุนงานวิจัยอย่างมีเป้าหมายเพื่อให้คณาจารย์ของสถาบันมีความคิดสร้างสรรค์ มีความรู้ใหม่ที่จะแก้ไขปัญหาของสังคม และใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาเป็นผู้มีปัญญา ซึ่งอาจจะกระทำได้โดยการเพิ่มจำนวนอาจารย์นักวิจัยและคุณภาพการวิจัย เช่น จัดสรรทุนวิจัยให้อาจารย์ได้มีโอกาสทำการวิจัยตามเป้าหมาย และทิศทางที่มหาวิทยาลัยกำหนด สร้างทีมงานวิจัยเพื่อเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ ให้ผู้มีประสบการณ์น้อยได้เรียนรู้จากหัวหน้าทีมงานที่มีศักยภาพสูง จัดการฝึกอบรมกระบวนการวิจัยทั้งในระดับพื้นฐานและระดับดำเนินการ ให้กับกลุ่มอาจารย์ตามความเหมาะสมโดยอาจมีการอบรมในระดับหลักการพื้นฐานเป็นส่วนรวม ซึ่งเป็นโอกาสให้อาจารย์จากหลายสาขาได้มารู้จักแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน เพื่อสนับสนุนการวิจัยและสหสาขาวิชาหรือการฝึกอบรมเฉพาะด้าน เช่น การเขียนโครงการวิจัยเพื่อขอทุนควรใช้เครื่องมือวิเคราะห์ต่างๆ นอกจากนี้แล้วยังควรมีนโยบายส่งเสริมเจตคติของอาจารย์ในการวิจัย เช่น ดำเนินการให้อาจารย์ตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยที่ส่งเสริมการสอน จัดประชุมทางวิชาการเพื่อเสนอผลงานวิจัย สร้างเสริมบรรยากาศการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการวิจัยไว้ว่า งานวิจัยเป็นงานที่สำคัญมากถือเป็นภารกิจหลักในสถาบันอุดมศึกษา ถ้าจะทำให้อุดมศึกษามีความก้าวหน้ากับคำว่าอุดมศึกษาจริงๆ จะต้องมีการวิจัยเป็นตัวชี้หน้า นั่นคืองานวิจัยจะเป็นตัวการเพื่อการได้ความรู้ใหม่ๆ เพื่อนำไปสอนในวงจของการผลิตบัณฑิต วิจัยจะเป็นตัวส่งเสริมการให้บริการทางวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ และงานวิจัยเป็นหน้าที่หลักของสถาบันอุดมศึกษา ผู้บริหารจึงควรสนับสนุนงานวิจัยอย่างมีเป้าหมายเพื่อให้คณาจารย์ของสถาบันมีความคิดสร้างสรรค์ มีความรู้ใหม่ที่จะ

แก้ไขปัญหาของสังคม และใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาเป็นผู้มีปัญญา ซึ่งอาจจะกระทำได้โดยการเพิ่มจำนวนอาจารย์นักวิจัยและคุณภาพการวิจัย

2.3 องค์ประกอบของการวิจัยที่มีคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา

แผนพัฒนาการศึกษาระยะยาว พ.ศ. 2551-2565 (2552, มีนาคม, 25) กล่าวว่า สถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในภารกิจด้านด้านวิจัยเพื่อความเป็นเลิศและมีคุณภาพมาตรฐานของสถาบันมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ภารกิจด้านการวิจัยต้องมุ่งเน้นความเป็นเลิศและความสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

2. การวิจัยต้องเป็นทั้งการวิจัยพื้นฐาน เพื่อรองรับความสามารถในการพึ่งตนเองของประเทศในระยะยาว และการวิจัยประยุกต์เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการสร้างสมทรัพย์สินทางปัญญา และอุตสาหกรรมสมัยใหม่ และการวิจัยเพื่อประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรและการฟื้นฟูและอนุรักษ์สภาพแวดล้อม เป็นต้น

3. สถาบันอุดมศึกษาควรขยายบทบาทด้านการวิจัยเชิงนโยบาย เพื่อศึกษาผลกระทบของการพัฒนา และชี้แนะรูปแบบที่เหมาะสมของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่จะเอื้อประโยชน์สูงสุดต่อเศรษฐกิจสังคม และสภาพแวดล้อม

เจลีเยว บุรีภักดี, และคนอื่นๆ (2544, หน้า 165) กล่าวว่า การวิจัยที่ตีผลที่ได้จากการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษา มีมากมายหลายด้านมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. อาจารย์ที่ทำวิจัยจะมีหลักวิชาด้านทฤษฎีและข้อมูล สำหรับใช้สอนนิสิตนักศึกษาเพิ่มขึ้น ตลอดจนเผยแพร่สู่สังคม

2. หลักวิชาที่ถูกสร้างขึ้นโดยการวิจัยเหล่านั้น เมื่อพิมพ์ขึ้นไว้เป็นเล่มจะช่วยให้นักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองไม่ต้องรอกการบรรยายจากอาจารย์อย่างเดียว

3. การวิจัยบางเรื่องสามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาหรือการพัฒนาประเทศ

4. อาจารย์ผู้มีผลงานวิจัยย่อมมีความก้าวหน้าทางอาชีพโดยเฉพาะการเลื่อนตำแหน่งสามารถเลื่อนได้สะดวกถ้ามีผลงานวิจัย

5. สถาบันย่อมได้รับชื่อเสียงและเกียรติภูมิจากผลงานวิจัยของอาจารย์และของสถาบัน ซึ่งความสำคัญของการกิจการวิจัยของอาจารย์นั้น นอกจากเป็นภาระหน้าที่ที่อาจารย์จะต้องทำ และเป็นภาระหน้าที่ของสถาบันที่จะต้องสนับสนุนส่งเสริมแล้ว การวิจัยจะชักจูงอาจารย์ที่มีความสามารถเข้ามาร่วมสถาบันได้โดยง่ายและชักจูงบุคคลภายนอกให้ความช่วยเหลือสถาบันมากขึ้น ทำให้มาตรฐานการศึกษาสูงขึ้น เป็นที่ตระหนักชัดว่า คุณภาพและชื่อเสียงของสถาบันอุดมศึกษานั้น นอกจากคุณภาพของบัณฑิตที่เป็นผลผลิตของสถาบันแล้ว ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับคุณภาพและผลิตภาพของการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษานั้นๆ ด้วย

สรุปได้ว่า สถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในภารกิจด้านด้านวิจัยเพื่อความเป็นเลิศและมีคุณภาพมาตรฐานของสถาบันมีองค์ประกอบ ดังนี้คือ ภารกิจด้านการวิจัยต้องมุ่งเน้นความเป็นเลิศและความสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การวิจัยต้องเป็นทั้งการวิจัยพื้นฐาน เพื่อรองรับความสามารถในการพึ่งตนเองของประเทศในระยะยาว และการวิจัยประยุกต์เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการสร้างสมทรัพย์สินทางปัญญา และอุตสาหกรรมสมัยใหม่ และการวิจัยเพื่อประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรและการฟื้นฟูและอนุรักษ์สภาพแวดล้อม เป็นต้น และสถาบันอุดมศึกษาควรขยายบทบาทด้านการวิจัยเชิงนโยบาย เพื่อศึกษาผลกระทบของการพัฒนา และชี้แนะรูปแบบที่เหมาะสมของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่จะเอื้อประโยชน์สูงสุดต่อเศรษฐกิจสังคม และสภาพแวดล้อม

3. การบริการวิชาการแก่สังคม

3.1 ความหมายของการบริการวิชาการแก่สังคม

รัตนา สุขปรกติ (2542, หน้า 20) กล่าวว่า การบริการวิชาการแก่สังคม หมายถึง งานบริการทางวิชาการแก่ชุมชน ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย งานให้คำปรึกษาหรือแนะนำเกี่ยวกับงานวิจัยและเทคโนโลยีใหม่ๆ งานสัมมนาดำเนินการจัดกิจกรรมหรือโครงการบริการวิชาการและวิชาชีพที่ตอบสนองความต้องการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของสังคม ชุมชน ประเทศชาติ ประชุมปรึกษาและฝึกอบรม และบริการอื่นๆ เช่น ออกแบบ วางแผน แปลความ สำนวจและวิเคราะห์ อาจารย์ในมหาวิทยาลัยจัดงานประชุมเชิงปฏิบัติการ งานจัดนิทรรศการหรือแสดงผลงานด้านต่างๆ และเผยแพร่หรือถ่ายทอดความรู้ด้วยการบรรยายหรือปาฐกถารวมถึงการจัดหลักสูตรอบรมระยะสั้น

กิติมา ปรกติติก (2542, หน้า 237) กล่าวว่า การบริการวิชาการแก่สังคม หมายถึง การดำเนินงานของอาจารย์ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ได้แสดงความคิดเห็น อาจารย์ในมหาวิทยาลัยได้รับเชิญให้เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ภายนอกสถาบัน เช่น เป็นกรรมการวิชาการ หรือกรรมการวิชาชีพในระดับชาติ นานาชาติร่วมตัดสินใจ ทั้งในด้านกระบวนการในการวางแผน การควบคุม การประสานงาน การจัดบุคลากร การเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชน และโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าไปพร้อมๆ กัน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543, หน้า 2) กล่าวว่า การบริการวิชาการแก่สังคม หมายถึง มหาวิทยาลัยสามารถเป็นแหล่งให้บริการวิชาการและวิชาชีพที่ได้รับการยอมรับระดับชาติ ระดับนานาชาติ จัดแนะแนวหลักสูตรการเรียนการสอนครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทั้งในวงกว้างและกลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงทั้งในและต่างประเทศ กระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ตั้งแต่การกำหนดนโยบายการวางแผน การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลการสอน เพื่อให้เป็นไป

ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และจุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ดำเนินการจัดกิจกรรมบริการวิชาการที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2549, หน้า 12) กล่าวว่า การบริการวิชาการแก่สังคม หมายถึง การเผยแพร่ความรู้ เป็นการเผยแพร่ความรู้แก่บุคคลภายนอกรั้วสถาบันอุดมศึกษา ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นผ่านทางวิทยุ โทรทัศน์ การบรรยาย การอภิปรายต่างๆ การจัดพิมพ์หนังสือเผยแพร่ และการที่อาจารย์ นักศึกษา ออกไปชนบท หมู่บ้าน และชนชนนอกสถาบัน และการให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือ เป็นการให้ความรู้ที่มีอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาไปช่วยแก้ปัญหาชุมชน เช่น เป็นวิทยากร เป็นกรรมการ เป็นที่ปรึกษา องค์การรัฐวิสาหกิจหรือบริษัทเอกชน รวมทั้งการบริการด้านการวิจัย นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือในการแก้ปัญหาชุมชนรูปแบบนี้ เป็นอยู่ในประเทศกำลังพัฒนา เช่น ถ่ายอาสาพัฒนา โครงการพัฒนาลุ่มแม่น้ำกลอง โครงการโรงเรียนนครศาสตร์อุปถัมภ์ และเพื่อการปรับสมรรถภาพของบุคคลในหน่วยงานต่างๆ งานด้านนี้เป็นงานฝึกอบรม สัมมนา การจัดการประชุมต่างๆ ซึ่งเป็นที่นิยมทั่วไป

ปฐม มณีโรจน์ (2549, หน้า 22-23) กล่าวว่า การบริการวิชาการแก่สังคม หมายถึง ความสามารถของมหาวิทยาลัยหรือองค์การการศึกษานั้นๆ ในการที่จะสร้างรับ หรือ ถ่ายทอดความรู้เพื่อพัฒนาบุคคล และสิ่งแวดล้อม

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ (2547) ด้านการให้บริการวิชาการแก่สังคม หมายถึง สถาบันอุดมศึกษามีการให้บริการทางวิชาการที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทั้งในวงกว้าง และกลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงทั้งใน และต่างประเทศ ซึ่งอาจให้บริการโดยใช้ทรัพยากรร่วมกันทั้งในระดับสถาบันและระดับบุคคลได้ในหลายลักษณะ เช่น การให้คำปรึกษา การศึกษาวิจัย การค้นคว้าเพื่อแสวงหาคำตอบให้กับสังคม การให้บริการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นต่างๆ การจัดให้มีการศึกษาต่อเนื่องบริการแก่ประชาชนทั่วไป การให้บริการทางวิชาการนี้สามารถจัดในรูปแบบของการให้บริการแบบให้เปล่าหรือเป็นการให้บริการพาณิชย์ให้ผลตอบแทนเป็นรายได้หรือข้อมูลย้อนกลับมาพัฒนาและปรับปรุงเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม หมายถึง สถาบันอุดมศึกษามีการให้บริการทางวิชาการที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทั้งในวงกว้าง และกลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงทั้งในและต่างประเทศ สถาบันอุดมศึกษาดำเนินการจัดกิจกรรม วิชาการและวิชาชีพเพื่อตอบสนองความต้องการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของสังคม ชุมชน ประเทศชาติ ซึ่งอาจให้บริการโดยใช้ทรัพยากรร่วมกันทั้งในระดับสถาบันและระดับบุคคลได้ในหลายลักษณะ อาทิ อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาดำเนินการให้คำปรึกษา เป็นกรรมการวิชาการ จัดแนะแนวหลักสูตร บริการฝึกอบรมระยะสั้น การศึกษาวิจัย การค้นคว้าเพื่อแสวงหาคำตอบให้กับสังคม การให้บริการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นต่างๆ การจัดให้มีการศึกษาต่อเนื่องบริการแก่ประชาชนทั่วไปเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน ประเทศชาติ

การให้บริการทางวิชาการนี้ สามารถจัดในรูปแบบของการให้บริการแบบให้เปล่าหรือเป็นการให้บริการเชิงพาณิชย์ที่ให้ผลตอบแทนเป็นรายได้หรือเป็นข้อมูลย้อนกลับมาพัฒนาและปรับปรุง เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่

3.2 ความสำคัญของการบริการวิชาการแก่สังคมของสถาบันอุดมศึกษา

สายหยุด จำปาทอง (2542, หน้า 7) กล่าวว่า ความสำคัญของการบริการวิชาการควรเน้นบริการที่ส่งเสริม และพัฒนาความรู้บุคลิกภาพ และประสิทธิภาพหรือคุณภาพ ของประชาชนให้มาก นับว่าเป็นการจัดเพื่อสวัสดิการสังคมอย่างแท้จริงโดยมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาตนเอง

ลีลา สนิทานเคราะห์ (2544, หน้า 20) กล่าวว่า ภารกิจด้านการบริการวิชาการแก่สังคม นั้นเป็นภารกิจหลักทางวิชาการประการหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษาซึ่งการบริการวิชาการแก่สังคม ชุมชนมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. การให้บริการชุมชนควรเป็นโครงการหรือปฏิบัติการที่มีกำหนดเวลา ค่อนข้างจะแน่นอน เช่น โครงการพัฒนาต่างๆ
2. การให้บริการชุมชนที่เป็นโครงการอบรม เพื่อให้ความรู้ทางวิชาการแก่บุคคล โดยมีโครงการอบรมและกำหนดเวลาที่ค่อนข้างจะแน่นอนและอาจมีการให้วุฒิบัตรหรือประกาศนียบัตร
3. การให้บริการชุมชนที่ทำเป็นครั้งคราว ให้แก่หน่วยราชการหรือเอกชน เช่น การบรรยาย การแสดงนิทรรศการ การจัดประชุม การจัดสัมมนา เป็นต้น

ชูชีพ พุทธประเสริฐ (2545, หน้า 24) กล่าวว่า การบริการวิชาการแก่สังคมของสถาบันอุดมศึกษา มีความสำคัญ ดังนี้ คือ

1. การศึกษา ค้นคว้าทางวิชาการ และรวบรวมข้อมูล เพื่อบริการวิชาการที่มีประสิทธิภาพ
2. การเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชนและสังคม โดยใช้สื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เอกสารและสิ่งพิมพ์ การจัดนิทรรศการ การสาธิต
3. การบริการให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาเช่น บริการสื่อ และนวัตกรรม การเป็นที่ปรึกษาในด้านต่างๆ
4. การเข้าร่วมแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนและสังคม ในลักษณะต่างๆ เช่น รับผิดชอบโครงการโดยตรง การมีส่วนร่วม และการเป็นผู้ประสานงาน
5. การพัฒนาบุคลากรให้กับหน่วยงานต่างๆ เช่น การจัดบรรยาย อภิปรายประชุม สัมมนา และฝึกอบรม

แผนอุดมศึกษาระยะยาว (พ.ศ. 2533-2547) ได้กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของทบวงมหาวิทยาลัยให้ทบวงมหาวิทยาลัยในภารกิจด้านการบริการวิชาการแก่สังคมมีความสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. การกิจด้านการบริการวิชาการควรมีเป้าหมายสำคัญ เพื่อพัฒนาสภาพสังคม สาธารณเทศและสังคมแห่งการเรียนรู้ ที่จะเป็พื้นฐานที่แข็งแกร่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการป้องกันแก้ไขปัญหาลังคมต่างๆ

2. องค์การบริการวิชาการรูปแบบใหม่ๆ ควรได้รับการพัฒนาขึ้น เช่น องค์การการศึกษาต่อเนื่อง องค์การบริการสาธาณเทศ อุทยานวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

3. งานบริการวิชาการในระยะยาวควรเป็นกิจกรรมที่สามารถเลี้ยงตนเองหรือเป็นแหล่งรายได้เพิ่มเติมของสถาบัน นอกจากนี้กิจกรรมบริการวิชาการบางประเภทยังอาจมีการร่วมลงทุนและดำเนินการกับภาคเอกชนของไทย และต่างประเทศมากยิ่งขึ้นในอนาคต

4. ควรมีการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา กับองค์กรต่างๆ ภายนอกในการดำเนินการให้บริการวิชาการรูปแบบต่างๆ แก่หน่วยงานและประชาชน รวมถึงความร่วมมือกับองค์กรวิชาการวิชาชีพต่างๆ และองค์กรต่างประเทศ

พัฒน์ น้อยแสงศรี (2547, หน้า 98-101) กล่าวว่า การกิจอีกด้านของมหาวิทยาลัยก็คือ การกิจด้านการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ซึ่ง มหาวิทยาลัยจำเป็นต้องให้บริการทางวิชาการแก่สังคมเพื่อการเพิ่มพูนประสบการณ์ของคณาจารย์และการเรียนรู้ของนักศึกษาที่ออกไปปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม และเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการของมหาวิทยาลัยโดยส่วนรวม การให้บริการทางวิชาการแก่สังคมเป็นการบุกเบิกในกิจการบางอย่างเพื่อเปิดโอกาสให้มหาวิทยาลัยได้เรียนรู้สภาพความเป็นจริงของสังคมภายนอกด้วยตนเอง เพื่อเปรียบเทียบกับหลักวิชาและทำให้สังคมภายนอกยอมรับรวมมหาวิทยาลัยเป็นสถาบันสังคม มิใช่สถาบันศักดิ์สิทธิ์ห่างไกลจากคนทั้งปวง การให้บริการทางวิชาการแก่สังคมเป็นการระดมสรรพกำลังเพื่อพัฒนาชุมชน เป็นโอกาสให้นักศึกษามีโอกาสฝึกฝนความมีน้ำใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่นให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม การให้บริการทางวิชาการแก่สังคมควรมุ่งเพื่อสนองความจำต้องการของสังคมและแก้ปัญหาให้แกสังคม มหาวิทยาลัยควรพิจารณาวางขอบข่ายของการให้บริการทางวิชาการทั้งในระดับสถาบันและระดับบุคคลในอยู่ในขอบเขตอันเหมาะสม ในการให้บริการควรถือหลักการรับและให้ คือการทำงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับสังคมมิใช่เป็นการให้หรือรับเพียงอย่างเดียว

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการบริการวิชาการควรเน้นบริการที่ส่งเสริม และพัฒนาความรู้บุคลิกภาพ และประสิทธิภาพหรือคุณภาพของประชาชนให้มาก นับว่าเป็นการจัดเพื่อสวัสดิการสังคมอย่างแท้จริงโดยมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาตนเอง

3.3 องค์ประกอบของการบริการวิชาการแก่สังคมที่มีคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา

วสันต์ ชีวะสาธน์ (2549, หน้า 108) กล่าวว่า ได้จำแนกองค์ประกอบของการบริการวิชาการแก่สังคม มีดังนี้

1. ด้านการศึกษาทั่วไปซึ่งเป็นความรู้พื้นฐาน เช่น การอ่านออกเขียนได้ เข้าใจเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และสภาวะแวดล้อมทั่วไป

2. ด้านการศึกษาเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของครอบครัว ได้แก่ อนามัย โภชนาการ คหกรรม การเลี้ยงดูเด็ก และการวางแผนครอบครัว

3. ด้านการศึกษาเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชน ได้แก่ การปกครองท้องถิ่น

4. ความรู้เพื่อการประกอบอาชีพ ได้แก่ การพัฒนาความรู้ และลักษณะเฉพาะอย่างในการประกอบอาชีพสัมพันธ์กับความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและความต้องการของสังคม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน

ไพฑูริย์ สินลารัตน์ (2549, หน้า 17) กล่าวว่า สำหรับลักษณะของการให้บริการวิชาการแก่สังคมนั้น ได้กล่าวว่า งานบริการวิชาการแก่สังคมของไทยมีองค์ประกอบแยกได้เป็น 4 ลักษณะใหญ่ๆ คือ การเผยแพร่ความรู้ การให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือ การร่วมมือในการแก้ปัญหาชุมชน และการปรับปรุงสมรรถภาพของบุคลากรในหน่วยงานต่างๆ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการให้บริการทางวิชาการแก่สังคมนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมภายนอกมหาวิทยาลัยแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ของอาจารย์และนักศึกษาด้วย

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการบริการวิชาการแก่สังคมของสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ ด้านการศึกษาทั่วไปซึ่งเป็นความรู้พื้นฐาน เช่น การอ่านออกเขียนได้ เข้าใจเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และสภาวะแวดล้อมทั่วไป ด้านการศึกษาเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของครอบครัว ได้แก่ อนามัย โภชนาการ คหกรรม การเลี้ยงดูเด็ก และการวางแผนครอบครัว ด้านการศึกษาเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชน ได้แก่ การปกครองท้องถิ่น และด้านความรู้เพื่อการประกอบอาชีพ ได้แก่ การพัฒนาความรู้ และลักษณะเฉพาะอย่างในการประกอบอาชีพสัมพันธ์กับความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและความต้องการของสังคม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน

4. การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

4.1 ความหมายของการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

สุขุม สวาสดิ์ (2543, หน้า 11-14) กล่าวว่า การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม หมายถึง มหาวิทยาลัยสนับสนุนให้ผู้เรียนและบุคลากรของสถาบันได้รับการปลูกฝังให้มีความรู้ ตระหนักถึงคุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรม ได้รับการปลูกฝังเกิดความซาบซึ้งและมีสุนทรียะต่อศิลปะและวัฒนธรรมของชาติสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องจรรโลงความดีงามในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพและวิถีชีวิตที่พึงปรารถนาได้

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, (2543, หน้า 101-102) กล่าวว่า การทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม หมายถึง การทรงไว้ซึ่งความเจริญงอกงาม ความเจริญงอกงามในที่นี้ หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์กระทำขึ้น สร้างขึ้น ไม่ได้หมายถึงสิ่งที่มีเองเป็นของตามธรรมชาติ มนุษย์มีชีวิต ทุกสิ่งที่มนุษย์กระทำจึงเป็นเรื่องของชีวิต เพื่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งสิ้น เพื่อให้ชีวิต

เจริญงอกงามดำรงอยู่ได้และควรจะอยู่ดีด้วย วัฒนธรรมในความหมายสมบูรณ์จึงหมายถึง วิถีชีวิต “คือหนทางที่ชีวิตดำเนินไป” ส่วนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมนั้น การศึกษาเป็นกลไกที่สำคัญประการหนึ่งของสังคมในการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งสืบทอดไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง การศึกษาต้องนำเอาวัฒนธรรมซึ่งก็คือความรู้ ความคิด ประสบการณ์ ศิลปะวิทยาการ ตลอดจนคุณค่าต่างๆ ที่มนุษย์สร้างสมไว้มาพิจารณาให้เข้าใจจนเกิดการยอมรับ สืบทอด อนุรักษ์ พัฒนา และเสริมสร้างเอกลักษณ์ศิลปะและวัฒนธรรม ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัยให้เหมาะสม มหาวิทยาลัยมีแผน งบประมาณ นโยบายในการอนุรักษ์ พัฒนา และสร้างเสริมเอกลักษณ์ ศิลปะและวัฒนธรรม

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2544, หน้า 9) กล่าวว่า การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม หมายถึง มหาวิทยาลัยสนับสนุนส่งเสริมให้มีการจัดโครงการหรือกิจกรรมในการอนุรักษ์ พัฒนา และเสริมสร้างเอกลักษณ์ ศิลปะและวัฒนธรรม ส่งเสริมให้นักศึกษาเข้าร่วมโครงการในการอนุรักษ์ พัฒนา และสร้างเสริมเอกลักษณ์ ศิลปะและวัฒนธรรม

พิทยา สายหนู (2546, หน้า 54-55) กล่าวว่า การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม หมายถึง ศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณี คือ ให้ความหมายแบบอย่างชีวิตที่เป็นมาและอาจมีค่าส่งเสริมการพัฒนาชีวิตและสังคมอย่างเหมาะสมตามพื้นฐานดั้งเดิม การฝึกกำลังสร้างชาติ บ้านเมือง ศิลปวัฒนธรรมเช่นนี้อาจต้องพิจารณาเป็นพิเศษว่าจะมีการสอน การวิจัย เก็บรักษาหรือส่งเสริมกันในลักษณะใด จึงจะให้ประโยชน์สอดคล้องกับเจตนารมณ์ และนโยบายของการพัฒนาอย่างเหมาะสมถูกต้อง มหาวิทยาลัยมีการดำเนินการปรับปรุงศิลปะและวัฒนธรรมของชาติทั้งในระดับหน่วยงานและระดับสถาบัน มีระบบและกลไกในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ศิลปะและวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนโดยตรงหรือโดยอ้อม

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ (2547) ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม หมายถึง สถาบันอุดมศึกษามีการดำเนินการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติทั้งในระดับหน่วยงานและระดับสถาบัน มีระบบและกลไกในการส่งเสริมสนับสนุนให้ศิลปะและวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนโดยตรงหรือโดยอ้อมเพื่อให้ผู้เรียนและบุคลากรของสถาบันได้รับการปลูกฝังให้มีความรู้ ตระหนักถึงคุณค่าเกิดความซาบซึ้งและสุนทรีย์ต่อศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องจรรโลงความดีงามในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพมีวิถีชีวิตที่ปรารถนาและเรียนรู้วิธีการจัดการวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่ไม่พึงปรารถนาได้ สถาบันมีการควบคุมการดำเนินงานด้านนี้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพตามเป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบัน

สรุปได้ว่า ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม หมายถึง สถาบันอุดมศึกษามีการดำเนินการปรับปรุงศิลปะและวัฒนธรรมของชาติทั้งในระดับหน่วยงานและระดับสถาบันมีการส่งเสริมให้มีการจัดโครงการหรือกิจกรรมในการอนุรักษ์ พัฒนา และเสริมสร้างเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรม มีงบประมาณ นโยบายในการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรม มีระบบและกลไกใน

การส่งเสริมและสนับสนุนให้ศิลปะและวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน โดยตรงหรือโดยอ้อม เพื่อให้ผู้เรียนและบุคลากรของสถาบันได้รับการปลูกฝังให้มีความรู้ ตระหนักถึงคุณค่า เกิดความซาบซึ้งและมีสุนทรีย์ต่อศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องจรรโลงความดีงามในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ มีวิถีชีวิตที่ปรารถนา และเรียนรู้วิธีการจัดการวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่ไม่พึงปรารถนาได้ สถาบันมีการควบคุมการดำเนินงานด้านนี้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพตามเป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมของสถาบัน

4.2 ความสำคัญของการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษา มีดังนี้

สุปาณี พัทธราช (2543, หน้า 7-11) กล่าวว่า ในส่วนของสถาบันอุดมศึกษา เอกชนนั้น ได้ศึกษาบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มีความสำคัญต่อการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ ตามทัศนะของผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา และพบว่าวัตถุประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนใหญ่ได้ วัฒนธรรมและการทำนุบำรุง วัฒนธรรมของชาติ ส่วนในด้านหลักสูตรนั้นมีวิชาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยโดยจัดอยู่ใน หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ วิชาภาษาไทย วัฒนธรรมไทย สังคตินิยมและศิลปะนิยม ซึ่งเป็น วิชาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมสาขามนุษยศาสตร์ ศิลปะ คหกรรมศิลป์ กีฬาและนันทนาการ ตามลำดับ สถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย โดยมีชมรมต่าง ๆ ดำเนินการจัดกิจกรรม แบ่งกิจกรรมที่จัดออกเป็น 4 ลักษณะ คือ กิจกรรมเกี่ยวกับ ขนบธรรมเนียมประเพณี เทศกาลและวันนักขัตฤกษ์ กิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้าน กิจกรรมเกี่ยวกับด้านหลักฐานทางวัฒนธรรม สำหรับลักษณะงานในการจัดกิจกรรมเพื่อทำนุ บำรุงวัฒนธรรมของชาติของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนนั้น ผู้บริหารและอาจารย์มีความคิดเห็น ว่า กิจกรรมที่ปฏิบัติอยู่จริงมากที่สุดคือ การจัดการแสดงหรือนิทรรศการ ส่วนนักศึกษามีความ คิดเห็นว่า กิจกรรมที่ปฏิบัติอยู่จริงมากที่สุด การจัดอภิปรายหรือปาฐกถา กิจกรรมที่ผู้บริหาร ต้องการให้มีมากที่สุดคือ การจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย ส่วนอาจารย์กับนักศึกษา ต้องการให้มีกิจกรรมการจัดการแสดงหรือนิทรรศการมากที่สุดส่วนวิธีดำเนินการงานนั้น ผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นว่า วิธีดำเนินการที่ปฏิบัติอยู่จริงมากที่สุดคือ การ ดำเนินงานเองเป็นเอกเทศ และวิธีดำเนินการที่ผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษาต้องการให้มีมาก ที่สุดคือ การร่วมมือกับสถาบัน องค์กรและหน่วยงานของรัฐ สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับ บทบาทที่เป็นจริง และบทบาทที่คาดหวังนั้น ผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นว่า บทบาทที่เป็นจริงแตกต่างจากบทบาทคาดหวัง โดยมีความคาดหวังเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อ การทำนุบำรุงวัฒนธรรมของชาติของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในระดับที่สูงกว่าบทบาทที่ปฏิบัติ อยู่จริงตั้งเจ้าหน้าที่ส่วนในเรื่องของแนวทางในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในเขตภาคใต้

วัลลภา เทพหัสดิน (2543, หน้า 40) กล่าวว่า ความสำคัญและบทบาทด้าน การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเป็นภารกิจหนึ่งของมหาวิทยาลัย ซึ่ง

จะส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักในคุณค่าของสิ่งที่บรรพบุรุษได้สะสม ไว้ทั้งในด้านศิลปะ วัฒนธรรม วรรณคดี ขนบประเพณีไทย อันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ มหาวิทยาลัยได้มีทั้งถาวรวัตถุที่เป็น แหล่งสะสมศิลปวัฒนธรรมของชาติและมีกิจกรรมประกอบที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกที่จะธำรงรักษาสິงที่ มนุษย์ในสังคมได้สร้างสรรค์ไว้ ก็ย่อมจะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าได้ เพราะคนที่มีความรัก ห่วงเห่นและภูมิใจในสิ่งที่คนในสังคมได้สร้างสรรค์ไว้ ย่อมทำให้ผู้นั้นเกิดความคิดที่จะพัฒนา สังคม และทำสิ่งที่มีประโยชน์ต่อสังคม และรักษาสิ่งที่สังคมสร้างไว้ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น อาจารย์ทำหน้าที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสำนึกในบทบาทของตนและช่วยกันธำรงรักษา และ ถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมแห่งชาติ ในลักษณะการให้คำปรึกษาหรือแนะนำ เป็นต้น

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2544, หน้า 55) กล่าวว่า ความสำคัญของการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม คือสำหรับในส่วนของมหาวิทยาลัยนั้น ได้กล่าวถึง บทบาทของมหาวิทยาลัยใน การสร้างเสริมวัฒนธรรมไว้ว่าวัฒนธรรมไม่ใช่ของเราโดยเฉพาะแต่เป็นของคนอื่นและรวมทั้งตัว เราด้วย ดังนั้นในการทำนุบำรุงและส่งเสริมต้องคำนึงว่า ผู้อื่นจะต้องการทำนุบำรุงกับเราด้วย หรือไม่ เขาเห็นด้วยกับเราหรือไม่ ต้องบ่งชี้ทำความเข้าใจให้คนอื่นเห็นว่าควรรักษา ให้ทุกคน เห็นความสำคัญมีความรู้สึกว่าเป็นของเขาและควรรักษา ในการรักษาเขาย่อมมีส่วนร่วมด้วย เมื่อทำได้เช่นนี้ย่อมประสบผลได้ง่าย การศึกษาจะมีบทบาทว่าสิ่งนั้น สิ่งนี้ ควรรักษาไว้เท่าใด ชี้ให้เห็นว่ามีความสำคัญและดิงามอย่างไร ให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกว่าเป็นของตนเอง ให้เห็น เหตุผลของวัฒนธรรม ดังนั้นภารกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมจึงเป็นภารกิจที่จะต้อง สร้างความเข้าใจให้แก่สังคมเพื่อให้เข้าใจถึงคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม เข้าใจเหตุผลและความ เป็นมา เพื่อการทำนุบำรุงรักษาต่อไป

4.3 องค์ประกอบของการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่มีคุณภาพของ สถาบันอุดมศึกษา มีดังนี้

อัจฉรา ภาณุรัตน์ (2540, หน้า 12) กล่าวว่า องค์ประกอบของการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม คือ การธำรงรักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรม เป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของ มหาวิทยาลัย เพราะวัฒนธรรมเป็นหลักที่ทำให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันโดยปกติสุข การ ถ่ายทอดวัฒนธรรมนั้น มีวิวัฒนาการสากล ซึ่งมีอิทธิพลถึงกันทั่วโลก และการรับวัฒนธรรม สากลมีทั้งผลดีผลเสียแก่วัฒนธรรมเดิมในสังคม จึงเป็นหน้าที่ของมหาวิทยาลัยซึ่งเป็น สถาบันอุดมศึกษาชั้นสูงและมีบทบาทเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง จะพิจารณาขอบข่ายของ ความเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมมิให้สูญเสียลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมเดิมไป

ทองจันทร์ หงส์ดารมภ์ (2546, หน้า 2) กล่าวว่า หน้าที่ของมหาวิทยาลัยกับ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมว่า การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเป็นหน้าที่หนึ่งของมหาวิทยาลัย ทุกแห่ง และได้มีการกล่าวถึงหน้าที่ของมหาวิทยาลัยนี้ทุกคราวที่กล่าวถึงหน้าที่ของ มหาวิทยาลัย เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือเอกสารงบประมาณก็ ได้กล่าวถึงหน้าที่นี้ไว้ การปฏิบัติของมหาวิทยาลัยจะเห็นว่ายังขาดนโยบายที่ชัดเจนเพื่อที่

คณาจารย์และนักศึกษาจะได้ดำเนินการได้ถูกต้อง มหาวิทยาลัยมีหน้าที่ผลิตกำลังคนระดับสูงของชาติออกไปทำหน้าที่ควบคุมชะตากรรมของชาติ ซึ่งหมายถึงการควบคุมชะตากรรมของวัฒนธรรมของชาติด้วย ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงมีภาระหน้าที่จำเป็นอีกประการหนึ่งที่จะต้องให้การศึกษาด้านวัฒนธรรมแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยทุกคน เพื่อหล่อหลอมให้บัณฑิตทุกคนเข้าใจประทับใจและซาบซึ้งในคุณค่าของวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยสามารถมีบทบาทในการทะนุบำรุงวัฒนธรรมซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

1. อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ มหาวิทยาลัยจะต้องทำหน้าที่เป็นศูนย์การศึกษา และอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติ และทำหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นท่านบักนมิให้วัฒนธรรมต่างชาติไหลเข้ามาเบียดบังวัฒนธรรมของชาติ หน้าที่ของมหาวิทยาลัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งได้แก่ การช่วยพัฒนาสังคมในการพัฒนานี้ หมายถึง การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมซึ่งต้องการใช้เทคโนโลยีมาช่วยอย่างมาก มหาวิทยาลัยจะต้องฉลาดพอที่จะทำงานให้ได้ผลทั้งสองอย่าง คือ ใช้เทคโนโลยีมาช่วยพัฒนาสังคมขณะเดียวกันต้องอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติให้ได้ด้วย ต้องพยายามให้การศึกษแก่นักศึกษาให้เข้าใจอย่างซาบซึ้งถึงคุณค่าของวัฒนธรรมก่อนที่จะได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมของชาติอื่นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ จะต้องอาศัยสื่อหลายอย่างช่วยกัน ห้องสมุดเป็นสื่อกลางการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของชาติอย่างดีเยี่ยม การพัฒนาปรับปรุงห้องสมุดให้มีหน่วยงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เป็นเรื่องที่มหาวิทยาลัยต้องส่งเสริมและสนับสนุน โดยที่ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยมีส่วนหนึ่งเก็บเทป วีดีโอ เทปภาพยนตร์ หรือจานเสียงที่สามารถเก็บรักษาเพลงไทยอมตะต่างๆ การแสดงละครนาฏศิลป์ของไทย ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยทุกท้องถิ่นทุกภาคไว้สำหรับอนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาค้นคว้า มหาวิทยาลัยควรมีพิพิธภัณฑ์สำหรับรวบรวมเก็บชิ้นส่วนโบราณวัตถุทรงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นและของชาติไว้ สำหรับศึกษาโบราณวัตถุบางชิ้นมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ควรแก่การศึกษาสมควรที่จะได้รับการเก็บดูแลรักษาให้คงอยู่ยาวนาน เพื่อประกาศความรุ่งเรืองของชนชาติไทยในพื้นที่ที่เราอาศัยอยู่

2. เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม นอกจากอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติแล้ว มหาวิทยาลัยยังต้องทำหน้าที่เผยแพร่อีกด้วย เพื่อกระจายความรู้และความเข้าใจในคุณค่าของศิลปะไทยให้แพร่กระจายออกไป ในลักษณะเช่นนี้มหาวิทยาลัยควรมีโรงละครของมหาวิทยาลัยเอง เพื่อประโยชน์ในการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ให้นักศึกษาและประชาชนที่อยู่รอบมหาวิทยาลัยได้ใช้ประโยชน์

3. การเรียนการสอน มหาวิทยาลัยจะต้องจัดหลักสูตรสำหรับศิลปวัฒนธรรมไทยเป็นหมวดวิชาพื้นฐานให้นักศึกษาทุกคนศึกษา พร้อมกับใช้อุปกรณ์ที่ศึกษา ซึ่งรวบรวมไว้ดังกล่าวในพิพิธภัณฑ์และห้องสมุดเป็นสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนนำออกไปทัศนศึกษานอกสถานที่ เพื่อโน้มน้าวจิตใจให้ใฝ่คิดในเรื่องศิลปวัฒนธรรมตลอดเวลาจะได้ผลตามที่หวังไว้

ลิปพนนท์ เกตุทัต (2546, หน้า 3-4) ได้กล่าวว่า การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยเน้นถึง มรดกทางวัฒนธรรมว่าคำว่ามรดกทางวัฒนธรรมคือ โครงสร้างทางสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณีและค่านิยมที่ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในด้านจริยธรรม และสิ่งอันเป็นสุนทรีย์ะ เช่น ศิลปะ การละคร ดนตรี สถาปัตยกรรม และศาสนา ซึ่งเป็นมรดกที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษ มรดกทางวัฒนธรรมจะไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ และไม่ใช้สมบัติโบราณที่เก็บไว้แล้วส่งต่อๆ กันมาจนถึงลูกหลาน แต่เป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ และจำเป็นต้องเรียนรู้ สำหรับคนรุ่นใหม่ๆ ในการเรียนรู้นี้ ค่านิยม แนวปฏิบัติและแบบแผนอาจเปลี่ยนแปลงและพัฒนาโดยการผสมกลมกลืนกับสิ่งใหม่ๆ จากวัฒนธรรมอื่นที่เปิดประตูรับและติดต่อด้วย นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงบทบาทของมรดกทางวัฒนธรรมในการพัฒนาสังคมว่า

1. ช่วยเป็นเสมือนม่านกรองรับกระแสแห่งการพัฒนา
2. วัฒนธรรมเป็นตัวกลางช่วยในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
3. ในขณะที่สังคมของเรากำลังเสื่อมลงทุกขณะจำเป็นต้องมีมรดกทางวัฒนธรรมไทยเฉพาะอย่างยิ่งศีลธรรม และจริยธรรมไว้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว
4. เนื่องจากมนุษย์จะอยู่เพื่อที่จะดำรงชีวิตแต่อย่างเดียวไม่ได้ มนุษย์จำเป็นต้องมีความคิดสร้างสรรค์ในทางวรรณคดีและศิลปวัฒนธรรม จำเป็นต้องปรับปรุงชีวิตให้ดีขึ้น เพื่อความเป็นเลิศในทางศิลปะและจริยธรรม จึงจำเป็นต้องรักษาไว้ ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อช่วยในการพัฒนาประเทศ

วสันต์ ชีวะสาธน์ (2549, หน้า 116-118) กล่าวว่า มหาวิทยาลัยจะมีบทบาทในการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมของชาติได้มากและขณะเดียวกันยังมีหน้าที่โน้มน้าวจิตใจของผู้ปกครองในอนาคต ให้มีลักษณะเป็นผู้นำในอนาคตได้เป็นอย่างดี จึงควรที่ผู้บริหารของมหาวิทยาลัย และผู้กำหนดนโยบายมหาวิทยาลัยระดับสูง รวมตลอดผู้จัดสรรทรัพยากรธรรมชาติให้มหาวิทยาลัยได้เข้าใจและหาทางสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการตามหน้าที่ที่สำคัญอย่างสมบูรณ์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

แพรวพราย รัตนดิลกพานิชย์ (2543, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพและความต้องการในการพัฒนาคณาจารย์ในสภามหาวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ โดยทำการศึกษาจากประชากรสองกลุ่มคือ ผู้บริหารและอาจารย์ ผลการวิจัยพบว่า การให้การศึกษาวិชาการในสาขาวิชาต่างๆ ตามความต้องการของท้องถิ่น และผลิตครูถึงระดับปริญญาตรี ผู้บริหารและอาจารย์มีความเห็นว่าวิทยาลัยได้จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคณาจารย์ในเกณฑ์ปานกลาง ด้านการทำวิจัย ผู้บริหารและอาจารย์มีความเห็นว่าวิทยาลัยได้จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคณาจารย์ในเกณฑ์ปานกลาง ด้าน

ส่งเสริมวิทยฐานะของครูอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารและอาจารย์มีความเห็นว่า วิทยาลัยได้จัดเพื่อพัฒนาคณาจารย์ในเกณฑ์น้อย ด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผู้บริหารและอาจารย์ มีความเห็นว่าวิทยาลัยได้จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคณาจารย์ในเกณฑ์ปานกลางด้านให้บริการวิชาการแก่สังคม ผู้บริหารและอาจารย์มีความเห็นว่า วิทยาลัยได้จัดกิจกรรมในเกณฑ์ปานกลางงานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอน

อนันต์ จิตรจ้านง (2543, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การนำเสนอเป้าประสงค์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พบว่า สภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองมีผลกระทบต่อการพัฒนาวิทยาลัย ปัญหาส่วนใหญ่เป็นประเด็นของกระบวนการ โดยเฉพาะระบบบริหารซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้มหาวิทยาลัยขาดความคล่องตัวไม่สามารถพัฒนาไปสู่เป้าประสงค์ที่วางไว้ ปริมาณบัณฑิตมีจำนวนน้อย งานบริการวิชาการและงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมยังไม่อาจดำเนินการได้เต็มที่ เป้าประสงค์ในอนาคตที่ควรเป็นคือ จัดการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรี โดยเน้นทางสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสอดคล้องกับความต้องการของสังคม มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ ด้านนักศึกษาควรเน้นการพัฒนาเชิงปัญญา ส่งเสริมให้เป็นคนใฝ่รู้สามารถแสวงหาความรู้และนำไปประยุกต์เพื่อประโยชน์แก่สังคม และควรขยายงานบริการวิชาการแก่สังคมให้มากขึ้น มหาวิทยาลัยต้องมีเป้าประสงค์ที่ชัดเจนเพื่อประโยชน์ในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ หรือหามาได้อย่างประหยัดและได้ประโยชน์สูงสุด ควรมีการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการภายในและระบบการประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพ

สุภาณี พัฒราช (2543, หน้า 24) ได้ศึกษาเรื่องสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ ตามทัศนะของผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา พบว่า วัตถุประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนใหญ่ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมและการทำนุบำรุงวัฒนธรรมของชาติ ในด้านหลักสูตรมีวิชาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยโดยจัดอยู่ในหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ วิชาภาษาไทย วัฒนธรรมไทย สังคตินิยมและศิลปะนิยม ซึ่งเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมสาขามนุษยศาสตร์ ศิลปะ คหกรรมศิลป์ กีฬาและนันทนาการ สถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย โดยมีชมรมต่างๆ ดำเนินการจัดกิจกรรม แบ่งกิจกรรมที่จัดออกเป็น 4 ลักษณะ คือ กิจกรรมเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี เทศกาลและวันนักขัตฤกษ์ กิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้าน กิจกรรมที่ผู้บริหารต้องการให้มีมากที่สุดคือ การจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย อาจารย์กับนักศึกษาต้องการให้มีกิจกรรมการจัดการแสดงหรือนิทรรศการมากที่สุดส่วนวิธีดำเนินงานนั้น ผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นว่าวิธีดำเนินงานที่ปฏิบัติอยู่จริงมากที่สุดคือ การดำเนินงานเองเป็นเอกเทศ และวิธีดำเนินงานที่ผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษาต้องการให้มีมากที่สุดคือ การร่วมมือกับสถาบัน องค์กรและหน่วยงานของรัฐ

สุพจน์ โกวิทยา และกมล ส่งวัฒนา (2543, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของ คณะวิทยาการจัดการต่อการพัฒนาภาคใต้ พบว่า คณะวิทยาการจัดการได้ดำเนินงานด้านการผลิตบัณฑิตและการวิจัยที่สนองตอบและเป็นประโยชน์ต่อภาคใต้ งานวิจัยมีความสัมพันธ์กับ สาขาวิชาที่รับผิดชอบและสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน ทางด้านบริการวิชาการ คณะและภาควิชาได้มีบทบาทในการส่งเสริมให้มีการจัดงานบริการชุมชนและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาพอสมควร การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมจะต้องมีการปรับปรุงให้มีองค์กรหรือ คณะกรรมการผู้รับผิดชอบมีการกำหนดแผนงานประจำปี เพื่อให้มีการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่องและ ควรมีการประเมินผลการปฏิบัติงาน

ประไพพรรณ โพธิ์กระแจ่ง (2544, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทในด้านการสอนการวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของ สถาบันอุดมศึกษาเอกชน ผลการวิจัยปรากฏว่าในด้านการวิจัย อาจารย์วิทยาลัยเอกชนส่วนใหญ่มีความต้องการในระดับที่จะให้วิทยาลัยเอกชนของตนดำเนินการกิจ หรือบทบาทในด้านการวิจัยแต่มองเห็นว่าวิทยาลัยของตนยังดำเนินการกิจในด้านนี้เพียงระดับปานกลาง ในด้าน บทบาทการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม อาจารย์ส่วนใหญ่ของวิทยาลัยเอกชนให้ความสำคัญต่อบทบาทด้านนี้อยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น และมองเห็นว่า บทบาทในด้านบริการวิชาการแก่สังคมของวิทยาลัยเอกชนยังอยู่ในระดับต่ำ ในการถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรม อาจารย์ส่วนใหญ่ของวิทยาลัยเอกชนให้ความสำคัญในระดับสูง แต่โดยความเห็นแล้ว วิทยาลัยยังคงมีบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง

สมหมาย จันท์เรือง (2544, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง เป้าประสงค์ของมหาวิทยาลัย เอกชน ในด้านการสอนและการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ โดยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารประกอบการสัมมนา ผู้ทรงคุณวุฒิ และบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับมหาวิทยาลัยเอกชนจากการวิจัยพบว่า เป้าประสงค์ ด้านการวิจัย มหาวิทยาลัยเอกชนมุ่งทำการวิจัยประยุกต์ และการวิจัยสถาบัน เพื่อนำประโยชน์ จากการวิจัยปรับปรุงการเรียนการสอน การบริหารสถาบัน การสนับสนุนภารกิจด้านต่างๆ ของ มหาวิทยาลัยเอกชน ให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้นแก่การวิจัยของมหาวิทยาลัยเอกชน เป้าประสงค์ ด้านบริการทางวิชาการแก่สังคม มหาวิทยาลัยเอกชนมุ่งพัฒนาชุมชนและสร้างความเท่าเทียมกันของสังคม โดยมีการจัดกิจกรรมร่วมกันของสถาบัน คณาจารย์และนักศึกษา กิจกรรมที่จัด ส่วนมากได้แก่ การเป็นวิทยากร การจัดสัมมนาออกค่ายอาสาพัฒนาชนบท และร่วมมือกับ ชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ เป้าประสงค์ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ มุ่งรักษามรดกทางวัฒนธรรมและรักษาความเป็นเอกราชของไทย จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมเพื่อเป็นสื่อกลาง การจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมการจัดทำเอกสารเผยแพร่ทางศิลปวัฒนธรรมและการจัดตั้งหอจดหมายเหตุเพื่อรวบรวมความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของชาติ

วันทนี ซูช่วย (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการทำวิจัยในโรงเรียนของครูมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย 1. เหตุจูงใจในการทำวิจัยของกลุ่มครูมัธยมศึกษาที่ทำการวิจัย ได้แก่ ประสบปัญหาในการทำงานที่โรงเรียนและต้องการข้อมูลที่เชื่อถือได้เพื่อนำมาพัฒนางานที่ปฏิบัติ และได้รับแต่งตั้งมอบหมาย หรือได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารให้ทำการวิจัย สาเหตุการไม่ทำวิจัยมัธยมศึกษา กลุ่มที่ไม่ทำวิจัย ได้แก่ การไม่มีเวลา ไม่มีความรู้และประสบการณ์ในการทำวิจัย และไม่เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการวิจัย 2. การทำวิจัยของครู มีปัจจัยพื้นฐานในการทำวิจัยที่ครูมีความต้องการมาก ได้แก่ ที่ปรึกษาในการทำวิจัย เวลาในการทำวิจัย และแหล่งค้นคว้าข้อมูล ดังนั้นการทำวิจัยของครูมัธยมศึกษา มีปัจจัยสำคัญที่ทำให้กระบวนการวิจัยดำเนินไปได้สำเร็จ ได้แก่ การมีบุคลากรในคณะวิจัยหรือผู้ช่วยวิจัยที่มีความรู้ด้านการวิจัย ผู้บริหารสนับสนุนติดตามงาน ได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องและการมีเวลาในการทำวิจัย

ปานทิพย์ ผดุงศิลป์ (2545, หน้า 63) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาเชิงวิเคราะห์ภารกิจของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล โดยศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ ที่มีต่อการปฏิบัติภารกิจทั้ง 4 ด้าน คือ ผลิตบัณฑิต วิจัย บริการวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งพบว่า สถาบันฯ เน้นการจัดการเรียนการสอนเป็นสำคัญ ในด้านการวิจัย สถาบันฯ มีการวิจัยในสาขาเกษตรศาสตร์มากที่สุดและผลของการวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ด้านการบริการสังคม สถาบันฯ มุ่งเน้นการบริการทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตในรูปแบบของการสอน การอบรม และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ส่วนภารกิจด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ที่สถาบันฯ จัดทำมากที่สุด คือ กิจกรรมประเภทส่งเสริมอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและศาสนา ในรูปแบบของการจัดงานประเพณี จัดประกวดและแข่งขัน อุปสรรคและปัญหาของสถาบันฯ ในการดำเนินภารกิจ พบว่ามีปัญหาเหมือนกันคือ ระบบโครงสร้างการบริหารงานของสถาบันฯ ไม่เอื้อต่อการปฏิบัติภารกิจ งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดแคลนบุคลากรที่สนใจในกิจกรรมต่างๆ และข้อจำกัดในเรื่องของอาคารสถานที่

อาลิน ภวนะวิเชียร (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาเฉพาะ ศึกษาสถานภาพและบทบาทของมหาวิทยาลัยศรีปทุมและพบว่ามหาวิทยาลัยศรีปทุมมีบทบาททางการสอนและการผลิตบัณฑิตเป็นสำคัญ การบริการทางวิชาการแก่สังคม การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ และการวิจัยเป็นอันดับรองตามลำดับ ส่วนแนวโน้มของมหาวิทยาลัยศรีปทุมนั้น มีแนวโน้มและทิศทางที่ชัดเจนในการพัฒนามหาวิทยาลัยด้านการสอนและการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ โดยได้กำหนดไว้เป็นโครงการและแผนงานที่มหาวิทยาลัยศรีปทุมจะดำเนินการในช่วง 5 ปี (2530-2534) ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพให้ได้มาตรฐานการเป็นมหาวิทยาลัยตามหลักสากล

ปานทิพย์ ผดุงศิลป์ (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาเชิงวิเคราะห์ภารกิจของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล พบว่า โครงสร้างของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลยังไม่เหมาะ

กับการปฏิบัติภารกิจในสภาพปัจจุบัน เนื่องจากโครงสร้างเป็นลักษณะวิทยาเขตเดียว แต่ในทางปฏิบัติกลับเป็นไปในลักษณะสถาบันหลายวิทยาเขต การดำเนินงานประสบปัญหาด้านการบริหารซึ่งผูกติดกับระบบราชการ และปัญหาในการติดต่อประสานงานจึงทำให้เกิดการตัดสินใจล่าช้าในการสั่งการ ภารกิจด้านการผลิตบัณฑิต สถาบันเน้นการเรียนการสอนเป็นสำคัญ ในด้านการวิจัยมีการวิจัยในสาขาเกษตรศาสตร์มากที่สุด และผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ด้านการบริการสังคม มุ่งเน้นการบริการวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตในรูปแบบของการสอน การอบรม และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ภารกิจด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ที่จัดทำมากที่สุดคือกิจกรรมประเภทส่งเสริมอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและศาสนา อุปสรรคและปัญหาในการดำเนินการก็คือ ระบบโครงสร้างและการบริหารงานของสถาบัน ไม่เอื้อต่อการปฏิบัติภารกิจ งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดแคลนบุคลากรที่สนใจในกิจกรรมต่างๆ และข้อจำกัดเรื่องของอาคารสถานที่

อำนาจย ถาวร (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาและความต้องการด้านการวิจัยของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภูมิศาสตร์ ภาคกลาง โดยศึกษาปัญหาและความต้องการด้านการวิจัยของอาจารย์วิทยาลัยครู 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านการเงิน ด้านเวลาและด้านวัสดุอุปกรณ์ และเปรียบเทียบปัญหาและความต้องการ จำแนกตามตัวแปร วุฒิ ประสบการณ์ในการสอน คณะวิชาที่สอน และรายได้ พบว่า อาจารย์วิทยาลัยครูมีปัญหาด้านความรู้ การเงิน และเวลา และด้านวัสดุอุปกรณ์อยู่ในระดับปานกลาง อาจารย์มีความต้องการด้านความรู้ปานกลาง ส่วนด้านการเงินและวัสดุอุปกรณ์อยู่ในระดับสูง และอาจารย์ที่มีวุฒิต่างกันมีปัญหาด้านความรู้ต่างกัน

ไพโรจน์ แสงจันทร์ (2547, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง "สภาพการวิจัยและความต้องการทำวิจัยของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภูมิศาสตร์ภาคกลาง" โดยศึกษาสภาพองค์ประกอบในการทำวิจัย การบริหารหน่วยงาน การส่งเสริมการวิจัย และผลงานวิจัยของอาจารย์ พบว่าองค์ประกอบในการทำงานวิจัยที่จัดอยู่ในระดับมากคือ ผู้บังคับบัญชาส่งเสริมและสนับสนุนในการทำงานวิจัย ความรู้ด้านเนื้อหา ในสาขาที่ต้องการวิจัย ความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา และวิทยาลัยมีการเผยแพร่แหล่งทุนให้อาจารย์ทราบโดยทั่วถึง องค์ประกอบที่เป็นปัญหามากที่สุดนั้น ได้แก่ ความรู้ด้านเทคนิควิธีวิจัย เวลาที่ใช้ในการทำวิจัย บรรยากาศในการส่งเสริมการทำงานวิจัยของอาจารย์ และการนำผลวิจัยไปใช้ในการแก้ปัญหาในวิทยาลัย อาจารย์ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคกลางมีความต้องการองค์ประกอบในการทำงานวิจัยอยู่ในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น แต่มีความต้องการการเร่งด่วน คือ ความรู้ด้านเทคนิควิธีวิจัย เวลาที่ใช้ในการทำงานวิจัย การส่งเสริมสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา และบรรยากาศที่ส่งเสริมการทำงานวิจัยของอาจารย์ สภาพการทำงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่เคยทำวิจัยในระหว่างการศึกษามาแล้ว มีอาจารย์เพียงส่วนน้อยเคยทำงานวิจัยในระหว่างการทำงานในวิทยาลัยครู และอาจารย์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าจะทำวิจัยอย่างแน่นอนในอนาคต ด้านเหตุผลที่ว่า การวิจัยมี

ประโยชน์ด้านการสอนและการปฏิบัติงานอื่นๆ โดยมีความต้องการวิจัยหัวข้อที่เกี่ยวกับเนื้อหาสาระของของสาขาวิชาที่ถนัดมากที่สุด งานวิจัยที่อาจารย์ทำในระหว่างการทำงานนั้น ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยประเภทวิจัยประยุกต์และใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ ใช้เวลาในการวิจัยโดยเฉลี่ยประมาณ 1 ปี โดยได้รับทุนจากวิทยาลัยครูและกรมการฝึกหัดครูมากที่สุด ส่วนการเผยแพร่ผลการวิจัยนั้น ส่วนใหญ่พิมพ์เป็นรูปเล่มเอกสาร อาจารย์ที่เคยทำวิจัย ในระหว่างการทำงาน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 36-40 มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท มีตำแหน่งทางวิชาการ เป็นอาจารย์ และมีประสบการณ์ในการทำงานอยู่ในช่วง 11-15 ปีการเปรียบเทียบสภาพองค์กรประกอบ และความต้องการองค์ประกอบในการทำงานวิจัยระหว่างวิทยาลัยครู 5 แห่ง ปรากฏว่าองค์ประกอบการวิจัยที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ คือ ความรู้ด้านเทคนิควิธีวิจัย ความสามารถหาหัวข้อการวิจัย และประสิทธิภาพของศูนย์วิจัย ในการประสานงานด้านการวิจัยแก่อาจารย์ ส่วนความต้องการองค์ประกอบในการทำงานวิจัยนั้น ไม่แตกต่างกัน ศูนย์วิจัย ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคกลาง ที่ทำหน้าที่ประสานงานด้านการวิจัยของอาจารย์ และทำวิจัยตามที่ได้รับมอบหมายนั้น มีปัญหาด้านการบริหาร คือ ขาดนโยบาย/แผนงาน ที่ชัดเจน ขาดงบประมาณและบุคลากร เป็นต้น และอาจารย์ยังไม่มีภาวะกระตือรือร้นในการทำวิจัย

สมฤดี คัชมาตย์ (2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อภารกิจการบริหารงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์จังหวัดปทุมธานี โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างอาจารย์ประจำ และอาจารย์อัตราจ้าง ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรอาจารย์ประจำและบุคลากรอาจารย์อัตราจ้างมีความคิดเห็นว่ามี การปฏิบัติตามภารกิจการบริหารงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า บุคลากรอาจารย์ประจำมีความคิดเห็นว่ามี การปฏิบัติตามภารกิจการบริหารงานด้านการจัดองค์การ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และด้านการควบคุม มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ส่วนบุคลากรอาจารย์อัตราจ้าง มีความคิดเห็นว่ามี การปฏิบัติตามภารกิจการบริหารงาน ด้านการจัดองค์การ มีเฉลี่ยสูงที่สุด และด้านการวางแผน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อภารกิจการบริหารงานของมหาวิทยาลัย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และสถานภาพ บุคลากร พบว่า บุคลากรที่มีสถานภาพด้านเพศแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติภารกิจการบริหารงานของมหาวิทยาลัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนบุคลากรที่มีสถานภาพด้านอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และสถานภาพ มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติภารกิจการบริหารงานของมหาวิทยาลัยแตกต่างกัน

นารี มิตรสัมพันธ์ดี, และคนอื่นๆ (2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการติดตามประเมินผลการดำเนินงานหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐภายหลังการได้รับมอบอำนาจจากทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งนอกจากจะศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมอบอำนาจแล้วยังได้ศึกษาเกี่ยวกับกลไกการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของหลักสูตรอีกด้วย ซึ่งพบว่า

สถาบันอุดมศึกษาให้ความสำคัญกับกระบวนการควบคุมคุณภาพหลักสูตรค่อนข้างมาก ตั้งแต่ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรได้ให้ความสำคัญต่อกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรค่อนข้างสูง เรียงตามลำดับคือ การศึกษาความเป็นศาสตร์และความก้าวหน้าของศาสตร์ ความพร้อมของคณาจารย์และทรัพยากรสนับสนุน การรับฟังความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาและผู้ใช้บัณฑิต และการประเมินความต้องการของตลาดแรงงาน ส่วนการเลือกสรรผู้ที่จะแต่งตั้งเป็นกรรมการร่างหลักสูตรก็ได้ให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการร่างหลักสูตรค่อนข้างมาก เรียงตามลำดับคือ คุณสมบัติในด้านประสบการณ์ วุฒิการศึกษาและตำแหน่งหน้าที่ และในด้านการอนุมัติหลักสูตรของสภามหาวิทยาลัยหรือสถาบันนั้น ก็ให้ความสำคัญในด้านมาตรฐานของหลักสูตรเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ความต้องการกำลังคนในสหสาขาวิชานั้นๆ ความสอดคล้องกับแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม ความพร้อมและศักยภาพในการเปิดสอน ความสมบูรณ์ของเอกสาร และความซ้ำซ้อนของสาขาวิชาที่เปิดสอน โดยให้ความสำคัญกับทุกเรื่องค่อนข้างสูงแต่ภายหลังที่มีการเปิดสอนหลักสูตรแล้ว มีการติดตามควบคุมคุณภาพลดน้อยลง โดยส่วนใหญ่ใช้วิธีการติดตามประเมินผลบัณฑิตในตลาดแรงงาน นอกจากนั้นก็ใช้วิธีการติดตามผลการดำเนินงานหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ และการประเมินผลอย่างมีระบบเป็นครั้งคราว ทั้งนี้ สถาบันอุดมศึกษาให้ความสำคัญในเรื่องนี้เพียงระดับปานกลางเท่านั้น

ประชากรณ์ มูลแสดง (2549,บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบของการบริการวิชาการ และแนวโน้มการจัดงานบริการวิชาการ มีผู้ศึกษาไว้คือ ได้เสนอรูปแบบการบริการวิชาการแก่สังคมที่เหมาะสมของมหาวิทยาลัยรามคำแหง คือ ดำเนินนโยบายและจุดมุ่งหมาย มหาวิทยาลัยรามคำแหงควรจัดบริการวิชาการแก่สังคมโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาความเป็นอยู่ของสังคม เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการไปสู่สังคมภายนอก โดยควรจำกัดคุณสมบัติของผู้รับบริการ และงบประมาณในการดำเนินงานควรเป็นลักษณะโครงการที่เสี่ยงตัวเองได้ ในด้านการวางแผนงาน ควรมีองค์กรกลางในการบริการวิชาการแก่สังคม มีฐานะเทียบเท่าศูนย์ เพื่อทำหน้าที่วางแผนและทำโครงการ ประสานงานกับหน่วยงานภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย รวมทั้งวิจัยและประเมินผล ด้านการดำเนินงาน ผู้ที่ให้บริการควรเป็นอาจารย์ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง รองลงมา ได้แก่ นักวิชาการ โดยให้บริการได้หลายรูปแบบ เช่น การฝึกอบรมระยะสั้น สัมมนาเชิงปฏิบัติการ เปิดหลักสูตรโครงการศึกษาต่อเนื่อง รวมทั้งการใช้สื่อทางไกล เป็นต้น ด้านการติดตามผลและประเมินผล ควรมีการประเมินผลทั้งในระดับโครงการและแผนงาน คือผู้ประเมินผลระดับโครงการควรเป็นกรรมการภายในร่วมกับกรรมการภายนอกโครงการที่มาจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง และการประเมินผลระดับแผนงานควรเป็นบุคคลภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประพิร์พรรณ โพธิ์กระจ่าง (2549,บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าวิจัยเรื่อง บทบาทในด้านการสอน การวิจัย การบริการทางวิชาการแก่สังคมและการถ่ายทอดรักษาศิลปวัฒนธรรม

ของสถาบันอุดมศึกษา เอกชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นอาจารย์ที่สอนประจำในสถาบันอุดมศึกษา เอกชน 10 แห่ง ในปีการศึกษา 2520 จำนวน 227 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน ประมาณค่า ผลการวิจัยพบว่า สถาบันอุดมศึกษา เอกชนส่วนใหญ่มีปริมาณของบทบาทที่เป็นจริงในด้านการสอน การวิจัย และการถ่ายทอดวิชา ศิลปวัฒนธรรมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนบทบาทด้านการบริการทางวิชาการแก่สังคมอยู่ในระดับต่ำ และอาจารย์ส่วนใหญ่ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีความคาดหวังต่อบทบาทในด้านต่างๆ ดังกล่าวสูงกว่าความเป็นจริง

รพี สุวรรณะชญ (2549, หน้า 32-34) ได้สรุปบทบาทของอาจารย์มหาวิทยาลัยในประเทศไทย เกี่ยวกับการกิจหลักของมหาวิทยาลัยไว้ ดังนี้ เมื่อพิจารณาการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ของอาจารย์ดังกล่าว ตามภารกิจหลักของมหาวิทยาลัยสรุปได้ว่า อาจารย์ให้ความสำคัญสนใจ การปฏิบัติหน้าที่สอนมากกว่าหน้าที่อื่น อาจารย์หลายคนมีหน้าที่สอนมากจนกระทั่งไม่มีเวลา ปฏิบัติงานวิจัยหรืองานอื่นได้ดีเท่าที่ควร จากการศึกษาพบว่าอาจารย์ส่วนใหญ่ไม่ได้ทำการวิจัย แม้ตระหนักดีว่างานวิจัยมีคุณค่า และมีความสัมพันธ์โดยตรงต่องานสอน และปัจจุบันหน่วยราชการ และหน่วยงานเอกชนได้ขยายขอบเขตหน้าที่กว้างขวางขึ้น การบริหารและการกำหนดนโยบายของหน่วยงาน จำเป็นที่จะต้องขอคำปรึกษาแนะนำและบริการจากนักวิชาการ เพื่อให้ทันกับเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุนี้หน้าที่รับผิดชอบของอาจารย์ในการให้คำปรึกษาแนะนำบริการสังคม จึงได้ขยายขอบเขตกว้างขวางครอบคลุมถึงการให้คำปรึกษาแนะนำบริการแก่บุคคลและหน่วยงานภายนอกมหาวิทยาลัยด้วย กล่าวคือ มิได้มีขอบเขตจำกัด เฉพาะให้คำปรึกษาแนะนำและบริการวิชาการแก่นักศึกษา อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นการให้คำปรึกษาแนะนำและบริการของอาจารย์มิได้จำกัด เฉพาะการให้คำปรึกษาแนะนำและบริการวิชาการเท่านั้น หากรวมถึงการให้คำปรึกษาแนะนำและบริการในเรื่องต่างๆ ไปด้วย ทั้งนี้เพราะอาจารย์ในฐานะเป็นนักวิชาการ และเป็นสมาชิกของสังคม นอกจากจะมีหน้าที่ศึกษา และเผยแพร่ความรู้ และประสบการณ์แล้ว ยังมีหน้าที่สำคัญยิ่ง อีกประการหนึ่ง คือ ริเริ่ม ส่งเสริมและทำนุบำรุงแนวความคิดและความประพฤติอันเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อชำระไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของสังคมไทย

เล็ก พงษ์สมัครไทย (2549, บทคัดย่อ) ศึกษาด้านการบริการชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษามีความคิดเห็นว่า เคยจัดด้านการศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณี และด้านศาสนา ในระดับปานกลาง เคยจัดด้านการเมืองการปกครองและกฎหมาย ด้านอนามัยและชีวิตครอบครัว และด้านเศรษฐกิจและการอาชีพในระดับน้อย ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเห็นว่า ควรจัดด้านการเมืองการปกครองและกฎหมาย ด้านอนามัยและชีวิตครอบครัว และด้านเศรษฐกิจและการอาชีพ ในระดับปานกลาง ประชาชนเคยได้รับการชุมชนในระดับน้อยทุกด้านและมีความต้องการบริการชุมชนในระดับมากทุกด้าน

อภิชัย พันธเสน, และคนอื่นๆ (2549, หน้า 183) ได้ศึกษาวิจัยการเตรียมอุดมศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมที่พึงปรารถนา โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย พบว่า สถาบันอุดมศึกษาต้องให้ความสำคัญแก่การวิจัยและพัฒนา ที่สอดคล้องกับการพัฒนาเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาในอนาคตของไทยให้มากขึ้น สถาบันอุดมศึกษาควรมุ่งความสำคัญของปริมาณองค์ความรู้มากกว่าจำนวนบัณฑิต โดยเน้นการศึกษาสองทาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิเคราะห์องค์ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำความรู้คืนกลับไปในการแก้ปัญหาความยากจนโดยต้องเพิ่มขีดความสามารถทางปัญญา ให้แก่ชาวบ้าน โดยไม่ทำลายภูมิปัญญาเดิม และควรทำในลักษณะเครือข่ายการเรียนรู้ ควรเพิ่มขีดความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา โครงสร้างคุณภาพทางวิชาการระหว่างสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์กับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้หลักการของสหวิชาเป็นเครื่องมือในการพัฒนา สถาบันอุดมศึกษาจะต้องใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชนที่ใช้สัญญาณภาพเป็นเครื่องมือในการหาปริมาณองค์ความรู้ให้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในอนาคต

สะอาดองค์ อุดระ (2549,บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการวิจัยวิเคราะห์จุดมุ่งหมายสำหรับการวิจัยที่เป็นการวิจัยเฉพาะสถาบันนั้น ก็ได้วิเคราะห์จุดมุ่งหมายและทิศทางของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า และพบว่าในอนาคตสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จะพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยด้านการผลิตบัณฑิตจะเน้นการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีในสาขาเดิมเสริมให้เข้มแข็งขึ้น สำหรับสาขาที่เน้นพิเศษคือ คอมพิวเตอร์อิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมเกษตร เทคโนโลยีการเกษตร ปิโตรเคมี วิศวกรรมอุตสาหกรรม ด้านการวิจัย จะเน้นการทำวิจัยประยุกต์และวิจัยเพื่อพัฒนาตามแนวทางการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ควรตั้งหน่วยงานด้านวิจัย ด้านบริการทางวิชาการแก่ชุมชน ตลอดจนตั้งอุทยานอุตสาหกรรม สำนักการศึกษาต่อเนื่อง สำนักฝึกอบรม ส่วนด้านทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม พบว่า ควรมีการสนับสนุนให้มากขึ้นแต่ยังไม่มีการกำหนดเป็นนโยบาย และในด้านรูปแบบการบริหารสถาบันนั้นควรที่การปรับปรุงโครงสร้างธุรการให้เป็นระบบกลาง เช่น ระบบทะเบียนกลาง ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ปัจจุบันพบว่าสถาบันฯ ขาดการประสานงานและร่วมมือกันในสถาบันในการวางนโยบายด้านผลิตบัณฑิต วิจัย การบริการทางวิชาการแก่ชุมชนและทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม

สุนทร จิตติอรุณชัย (2549,บทคัดย่อ) กล่าวว่า ได้ศึกษาวิเคราะห์สภาพของการส่งเสริมการวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหิดล ในช่วงของแผนพัฒนามหาวิทยาลัยระยะที่ 6 และพบว่า จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีนโยบายมุ่งพัฒนาไปสู่มหาวิทยาลัยวิจัย โดยกำหนดให้การวิจัยมีความสำคัญทัดเทียมกับการผลิตบัณฑิต และสัมพันธ์กับการเรียนการสอน มีการบริหารงานโดยตรง อธิการบดีฝ่ายวิจัยและมีองค์การบริหารการวิจัยในระดับมหาวิทยาลัยได้แก่คณะกรรมการประสานงานวิจัย และฝ่ายวิจัย สำหรับงบประมาณเพื่อการวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจากแหล่งทุนภายนอกมากที่สุด

เงินอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดินอยู่ในสัดส่วนเกือบคงที่ และมีแนวโน้มใช้เงินผลประโยชน์ของมหาวิทยาลัยมากขึ้น เพื่อสนับสนุนกลไกการดำเนินงานในรูปแบบต่างๆ เช่น หน่วยปฏิบัติการวิจัย สถาบันวิจัย คณะกรรมการปฏิบัติการกิจการวิจัย อาศรมความคิด และสิ่งประดิษฐ์ ซึ่งส่วนใหญ่เน้นการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การเผยแพร่ผลงานวิจัยมีโครงการเผยแพร่ผลงานวิจัยทำหน้าที่หลัก ปัญหาและอุปสรรคได้แก่ อาจารย์ที่ให้ความสนใจและมีความสามารถในการทำวิจัยที่มีคุณภาพยังไม่มีมากเท่าที่ควร ขาดหลักเกณฑ์มาตรฐานในการพิจารณาผลงานวิจัยและขาดแคลนบุคลากรสนับสนุนการวิจัย เป็นต้น ส่วนมหาวิทยาลัยมหิดลมีนโยบายพัฒนามหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยสมบูรณ์แบบ โดยส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาวิทยาการพร้อมทั้งเทคโนโลยีของสาขาต่างๆ 4 สาขา คือ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คลินิก สาธารณสุขศาสตร์และสังคมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีการบริหารงานโดยรองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและวิเทศสัมพันธ์ และมีหน่วยงานรองรับงานวิจัย คือ งานส่งเสริมการวิจัยและตำรา กองบริการการศึกษา สำหรับงบประมาณเพื่อการวิจัย มหาวิทยาลัยมหิดลได้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจากแหล่งทุนภายนอกมากที่สุด เงินอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดินได้รับในจำนวนที่คงที่ นอกจากนั้นได้จัดกิจกรรม เช่น การประชุมระหว่างผู้วิจัยและผู้ใช้ผลงานวิจัย การจัดทำทะเบียนโครงการวิจัย เป็นต้น การเผยแพร่ผลงานวิจัยมีการส่งเสริมการวิจัยและตำรา และงานประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัย ทำหน้าที่หลัก ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ขาดองค์กรที่ทำหน้าที่ประสานงานระดับนโยบาย แล่นงานและการปฏิบัติงาน และปัญหาการประสานงานเนื่องจากพื้นที่ของมหาวิทยาลัยกระจายออกไปในหลายแห่ง

สุวีพร พานิช (2549, บทคัดย่อ) ศึกษาแนวโน้มการจัดการงานบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้มีการจัดโครงการบริการวิชาการให้แก่กลุ่มข้าราชการ รัฐวิสาหกิจและกลุ่มนักธุรกิจมากกว่ากลุ่มเกษตรกร หรือกลุ่มประชาชนที่อยู่ในชนบท ทั้งจัดรูปแบบการให้บริการในลักษณะของกการฝึกอบรม จัดสัมมนา โดยใช้สถานที่ในมหาวิทยาลัยมากกว่าการไปเผยแพร่หรือถ่ายทอดความรู้สู่ท้องถิ่นชนบท นอกจากนี้ยังพบว่าปัญหาในการจัดโครงการบริการวิชาการที่ทุกฝ่ายมีความคิดเห็นว่าการจัดโครงการยังไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากขาดการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ขาดการประเมินผลหลังจากการให้บริการทางวิชาการ ขาดการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ในการจัดโครงการ นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่สำคัญของผู้รับผิดชอบโครงการในการบริหารโครงการ ได้แก่ การขาดแนวทางและวิธีการดำเนินงานที่เหมาะสม ประกอบกับงบประมาณที่ได้รับสนับสนุนไม่เพียงพอ ได้ผู้ร่วมงานที่ไม่มีเวลาทิศให้กับงาน และไม่มีกำลังใจทำงานด้วย สำหรับแนวโน้มการจัดการงานบริการวิชาการ ได้แก่ มีการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของชุมชน มีการจัดโครงการบริการวิชาการในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น เนื้อหาของการให้บริการเป็นลักษณะของการศึกษาต่อเนื่อง เน้นวิชาการและทักษะทางวิชาชีพชั้นสูง ลักษณะ

การดำเนินงานเป็นทีม มีการสนับสนุนทางด้านงบประมาณเพิ่มขึ้น มีการสร้างความตระหนัก และแรงจูงใจให้แก่บุคลากรผู้ให้บริการ

เทียนจิต จิตรานี (Tuanjit Jiitaree, 2000, p.13) กล่าวว่า ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้อาจารย์ในมหาวิทยาลัย Southern Illinois ในคณะศึกษาศาสตร์ ศิลปะศาสตร์และบริหารธุรกิจ ทำการสอน การวิจัย และบริการชุมชน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่สอนตรงตามวุฒิการศึกษา และในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา (2540-2545) ให้บริการชุมชนประมาณ 6 ครั้ง ส่วนผู้ที่มีผลงานวิชาการส่วนใหญ่เป็นศาสตราจารย์ และมีประสบการณ์ในการทำงานประมาณ 6-10 ปี อาจารย์ส่วนใหญ่ให้ความสนใจในการสอนมากที่สุดรองลงมาคือ การวิจัย ส่วนงานบริหารและการให้บริการได้รับความสนใจในลำดับสามเท่ากัน องค์ประกอบที่มีอิทธิพลสูงในการสนับสนุนให้อาจารย์ทำวิจัยคือ ความสนใจในสาขาวิชาที่ตนถนัด และการมีเวลาว่างเพียงพอในการทำวิจัย ลำดับต่อไปคือ ความพร้อมเพียงของอุปกรณ์ ห้องสมุดและสถานที่ อาจารย์ส่วนใหญ่ประมาณค่ากิจกรรมต่างๆ ในสภาพปัจจุบันที่มหาวิทยาลัยได้ให้ความช่วยเหลือเพื่อส่งเสริมการทำวิจัยกันแล้ว เป็นระดับปานกลาง และต้องการให้เป็นระดับสูงสุดในอนาคต นอกจากนี้ยังพบว่าศักยภาพส่วนตัวของอาจารย์มีผลในการส่งเสริมให้ทำงานค้นคว้าวิจัยมากกว่าสิ่งเร้าภายนอก

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

รอบเบอร์สัน (Roberson, 1994, p.19) ได้ทำการสำรวจจุดมุ่งหมายที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับในสังคมของมหาวิทยาลัยในรัฐเทนซี ได้พบว่า มหาวิทยาลัยควรจะมีบทบาทที่พึงประสงค์ที่สำคัญดังต่อไปนี้ 1) บทบาทในการสนองความต้องการทางการศึกษาแก่ประชากรของรัฐ 2) ผลิตบัณฑิตและนักวิชาชีพชั้นสูงให้แก่สังคม 3) พัฒนาทรัพยากรต่างๆ เพื่อเตรียมการรับใช้สังคมในระยะยาว 4) เสริมสร้างและรักษาบรรยากาศแห่งวัฒนธรรมให้แก่ชุมชน 5) พยายามพัฒนาให้ประชากรเข้าใจและซาบซึ้งในประเพณีวัฒนธรรมของรัฐ และ 6) สนับสนุนให้บัณฑิตและคณะวิชาต่างๆ ทำการวิจัย

อามสตรอง (Armstrong, 2002, p. 18) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของวิทยาลัยชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งผลการวิจัยพบว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายนั้น วิทยาลัยชุมชนต้องแสดงบทบาทในการเป็นฝ่ายรุกเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ทั้งภายในชุมชน ภูมิภาคและประเทศ ซึ่งบทบาทในการเป็นฝ่ายรูกนั้นจะต้องรวมถึงการสนับสนุนการศึกษาและการมีข้อตกลงร่วมกับสถานประกอบการ การถ่ายทอดเทคโนโลยี การให้ความช่วยเหลือทางเทคนิค และการให้บริการด้านการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร

รี ร็อคซ์ (Le Roux, 2003, p. 44) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยในแอฟริกาใต้ในการจัดการศึกษาต่อเนื่อง โดยเฉพาะในมหาวิทยาลัยฟรีโทเรีย ซึ่งผลจากการวิจัยปรากฏว่าการจัดการศึกษาต่อเนื่องเป็นความรับผิดชอบของทุกมหาวิทยาลัย แต่เนื่องจากการศึกษาต่อเนื่องมีหลายแนวคิด ดังนั้นมหาวิทยาลัยจึงต้องกำหนดการจัดการศึกษาต่อเนื่อง

ภายในกรอบของแต่ละมหาวิทยาลัยเอง และเนื่องจากในมหาวิทยาลัยปริโทเรีย ยังไม่มีโครงสร้างที่แน่นอนในการจัดการศึกษาต่อเนื่อง แต่ในแต่ละปีก็ได้ดำเนินการไปหลายโครงการ ดังนั้นเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ถูกต้องในการกำหนดภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัยจึงต้องกำหนดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาต่อเนื่องเอาไว้ด้วย

ซาลิชิ (Salehi, 2000, p.36) ได้ศึกษาเจตคติของอาจารย์สาขาวิชาชีววิทยา ในสถาบันอุดมศึกษาในรัฐเท็กซัส ที่(มีต่อการสอนและการวิจัย ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับการสอนนั้น มากกว่าสามในสี่ของอาจารย์มีความคิดเห็นไปในทางบวก และมากกว่าครึ่งเห็นว่าปัญหาสำคัญในด้านการสอนคือการไม่ได้รับการตอบแทนจากสถาบันของตน และมากกว่า 70 เปอร์เซ็นต์ มีความเห็นว่าในด้านการสอนมีโอกาสน้อยสำหรับความก้าวหน้า ส่วนในด้านการวิจัยนั้นมากกว่าครึ่งหนึ่งมีความเห็นในทางด้านบวก และประมาณ 40 เปอร์เซ็นต์ เห็นว่าการทำผลงานทางวิชาการในสถาบันของตนนั้นดูที่ปริมาณมากกว่าการประเมินอย่างมีคุณภาพ และมากกว่า 56 เปอร์เซ็นต์ เชื่อว่าเป็นการยากที่อาจารย์ในภาควิชาจะประสบผลสำเร็จในการเป็นอาจารย์ประจำ ถ้าหากอาจารย์ผู้นั้นไม่มีผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์

ควีน (Quinn, 2002,p.23) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบรรทัดฐานของการพัฒนาการสอน ตามการรับรู้ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา 5 แห่ง คือ วิทยาลัยชุมชน 1 แห่ง วิทยาลัยศิลปศาสตร์ 2 แห่ง มหาวิทยาลัยสมบูรณ์แบบ 1 แห่ง และมหาวิทยาลัยวิจัยอีก 1 แห่ง โดยมีสมมติฐานว่า วิทยาลัยชุมชนและวิทยาลัยศิลปศาสตร์มีบรรทัดฐานเกี่ยวกับการพัฒนาการสอน ส่วนมหาวิทยาลัยสมบูรณ์แบบและมหาวิทยาลัยวิจัยไม่มีบรรทัดฐาน ซึ่งผลการวิจัยปรากฏว่า มีเพียงวิทยาลัยศิลปศาสตร์เพียง 1 แห่ง เท่านั้นที่มีบรรทัดฐานในการพัฒนาการสอน ซึ่งข้อค้นพบแสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมทางด้านการสอนไม่ได้เป็นเพียงอย่างเดียวที่สัมพันธ์กับประเภทของสถาบันการศึกษา

เทียน (Tien, 2002,p. 7) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสนับสนุน กระตุ้น ให้อาจารย์ทำการวิจัยโดยการตรวจสอบทฤษฎีและรูปแบบโครงสร้าง เพื่อเป็นทิศทางในการดำเนินการสำหรับชาวไต้หวัน โดยมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องคือ ทฤษฎีเสริมแรง ทฤษฎีความคาดหวัง และความเท่าเทียมกัน ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่าการใช้ทฤษฎีการเสริมแรงจะมีความผันแปรตามประเภทของสาขาวิชาและงานวิจัย ทฤษฎีความคาดหวังทำนายได้ว่า อาจารย์และรองศาสตราจารย์ ซึ่งมีความต้องการสูงในการเลื่อนตำแหน่งจะมีความต้องการที่จะมีผลงานวิจัยมากกว่าผู้ที่ไม่ได้อยู่ในข่ายที่จะได้เลื่อนตำแหน่ง และอาจารย์ที่ประสงค์จะได้รับการเลื่อนตำแหน่งจะมีแรงจูงใจในการแสวงหาทุนทั้งจากภายนอกและภายในมากกว่าสมาชิกคนอื่น ๆ ระบบการเลื่อนตำแหน่งจะเป็นรางวัลที่มีประสิทธิภาพสำหรับอาจารย์ที่มีผลงานวิจัยมากกว่าและได้รับการสนับสนุนเร็วกว่า

บราวน์ (Brown,2003,p.273-A) กล่าวว่า ได้เสนอเป้าหมายในการพัฒนานักศึกษา เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีลักษณะที่พึงประสงค์ 5 ประการ ได้แก่ การพัฒนาเอกลักษณ์ ซึ่งรวมถึงการพัฒนาค่านิยมและคุณธรรมทักษะในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ส่งเสริมและพัฒนา

ทักษะด้านการเรียนและสติปัญญาการพัฒนาทางด้านสุนทรียภาพรวมถึงการพัฒนาทางด้านร่างกาย นันทนาการ

จากงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่า ภารกิจสถาบันอุดมศึกษา มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เพราะเป็นแนวทางที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ สถาบันอุดมศึกษานำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาด้านต่างๆ ทั้งด้านการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเพื่อผลิตบัณฑิตให้ได้คุณภาพและเป็นที่ต้องการของ สังคม ชุมชน การวิจัยให้มีความเข้มแข็งและพัฒนาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ ตระหนักถึง การให้บริการวิชาการสู่สังคม ท้องถิ่น และทำนุบำรุงรักษาซึ่งศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏ เขตภูมิศาสตร์ภาคกลางตามภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา โดยมีภารกิจทั้ง 4 ด้านคือ 1) ด้าน การผลิตบัณฑิต 2) ด้านการวิจัย 3) ด้านการให้บริการวิชาการแก่สังคม 4) ด้านการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม